

การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:

กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

Development of Local Participation in Ecotourism Management:

A Case Study of La-un District, Ranong Province

อภิรัฐ ปานแป้น

Aphirath Parnpaen

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of

Master of Science in Environmental Management

Prince of Songkla University

2555

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ชื่อวิทยานิพนธ์   การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
ผู้เขียน   นายอภิรัฐ ปานแป้น
สาขาวิชา   การจัดการสิ่งแวดล้อม

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

คณะกรรมการสอบ

.....
(ดร.กฤตยาภรณ์ เดชดี)

.....ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฉันทวี สุขสาโรจน์)

.....กรรมการ
(ดร.กฤตยาภรณ์ เดชดี)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เขาวนิจ กิตติธรรกุล)

.....กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
สิ่งแวดล้อม

.....
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรรัตน์ พงศ์ดารา)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
ผู้เขียน	นายอภิรัฐ ปานแป้น
สาขาวิชา	การจัดการสิ่งแวดล้อม
ปีการศึกษา	2554

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ความต้องการมีส่วนร่วม และปัญหาอุปสรรครวมทั้งหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอ ละอุ่น จังหวัดระนอง กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและระดับความต้องการมีส่วนร่วมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในปัจจุบัน และส่วนที่ 2 การหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสนทนากลุ่ม แบบสังเกต และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง และมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลมากที่สุด ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีความต้องการด้านการวางแผนการดำเนินการมากที่สุด ด้านสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่าอยู่ในระดับปานกลาง โดยเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการมากที่สุด

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถสรุปแนวทางได้ดังนี้

- 1) ควรเร่งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมรวมทั้งประชาชนในชุมชน
- 2) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ โดยกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น
- 3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละชุมชนท้องถิ่นให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น
- 4) ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัด หรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยว เพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 5) ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

Thesis Title	Development of Local Participation in Ecotourism Management: A Case Study of La-un District, Ranong Province
Author	Mr. Aphirath Parnpaen
Major Program	Environmental Management
Academic Year	2011

ABSTRACT

The purpose of this research is to address the level and the need for participation as well as to look for obstacles, problems and development guidelines on the participatory management of eco-tourism in La-un District, Ranong Province. The research population consists of people involved in eco-tourism in the district. The study is divided into 2 parts (1) on a participatory level and a level of the need to participate along with obstacles and problems in the present eco-tour management (2) seeking for a suitable guideline in the development of the people participation for eco-tour management. The research tool is a questionnaire, an interview, a group discussion, an observation form, and workshop.

The findings disclose that the sampling group participation is at a medium level while the participation for monitoring and evaluation is at the highest level. and the need for participation is at a medium level while the need for operational plan is at the highest level. The obstacles and problems of eco-tourism management are also at a medium level. The highest problem is in the management.

It can be further concluded that the guidelines for the participatory development should include (1) speedily upgrading knowledge and understanding on eco-tourism management to representatives of activity groups and community members (2) boosting the participation in different forms to local community members by expanding more to local community groups 3) establishing eco-tourism projects/activities in order to promote the local community tourism to become a local image (4) organizing a form of tourism index or standard in order to evaluate a local eco-tourism development (5) continuously conducting the public relation of eco-tourism, within and outside the area.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ดำเนินการสำเร็จลุล่วงสมบูรณ์ด้วยความกรุณาและคำชี้แนะให้คำปรึกษาของ ดร.กฤตยาภรณ์ เดชดี ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร กรรมการที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันวดี สุขสาโรจน์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เยาวนิจ กิตติธรกุล และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐพงศ์ จิตรนิรัตน์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กราบขอบพระคุณบิดา มารดา และ น.ส. พัชราพรรณ ปานแป้น ที่เป็นแรงบันดาลใจและสนับสนุนตลอดมา

ขอกราบมนัสการขอบพระคุณพระมหาวิรัชชัย วิรัชโย ผู้ที่เป็นสหธรรมมิกคุณนฤมล กุศลชู รวมทั้งเพื่อนกัลยาณมิตร คณะการจัดการสิ่งแวดล้อมทุกท่านที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ตลอดจนกำลังใจที่งดงามยิ่ง

ขอกราบขอบพระคุณ นายอำเภอละอุ่น(นายพงศ์พัศน์ เรื่องระพีพรรณ) พัฒนาการอำเภอละอุ่น(นายสุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ) ทีมนักพัฒนาชุมชน (นายณรงค์ วงคำแก้ว) น.ส. โสภิชฎ์ ลักษณะ นักวิชาการประชาสัมพันธ์ อบต.บางแก้วที่ให้ความช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนชาวละอุ่นทุกท่านที่ให้การต้อนรับและให้ความร่วมมือในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ท้ายที่สุดหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดคุณอันใด ผู้วิจัยขอตั้งจิตอุทิศผลคุณความดี และบารมีอันนี้ จงบังเกิดแก่ บิดา มารดา ตลอดจนผู้ที่มีพระคุณทั้งหลายที่คอยส่งเสริม สนับสนุน ผู้วิจัยตลอดมา

อภิรัฐ ปานแป้น

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ.....	(3)
Abstract.....	(4)
กิตติกรรมประกาศ.....	(5)
สารบัญ.....	(6)
รายการตาราง.....	(8)
รายการภาพประกอบ.....	(10)
บทที่	
1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย.....	6
ขอบเขตของการวิจัย.....	7
วิธีการศึกษา.....	9
นิยามศัพท์ทั่วไป.....	9
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	11
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม.....	25
แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	40
สภาพบริบททั่วไปของอำเภอละอุ่น.....	48
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	55
3. วิธีการดำเนินการวิจัย.....	61
พื้นที่ศึกษา.....	61
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	63
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	67
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	75
	(6)

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	76
ภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น.....	76
ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	90
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	100
ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	106
แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะ ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	113
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	142
สรุปผลการวิจัย.....	142
อภิปรายผลการวิจัย.....	146
ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	154
บรรณานุกรม.....	158
ภาคผนวก.....	168
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย.....	169
ภาคผนวก ข ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม.....	191
ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม.....	195
ภาคผนวก ง .ภาพกิจกรรมการดำเนินการวิจัย.....	211
ประวัติผู้เขียน.....	215

รายการตาราง

ตาราง		หน้า
1	ประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	18
2	แสดงรายละเอียดเครื่องมือ เทคนิค และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในโครงการวิจัย.....	70
3	รายละเอียดของกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น.....	87
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วม.....	90
5	ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	98
6	ภาพรวมความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	104
7	ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ....	112
8	โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่น ตามแนวทางด้านความรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	134
9	โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว ในพื้นที่อำเภอละอุ่นด้านส่งเสริมการจัดประชุม/กิจกรรมแบบหมุนเวียน.....	135
10	โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่อำเภอละอุ่นด้านเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น.....	136
11	โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยว พื้นที่อำเภอละอุ่นด้านตัวชี้วัด/มาตรฐาน.....	136
12	โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอละอุ่นด้านประชาสัมพันธ์.....	137
13	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา.....	196
14	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	197
15	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ.....	198

รายการตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
16 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล.....	199
17 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	200
18 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมศึกษาค้นหาปัญหา.....	201
19 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	202
20 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	203
21 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล.....	203
22 ภาพรวมความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	204
23 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่.....	205
24 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม.....	206
25 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในด้านปัญหาเกี่ยวกับการบริการ.....	206
26 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์.....	207
27 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคด้านปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	208
28 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว.....	209
29 ภาพรวมระดับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว.....	210

รายการภาพประกอบ

ภาพประกอบ		หน้า
1	กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย.....	6
2	แผนภูมิกระแสดความต้องการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยว.....	12
3	องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	15
4	ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3 ระดับ.....	34
5	แผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ศึกษา อำเภอละอูน จังหวัดระนอง.....	49
6	แผนที่ท่องเที่ยวอำเภอละอูน จังหวัดระนอง.....	54
7	แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองระดับตำบล อำเภอละอูน.....	62
8	แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอละอูน จังหวัดระนอง พ.ศ.2549.....	78
9	โครงสร้างการบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอูน.....	82
10	การบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับอำเภอ	83
11	การบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.....	85
12	การบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับกลุ่มกิจกรรม.....	86
13	แผนที่แสดงที่ตั้งของกลุ่มกิจกรรมในระดับหมู่บ้านของอำเภอละอูน.....	89
14	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา.....	94
15	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	95
16	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ.....	96
17	การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล.....	97
18	ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอูน จังหวัดระนอง.....	99
19	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการร่วมศึกษาค้นหาปัญหา.....	100

รายการภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ		หน้า
20	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน.....	101
21	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน.....	102
22	ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล.....	103
23	ภาพรวมความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการ การท่องเที่ยวเชิง นิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	105
24	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่.....	106
25	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้าน ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม.....	107
26	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน ด้านปัญหาเกี่ยวกับการบริการ.....	108
27	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์.....	109
28	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว.....	110
29	ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว.....	111
30	ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.....	112
31	สรุปแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ.....	133
32	สรุปโครงการที่ได้จากแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ.....	139

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมที่เป็นรากฐานทางเศรษฐกิจของสังคมไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้สามารถยืนยันได้จากรายได้เข้าประเทศเป็นหลักแสนล้านบาทในช่วงกว่าสิบปีที่ผ่านมา โดยในปี 2553 มีจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวน 15,936,400 คน นำรายได้เข้าประเทศ 592,794 ล้านบาท (กรมการท่องเที่ยว, 2553) เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจในภาพรวมของประเทศ ลดการเสียดุลทางการค้า ส่งผลถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเกิดการกระจายรายได้สู่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจ้างงานประชาชนในท้องถิ่น ยกย่องคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552) อย่างไรก็ตาม จากความเป็นจริงที่เกิดขึ้น และยืนยันได้จากเอกสารงานวิจัย รวมทั้งบทความทางวิชาการทั้งใน และต่างประเทศหลายชิ้น ต่างบ่งชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่า แม้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวจะให้ผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจเป็นมูลค่าสูง และให้ประโยชน์แก่สังคมในหลายด้าน แต่ขณะเดียวกันการท่องเที่ยวที่เติบโตอย่างรวดเร็วมุ่งเน้นแต่ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจในระยะสั้น ขาดการควบคุม และการกำหนดทิศทางการพัฒนา ก็ได้ก่อให้เกิดผลกระทบทางลบทั้งทางตรง และทางอ้อมต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องพึ่งพาอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมจึงพบว่า แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งในประเทศไทยมีสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรม ความโดดเด่นหรือเอกลักษณ์ถูกเปลี่ยนแปลง ยังมีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น จนเกินขีดความสามารถรองรับได้ของสิ่งแวดล้อม ปัญหาความเสื่อมโทรม และผลกระทบต่างๆ ก็มากขึ้น วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตก็เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้ทรัพยากรท่องเที่ยวด้วยคุณค่าลงไม่อาจสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้กลับมาเยี่ยมชมเหมือนเดิมได้อีก (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2552)

ในขณะที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวส่งผลกระทบทำให้เกิดความเสื่อมโทรมในด้านสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม และยังมีผลลบต่อเศรษฐกิจในบางแง่มุมด้วยนั้น ประกอบกับความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้าน คือ 1) กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ 2) กระแส

ความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จากพลัง 3 กระแสนี้ จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนา รูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็กๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544) กระแสของการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้น ทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ปัจจุบันทิศทางการท่องเที่ยวของโลก ต่างมีการจัดการในลักษณะและรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) มากขึ้น โดยต่างชาติเชื่อว่าลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของพื้นที่ที่เกิดการท่องเที่ยว ทั้งนี้เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นลักษณะและรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Authentic) และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น (Community participation - based) เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นไม่เพียงก่อให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ชุมชนและสภาพแวดล้อมท้องถิ่นเท่านั้น หากแต่ยังสามารถช่วยในการปรับปรุงคุณภาพด้านประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวด้วยเช่นกัน (นำชัย ทนุผล และคณะ, 2543)

คำว่า การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นร่วมตัวกันจัดตั้งเป็นชมรม กลุ่ม หรือองค์กร เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลกระบวนการท่องเที่ยว นับตั้งแต่ขั้นตอนการสำรวจ การวางแผน การจัดการและการดำเนินการ ตลอดจนติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นนอกจากก่อให้เกิดประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจต่อท้องถิ่นแล้ว ยังชี้ถึงความสำคัญของท้องถิ่น และเป็นกระบวนการเรียนรู้สู่การพัฒนาความสามารถในการพึ่งตนเองด้วย (นำชัย ทนุผล, 2542) ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นจึงเป็นเป้าหมายสำคัญ ได้รับการเน้นให้มีในกระบวนการท่องเที่ยวแนวใหม่ ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนในองค์รวมของระบบ สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักมีความหมายครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นๆ ด้วย แต่ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชาชนท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน และให้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่

ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจะอยู่ในฐานะผู้รับนโยบายฯ แผนงาน และแผนปฏิบัติการ ส่วนชุมชนกับเอกชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้น (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544)

จังหวัดระนองเป็นจังหวัดชายฝั่งทะเลตะวันตกในเขตภาคใต้ตอนบน มีทรัพยากรทางธรรมชาติอุดมสมบูรณ์มาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะทรัพยากรแร่ดีบุกและป่าไม้ ปัจจุบันระนองเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมายและสวยงามไม่แพ้จังหวัดท่องเที่ยวอื่นๆ ของภูมิภาค ทั้งชายหาดสวยงามและสงบเงียบ ท้องทะเลสวยใสที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรได้นำเกาะขนาดเล็กใหญ่จำนวนมาก แหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ ป่าไม้เขียวขจีบริสุทธิ์ น้ำตกสวยและที่โดดเด่น คือ วัฒนธรรมและวิถีชีวิตพื้นบ้านของชาวระนอง ที่ปัจจุบันได้รับความสนใจจากผู้ชื่นชอบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สนับสนุนและพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ในอนาคตต่อไป (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง, 2553)

ระนองในอดีตนั้นมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเมืองดีบุก เมืองชายแดน เมืองคอคอดกระ และเมืองเสด็จประทับแรม และต่อมาเมื่อมีการตัดถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านมายังจังหวัดระนอง เมืองระนองจึงได้พัฒนาจนมีความสำคัญในฐานะเมืองท่องเที่ยวมากขึ้นนับแต่นั้นมา โดยจังหวัดระนองมีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติค่อนข้างสมบูรณ์และยังไม่ถูกทำลาย โดยเมื่อดูจากสถิติการท่องเที่ยวของจังหวัด พบว่า ในปี พ.ศ. 2550-2552 มีจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศทั้งหมด 420,548,002 คน, 369,438 คน และ 327,860 คนตามลำดับ และมีรายได้จากการท่องเที่ยว 1,105.68 ล้านบาท, 1,210.71 ล้านบาท และ 843.32 ล้านบาทตามลำดับ (สถิตินักท่องเที่ยว : กรมการท่องเที่ยว, 2553)

แม้ว่าสถานการณ์ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวโดยทั่วไป หากพิจารณาจากจำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้าพักยังแหล่งต่าง ๆ และจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง จะอยู่ในช่วงถดถอยลงตามภาพรวมสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก จึงส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวของจังหวัดระนองลดน้อยลง แต่จากข้อมูลรายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการสำรวจสัดส่วนพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศ ปี พ.ศ.2552 (ภาคใต้) ของสำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่า ผู้เดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดระนองทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศมีวัตถุประสงค์หลักเหมือนกัน คือ ต้องการมาเพื่อท่องเที่ยวและพักผ่อนมากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ โดยมีแรงจูงใจในการเดินทางท่องเที่ยวในจังหวัดระนองในอันดับแรก และอันดับรองเหมือนกันคือ มีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และมีความปลอดภัย

สอดคล้องกับรายงานฉบับสมบูรณ์ เรื่อง แผนแม่บทการท่องเที่ยวกลุ่มพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว กลุ่มอ่าวไทยฝั่งตะวันตก (เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี) ของ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี ที่เสนอต่อกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเมื่อ ปี พ.ศ. 2551 ประเด็นภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดระนอง โดยพบว่า นักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติมีทัศนคติที่ดีมากต่อภาพลักษณ์ทางการท่องเที่ยวของจังหวัดระนอง ด้านมิตรภาพของ คนในพื้นที่ และมีทัศนคติที่ดีด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณค่าเหมาะสมกับทุกเพศทุกวัย เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว มีพร้อมทุกอย่างที่ต้องการ มีบรรยากาศที่แตกต่างจากสถานที่ท่องเที่ยว อื่น ๆ และความสวยงามของธรรมชาติ แสดงให้เห็นว่าแหล่งท่องเที่ยวและการให้บริการด้านการ ท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง มีความพร้อมและศักยภาพในการรองรับนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี และ การที่จังหวัดมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่า สามารถช่วยเสริมศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ชายแดน เป็นทางเลือกหนึ่งให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดระนอง(สำนักงานการ ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง, 2553)

อำเภอละอุ่นเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดระนอง ที่มีความสวยงามของธรรมชาติ และความสำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐราชการ หน่วยงานส่วนท้องถิ่นรวมทั้งชาวบ้าน มีแนวความคิดในการ ปลุกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การฟื้นฟู สืบทอดประเพณี ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ ชุมชน โดยใช้รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาเป็นจุดเด่นเพื่อดึงดูด นักท่องเที่ยวผู้มาเยี่ยมชมเยือน การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ตลอดช่วงระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมา ถือว่าประสบความสำเร็จในด้านการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวทั่วไป ได้ รู้จักแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศแหล่งใหม่ในพื้นที่จังหวัดระนอง ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามา ท่องเที่ยวในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ขณะเดียวกันทุกภาคส่วนของพื้นที่ ตั้งแต่ระดับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนแม้จะมีความตั้งใจ และให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่บางส่วนยังขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และสัดส่วนที่สามารถยกระดับ การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงมีไม่มากนัก (เอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอุ่น, 2553) ทั้งนี้เพื่อให้ กระบวนการมีส่วนร่วมดังกล่าวเกิดความต่อเนื่อง รวมทั้งมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนสามารถ ยกระดับนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้ ผู้วิจัยจึงได้จัดทำโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการมีส่วน ร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้น โดยคาดหวังว่าการพัฒนาการมีส่วนร่วม ดังกล่าวจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยว ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ทั้งเป็น การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมซึ่งเป็นที่รากฐานสำคัญในการพัฒนา ชุมชน สังคม และประเทศ

และสามารถนำมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป ดังนั้น จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ตั้งคำถามในงานวิจัยไว้ดังนี้

1.1.1 ระดับการมีส่วนร่วม และระดับความต้องการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนองอยู่ในระดับใด

1.1.2 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นเป็นอย่างไร

1.1.3 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษาเป็นอย่างไร

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

1.2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

1.2.3 เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ทำให้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วม และความต้องการการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

1.3.2 ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

1.3.3 เป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่อย่างยั่งยืน ตลอดจนใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นอื่นต่อไป

1.4 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดและขั้นตอนการวิจัย

1.5 ขอบเขตของการวิจัย

1.5.1 ขอบเขตเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหามุ่งเน้นการหาวิธีการที่เป็นขั้นตอน และเป็นระบบในการศึกษาสภาพทั่วไปด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับการมีส่วนร่วม และความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง นำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ศึกษา ในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม คุณภาพชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

1.5.2 ขอบเขตพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตของพื้นที่ศึกษา การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 7 ตำบล 30 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลบางแก้วมี 5 หมู่บ้าน ตำบลบางพระเหนือมี 5 หมู่บ้าน ตำบลบางพระใต้ มี 3 หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นเหนือมี 5 หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นใต้มี 6 หมู่บ้าน ตำบลในวงเหนือมี 3 หมู่บ้าน และตำบลในวงใต้มี 3 หมู่บ้าน

1.5.3 ขอบเขตด้านประชากร

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1) ประชากรสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่นที่มาจากการแต่งตั้งจากคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอละอุ่น ซึ่งประกอบไปด้วยหัวหน้าส่วนราชการในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มกิจกรรม นักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คณะ จำนวน 207 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการศึกษาคั้งนี้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างถึงในบุญธรรม กิจปริคา-ปริสุทธิ, 2535) ในกรณีที่ประชากรมีจำนวนที่แน่นอน ดังนี้

$$\text{สูตร } n = N / 1 + Ne^2$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาคั้งนี้มาจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จำนวน 207 คน และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05

ดังนั้น ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการคำนวณ ดังต่อไปนี้

$$\text{เมื่อ } N = 207 \text{ คน และ } e = 0.05$$

$$\text{สูตร } n = N / 1 + Ne^2$$

$$\text{แทนค่า } n = 207 / 1 + 207 (0.05) = 136 \text{ คน}$$

ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรต้องมีไม่น้อยกว่า 136 คน โดยการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวนทั้งหมด 140 คน โดยเป็นการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรโดยแบ่งประชากรออกเป็นลำดับชั้นต่าง ๆ แบบลดหลั่น โดยทำการสุ่มประชากรจากหน่วยหรือลำดับชั้นที่ใหญ่ก่อนจากหน่วยที่สุ่มได้ก็ทำการสุ่มหน่วยที่มีลำดับใหญ่รองลงไปทีละชั้น ๆ จนถึงกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ต้องการ

2) กลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษากลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อประกอบการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interviews) ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ สนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

(1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำกลุ่มกิจกรรม ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน ในพื้นที่อำเภอละอุ่นมีทั้งหมด 30 หมู่บ้าน รวมทั้งหมดจำนวน 30 คน

(2) กลุ่มตัวแทนของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวนทั้งหมด 50 คน

1.5.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการในช่วงระหว่างเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2554

1.6 วิธีการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมกลุ่ม

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542)

การมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การที่ทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ เอกชน และประชาชน จัดตั้งกลุ่ม หรือองค์กรขึ้น โดยสมาชิกทุกกลุ่ม หรือทุกองค์กรสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทุกกระบวนการ ตั้งแต่ทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหาร่วมวางแผนงานหรือโครงการ ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามแผนงานหรือโครงการให้บรรลุตามผลที่กำหนดไว้ ร่วมได้รับผลประโยชน์ และร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผลในการกำหนดแนวทาง การวางแผน และการจัดการท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับบริบทของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาการมีส่วนร่วม หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุน หรือ การดำเนินการ เพื่อแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเข้าร่วมในการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทำการศึกษาค้นคว้าปัญหา การร่วมคิด และหาวิธีแก้ไขปัญหา ร่วมวางแผนงาน โครงการหรือ กิจกรรม ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติตามแผนงาน โครงการหรือกิจกรรมให้บรรลุตามผลที่กำหนดไว้ ร่วมได้รับผลประโยชน์ และร่วมควบคุมติดตามประเมินผล

ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา ประกอบไปด้วย คณะกรรมการบูรณาการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปรธานกรรมการและกรรมการบริหารการจัดการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม/หมู่บ้าน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว และประชาชนที่จัดตั้งเป็นกลุ่ม หรือองค์กรด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

บทที่ 2

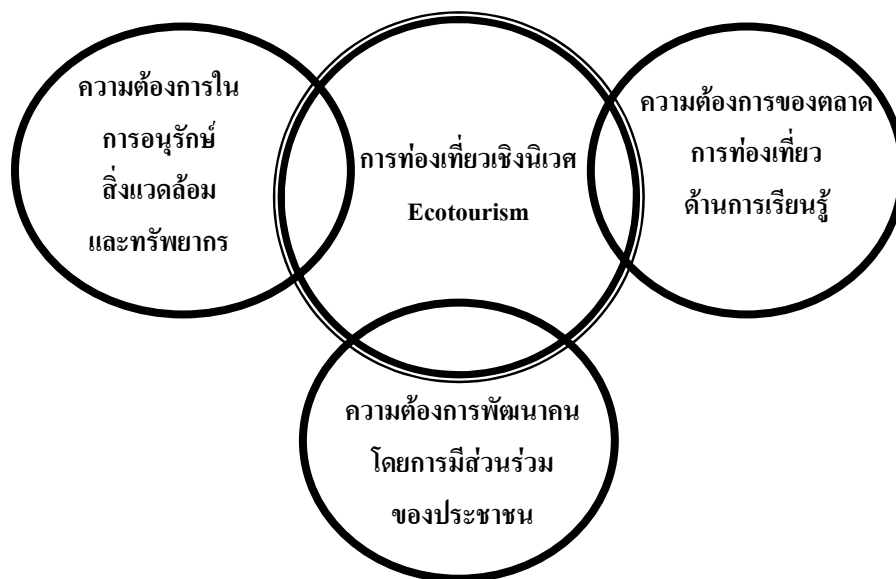
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาบริบทของพื้นที่ ศักยภาพของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเบื้องต้น ได้รวบรวมแนวคิด และองค์ประกอบด้านต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง โดยแยกออกเป็นแนวคิดด้านต่างๆ ดังนี้

- 1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4 สภาพทั่วไปของอำเภอละอุ่น
- 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นภายใต้ความต้องการของประเทศในการสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนากับการอนุรักษ์ และกระแสโลกที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงก่อให้เกิดกระแสที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว 3 ด้านคือ 1) กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และ 3) กระแสความต้องการพัฒนาคน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน จากพลัง 3 กระแสนี้(ภาพประกอบ) จึงทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ Green tourism หรือ Ecotourism ซึ่งเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็กๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 44)

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงกระแสความต้องการเปลี่ยนแปลงด้านการท่องเที่ยว
ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (544)

2.1.1 ความหมายและคำนิยาม

ในช่วงที่กระแสของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแพร่ขยายไปทั่วโลก การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดทำแผนพัฒนาและอนุรักษ์การท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาเรื่อง Ecotourism ระยะเวลาแรกคณะทำงานมีมติใช้คำจำกัดความ Ecotourism ในความหมายภาษาไทยว่า "การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์" ต่อมาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วท.) ทำการศึกษาเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และขอให้ราชบัณฑิตยสถานกำหนดความหมาย ในที่สุดได้ความหมายของคำว่า Ecotourism คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 545)

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์และคณะ (547) ได้กล่าวไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นองค์ประกอบหนึ่งของการท่องเที่ยวขึ้นชมธรรมชาติ (Nature-based-tourism) ซึ่งประกอบด้วยหลักการที่ว่าด้วยสภาพสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ (Natural setting) ความยั่งยืนทางนิเวศ (Ecological sustainability) และการให้ความรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (Environmental education) ด้านกายภาพและด้านวัฒนธรรม โดยที่เป็นการท่องเที่ยวที่รับผิดชอบต่อพื้นที่

ธรรมชาติและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม รวมทั้งมีผลต่อเศรษฐกิจและสังคมในเชิงลบน้อยที่สุดตลอดจนช่วยให้สวัสดิการของชุมชนท้องถิ่นดีขึ้น

กรมป่าไม้ (๒548) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่าเป็น “การท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเดินทางไปยังแหล่งธรรมชาติและแหล่งวัฒนธรรมอย่างมีความรับผิดชอบ โดยไม่ก่อให้เกิดการรบกวนหรือความเสียหายแก่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แต่มีวัตถุประสงค์อย่างมุ่งมั่น เพื่อชื่นชม ศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ พืชพรรณ และสัตว์ป่า ตลอดจนลักษณะทางวัฒนธรรมที่ปรากฏในแหล่งธรรมชาตินั้น อีกทั้งช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลให้การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกิดประโยชน์ต่อชุมชนอีกด้วย”

วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ (๒548) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

จากลักษณะความหมายและคำจำกัดความของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ดังนี้ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หมายถึง รูปแบบการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมีความสอดคล้องกับระบบนิเวศ ควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ โดยมีบรรยากาศหรือกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์เพื่อเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประชาชน และสิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวให้มากที่สุด

2.1.2 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (๒541) ได้ให้คำจำกัดความ “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบทั้งหมด 4 องค์ประกอบ ที่มีความสัมพันธ์กัน คือ

1) พื้นที่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้ รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น จึงเป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ

□ การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมการจัดการที่ยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3) กิจกรรมและกระบวนการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา

4) การมีส่วนร่วม การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน และประชาชนท้องถิ่นที่มีส่วนร่วมเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความรวมถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยว และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี่เริ่มต้นจากระดับรากหญ้าจนถึงระดับการปกครองท้องถิ่น และอาจรวมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน

นอกจากนี้ วิมล จิโรจพันธุ์ และคณะ (548) ได้สรุปองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่

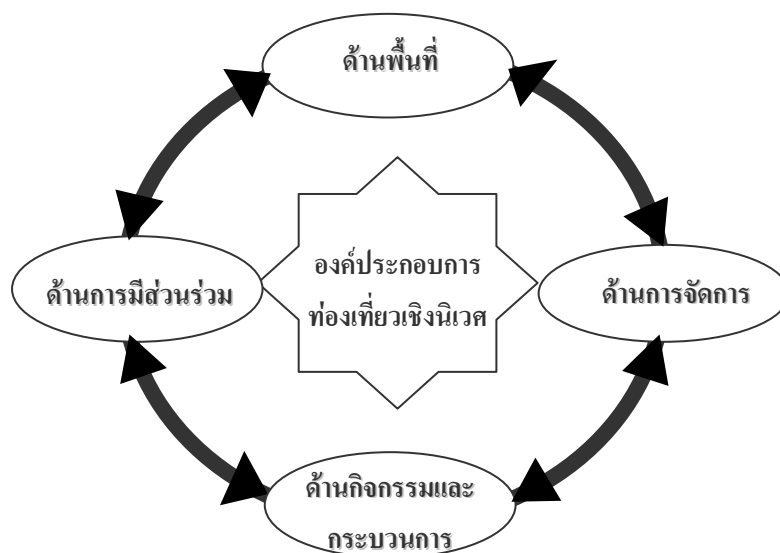
1) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนในท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental education-based tourism)

□ องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or authentic or endemic or unique) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่นั้นๆ องค์ประกอบด้านพื้นที่จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (Nature –based tourism)

3) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชนในท้องถิ่น (Involvement of local community or people participation) ที่มีส่วนร่วมในการคิด วางแผน ปฏิบัติตามแผน ได้รับประโยชน์ ติดตามตรวจสอบ ตลอดจนร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวอันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาและจัดการท่องเที่ยวด้วย

4) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของความรับผิดชอบ (Responsible travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม มีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและการกำจัดมลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขตจึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable managed tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ (Responsible-travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศข้างต้น ผู้วิจัยขอสรุปองค์ประกอบหลักของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยหากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้าน จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อหนึ่งข้อใดหรือมีองค์ประกอบใดที่ไม่สมบูรณ์ การท่องเที่ยวนั้นอาจจัดอยู่เป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่นๆ (ภาพประกอบ 3)

ภาพประกอบ 3 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ที่มา : สรุปโดยผู้วิจัย จากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (544)

2.1.3 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตามคำจำกัดความการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของราชบัณฑิตยสถาน แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายรวมถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีเอกลักษณ์ทุกแห่งตั้งแต่แหล่งธรรมชาติ โบราณสถาน ไปจนถึงชุมชนท้องถิ่น เพราะฉะนั้นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า อุทยานประวัติศาสตร์ แหล่งโบราณคดี ไปจนถึงชุมชนต่างๆ ที่เปิดให้มีการท่องเที่ยว แต่ปัจจุบันเรื่องการป้องกันผลกระทบสิ่งแวดล้อมและการให้ข้อมูลความรู้แก่ผู้มาเยือนตามคำจำกัดความกระทำได้บ้างในระดับหนึ่งคือ ยังไม่สมบูรณ์หรือได้มาตรฐานเพียงพอ ยกเว้นแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอุทยานแห่งชาติบางแห่งเท่านั้น อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ คอยอินทนนท์ น้ำหนาว เขาสก แก่งกระจาน ฯลฯ

อย่างไรก็ตาม หากยึดความหมาย และองค์ประกอบด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ปฏิบัติกันอยู่หลายประเทศ เช่น คอสตาริกา เคนย่า ประเทศในทวีปอเมริกากลาง และอเมริกาใต้ ลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวที่จัดว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะจำกัดวงเฉพาะที่เป็นแหล่งธรรมชาติเท่านั้น (Nature-based destinations) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวที่มีการอนุรักษ์ธรรมชาติและ วัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น ที่สำคัญได้แก่ อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า และแหล่งสงวนธรรมชาติในรูปแบบอื่น ดังนั้น ตามความหมายที่เป็นสากล ชี้ว่าแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ ควรจะเน้นการพัฒนาและการจัดการ เฉพาะในแหล่งธรรมชาติซึ่งถือกันว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อสนองตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะ (Niche market) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มตลาดนักท่องเที่ยวที่แสวงหาความรู้ และอยากเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวควบคู่ไปกับความเพลิดเพลิน และมีปฏิสัมพันธ์กับคนท้องถิ่น รวมทั้งให้ประโยชน์กลับคืนไปสู่แหล่งท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น(บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๕48)

2.1.4 ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีลักษณะที่แตกต่างกับการท่องเที่ยวทั่วไปที่ส่วนใหญ่ มุ่งเน้นให้ความสำคัญในส่วนของรายได้เป็นหลัก โดยบุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(๕48) ได้สรุปลักษณะทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้

1) เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ไว้ รวมถึงแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นๆ

□ มุ่งเน้นที่คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

- 3) เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว
- 4) ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการส่งเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม
- 5) เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 6) เป็นการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.5 วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความแตกต่างอย่างชัดเจนจากการท่องเที่ยวทั่วไป กล่าวคือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลาย และวิถีพัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(๒548) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สำคัญ 4 ประการ คือ

- 1) เพื่อมุ่งเน้นคุณค่าของธรรมชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มากกว่าการเสริมแต่งสภาพธรรมชาติ และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
  - เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องดูแลรักษา และคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว
- 3) เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อมโดยตรง อันจะเป็นการสร้าง ความพึงพอใจ และช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 4) เพื่อให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติและ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ในขณะเดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นให้ดีขึ้น

2.1.6 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ในกระบวนการของการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวในแต่ละแหล่ง เป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความพึงพอใจ เพลิดเพลิน มีความสุข และปลอดภัยจากการท่องเที่ยวหรือนันทนาการนอกเวลาตามปกติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ความสำคัญต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นอย่างยิ่ง เพราะกิจกรรมต่างๆ นั้นจะเป็นสื่อกลางนำการท่องเที่ยวไปสู่เป้าหมายได้ กิจกรรมที่เหมาะสมจึงควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่ป้องกันหรือแก้ไขได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๔)

จากการศึกษาของสถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (๒๕๔๕) ได้จัดแบ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 หมวด รวม 19 กิจกรรมดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 ประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ประเภทกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
กิจกรรมเชิงนิเวศในแหล่งธรรมชาติ	กิจกรรมกึ่งนิเวศ	กิจกรรมส่งเสริมทางด้านวัฒนธรรมประวัติศาสตร์
การเดินป่า	ถ่ายรูป/บันทึกภาพ/เสียง	ชมความงาม ความเก่าแก่
ศึกษาธรรมชาติ	ปีนเขา/ไต่เขา	ศึกษาประวัติ ความเป็นมาฯ
ส่องสัตว์/ดูนก	การศึกษาท้องฟ้า	ศึกษาชั้นชม งานศิลปกรรมฯ
เที่ยวถ้ำ/น้ำตก	จักรยานท่องเที่ยว	ร่วมกิจกรรม เรียนรู้พฤติกรรม
พายเรือ(แคนู คยัค เรือใบ)	ตกปลา	การศึกษาเรียนรู้ผลิตภัณฑ์ฯ
ดำน้ำดูปะการัง		
ตั้งแคมป์		
ส่องแพ/ส่องเรือยาง		
ขี่ม้า/นั่งช้าง		

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (๒๕๔๔)

2.1.7 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การดำเนินการด้านการท่องเที่ยวทั้งในการท่องเที่ยวโดยทั่วไปหรือการท่องเที่ยวที่มีลักษณะเฉพาะ ล้วนประสบกับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการบริหารจัดการที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพร้อมทางด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว และการบริหารจัดการของบุคลากร

ที่เกี่ยวข้องในด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ รวมทั้งปัจจัยอื่นๆ โดย วรรณนา วงษ์วานิช (๒546) ได้กล่าวถึงปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

1) ภัยธรรมชาติ เช่น การเกิดน้ำท่วม ไฟไหม้ป่า พายุ ซึ่งภัยธรรมชาติเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นย่อมก่อให้เกิดความเสียหายต่อสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ รวมทั้งวัฒนธรรม ส่งผลต่อความสวยงามของทิวทัศน์

□ ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดจากทิศทางการพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเป็นทรัพยากรพื้นฐานที่สำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เช่น การขยายพื้นที่การเกษตรเพื่อประกอบอาชีพ การสร้างเขื่อน การสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน การดำเนินการดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่รุนแรงมากขึ้น

3) ความต้องการที่จะเป็นเจ้าของวัตถุโบราณ หรือศิลปะอันงดงาม และมีค่า โดยการลักลอบค้าขายหรือขุดค้นหาวัตถุโบราณในสถานที่อนุรักษ์ต่างๆ ออกมาขายโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบต่อทางด้านศิลปวัฒนธรรมโบราณ

4) ขาดแคลนบุคลากรในการด้านอนุรักษ์สถานที่ท่องเที่ยว โดยปัจจุบันจะพบว่า มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติหลายแห่งตั้งอยู่ในเขตอนุรักษ์ แต่การที่เขตอนุรักษ์มีจำนวนมาก แต่ขณะเดียวกันจำนวนเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบมีจำนวนไม่เพียงพอจึงส่งผลให้การดูแลรักษาพื้นที่กระทำด้วยความยากลำบาก ประกอบกับการขาดความร่วมมือจากประชาชนหรือนักท่องเที่ยวในด้านการอนุรักษ์ตามสถานที่ต่างๆ เช่น การรักษาความสะอาด หรือการช่วยกันดูแลรักษาสภาพธรรมชาติให้คงสภาพเดิม

5) การขาดแคลนงบประมาณในการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว เช่น การจ้างเจ้าหน้าที่ หรือการจัดหาเครื่องใช้ในการดำเนินงานตามสถานที่ต่างๆ การขาดเงินทุนทำให้การทำงานต่างๆ เพื่อพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวไม่ได้ผลเท่าที่ควร

นอกจากนี้ บุญผา พิกุลแก้ว และคณะ(๒550) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านๆ ดังนี้

1) ปัญหาด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประกอบด้วย

(1) ข้อยกักตในการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว

(๒) การขาดการบำรุงรักษาบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

(3) ชาวบ้านขาดความรู้หรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี

(4) มีการทำลายความสมดุลทางธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอยู่เสมอ เช่น การระเบิดปลา การทอดสมอเรือซึ่งทำลายปะการัง การจัดปลาสวยงามไปขาด การคุกคาม เป็นต้น

(5) ไม่มีความเป็นระเบียบในการปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ทำให้เสียความงดงามตามธรรมชาติ

(6) บทลงโทษในกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมหรือการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวค่อนข้างเบา และล่าสมัย

(7) การประสานงานการพัฒนา และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวยังไม่มีประสิทธิภาพขาดหน่วยงานรับผิดชอบโดยตรง หรือมีหน่วยงานหลายหน่วยงานรับผิดชอบร่วมกันในการดูแลรักษาทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานได้เต็มที่ เพราะมิใช่ผู้รับผิดชอบโดยตรง ทำให้การบำรุงรักษาหรือการพัฒนาทำได้จำกัด

(8) ขาดการพัฒนาบริเวณแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นระเบียบ เช่น ขาดห้องสุขาที่สะอาด ร้านขายสินค้าหรือของที่ระลึกอยู่กระจัดกระจาย ที่จอดรถมีน้อยอยู่ไกลและไม่มีความปลอดภัย

(9) เอกชนมักไม่สนใจนำเงินมาลงทุนการบริการท่องเที่ยว ในจังหวัดที่มีได้รับการประกาศให้เป็นจังหวัดท่องเที่ยว ทำให้จังหวัดเหล่านั้นพัฒนาการท่องเที่ยวได้ช้า

(10) จังหวัดขาดบุคลากรผู้ที่มีประสบการณ์ และมีความชำนาญในด้านพัฒนาการท่องเที่ยว

(11) บางฤดูมีนักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวมากจนพื้นที่ไม่สามารถรองรับได้เพียงพอ

(12) สถานที่ท่องเที่ยวและแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งไม่ได้รับความเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ห่างไกลและมีผู้เข้าไปเที่ยวน้อย

□ ปัญหาด้านการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและการบริการ มีดังนี้

(1) แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งมีที่พักที่ได้มาตรฐานน้อย เนื่องจากนักลงทุนไม่กล้าเข้ามาลงทุนเพราะนักท่องเที่ยวเดินทางมาไม่สม่ำเสมอ

(2) ร้านอาหารที่ได้รับมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุขมีน้อยมีแผงลอยขายอาหารที่ค่อนข้างสกปรก

(3) บริษัทนำเที่ยวที่ได้มาตรฐานในแหล่งท่องเที่ยวต่างจังหวัดมีน้อย

(4) ร้านขายของที่ระลึกหลายแห่งไม่ซื้อสต็อกต่อผู้ซื้อ เช่น ปลอมแปลงสินค้า คิดราคาสูงเกินจริง รวมทั้งสินค้าบางชนิดไม่ได้มาตรฐาน

(5) ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวยังมีน้อย โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวระยะไกลซึ่งเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว

(6) ระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานที่จำเป็นในพื้นที่ท่องเที่ยว มีไม่เพียงพอ เช่น สถานพยาบาล ระบบการสื่อสาร นำอุปโภคบริโภค

(7) ข้อจำกัดในการพัฒนาสถานที่พัก โดยเฉพาะบริเวณที่อยู่ในเขตป่าสงวน หรือพื้นที่สาธารณะ ทำให้เสียโอกาสในการพัฒนาพื้นที่เหล่านั้น

(8) ขาดแรงงานที่มีคุณภาพในธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว ที่ช่วยส่งเสริมภาพพจน์ของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวและการให้บริการอย่างทั่วถึง

(9) ความมีน้ำใจไมตรีของคนไทยในการต้อนรับ และความซื่อสัตย์ในการบริการนักท่องเที่ยวในระยะหลังๆ มีน้อยลง เป็นผลให้ลดความดึงดูดใจในการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว

3) ปัญหาด้านการคมนาคมขนส่งและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว มีดังนี้

(1) การมีงบประมาณที่ค่อนข้างจำกัดในการปรับปรุงถนนหนทาง และแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งอยู่ในถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลทำให้การปรับปรุงทำได้ยาก

(2) ถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งมีสภาพไม่ดี คับแคบ เป็นจุดที่เกิดอันตรายจากการขับขี่ได้ง่าย ทำให้นักท่องเที่ยวหันไปใช้บริการแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกสบายมากกว่า

(3) แหล่งท่องเที่ยวบางแห่งรถประจำทางเข้าไม่ถึง ต้องเช่าเหมารถรับจ้างเข้าไป ส่งผลให้ถูกขูดรีดค่าโดยสารจากนักท่องเที่ยว และบริการไม่ประทับใจเนื่องจากการผูกขาดหรือได้รับสัมปทานเพียงเจ้าเดียว

(4) ขาดป้ายชี้ทางที่ชัดเจน ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องคอยถามชาวบ้านอยู่ตลอดเวลา และมักมีปัญหาในเรื่องการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

(5) ขาดรถขนส่งบริการสาธารณะไปยังสถานที่ท่องเที่ยว หากไม่ไปกับทัวร์หรือนารถไปเองก็ไม่สามารถเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นได้

นอกจากนี้ พิทยะ ศรีวัฒนสาร (2554) ได้สรุปปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนว่าการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ และการประสานงานจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสานความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยว

เท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติ และเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันการพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามแผนได้ ด้วยปัญหาและอุปสรรคดังนี้

1) การบริหารจัดการ

ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอันได้แก่ ททท. กรมป่าไม้ กรมการปกครอง การควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้นๆ

□) แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม

ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมิได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying capacity)

3) การบริการ

เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแลให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมามีการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควรจึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

4) สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์เป็นสิ่งที่ส่งเสริมคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรในการท่องเที่ยว

5) นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

6) ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

มีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ความสำคัญดังกล่าว ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนล่าช้า

จากปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวสามารถสรุปประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านต่างๆ ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ มีดังนี้

(1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว

ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

(3) ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

(4) ขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่

ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม มีดังนี้

(1) กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่

ผู้ประกอบการมุ่งแต่ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึง สภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม

(3) เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว

(4) ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3) ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ

(1) สถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังไม่สะอาด ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย

มีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน

(3) การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน

(4) การบริหารจัดการ ควบคุมดูแล เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว

4) ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

(1) ขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่

ขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้าในแหล่งท่องเที่ยว

(3) สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย

(4) มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว

5) ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

(1) นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม

นักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่

(3) นักท่องเที่ยวการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ

(4) วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ ของพื้นที่

6) ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

(1) เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชน ท้องถิ่น

ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(3) ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่

(4) ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

สรุป การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่ง ธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม และ การท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วม ของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน องค์ประกอบหลักของการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้าน

การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยลักษณะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นลักษณะที่มุ่งเน้นถึงคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว มากกว่าการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เน้นให้ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมธรรมชาติและวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสเรียนรู้ หรือมีประสบการณ์โดยตรงกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติ นอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการท่องเที่ยวที่คืนประโยชน์สู่ธรรมชาติและชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่วนวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการมุ่งเน้นในด้านการท่องเที่ยวควบคู่กับการดูแลรักษาและคงไว้ซึ่งคุณภาพสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว การเพิ่มพูนประสบการณ์ที่มีคุณค่าให้แก่นักท่องเที่ยว การพัฒนาจิตสำนึกและความเข้าใจของนักท่องเที่ยวในการทำคุณประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ และการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชุมชนที่แหล่งท่องเที่ยวตั้งอยู่ นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่น่าสนใจของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมที่ปรากฏในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ และสร้างความพึงพอใจเกี่ยวกับความหลากหลายและวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเหล่านั้นด้วย ในด้านกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มุ่งเน้นการศึกษาหาความรู้ในระบบนิเวศและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ทั้งนี้ต้องเป็นกิจกรรมที่มีผลกระทบน้อยที่สุดหรือเป็นผลกระทบที่ป้องกันหรือแก้ไขได้ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม การบริการสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ และปัญหาที่เกิดจากนักท่องเที่ยว รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน (People's participation) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญ และถือเป็นหลักสากลที่นานาอารยประเทศให้ความสำคัญในการพัฒนาทั้งทางการการเมือง เศรษฐกิจ และด้านสังคม สำหรับประเทศไทยนั้นแนวคิดการมีส่วนร่วมเริ่มเห็นเด่นชัดตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 ที่มุ่งเน้นคนเป็นสำคัญมากกว่าการเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ภาคส่วนต่างๆ จึงได้พยายามเปลี่ยนแปลงแนวทางการพัฒนาจากระดับบนลงล่าง (Top - down) มาเป็นจากระดับล่างขึ้นบน (Bottom - up) โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชน และผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใส และเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้มากขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของ

ทุกฝ่าย สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน และนำไปสู่ประโยชน์สุขของประชาชนอย่างยั่งยืน (ปีทมา สุปก่าป้ง, [55])

2.2.1 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

“การมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นสิ่งที่สังคมไทยตื่นตัวและถูกนำมาใช้กล่าวอ้างกันอย่างกว้างขวางเมื่อสิบกว่าปีนี่เอง เริ่มต้นจากการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปการเมืองหลังเหตุการณ์เดือนพฤษภาคม [535] ซึ่งต้องยอมรับว่าเป็นประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของการเมืองการปกครองไทย ที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาท และได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมายสูงสุดของประเทศ โดยที่เป็นการมีส่วนร่วมทั้งอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ดังที่เกิดขึ้นปรากฏการณ์เชิงเขียวเป็นแรงกดดันให้รัฐสภาต้องให้ความเห็นชอบร่างรัฐธรรมนูญฉบับที่สภาร่างรัฐธรรมนูญพิจารณากร่างขึ้นด้วยเหตุดังกล่าว รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช [540] จึงถูกเรียกในอีกชื่อหนึ่งว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” มีเจตนารมณ์ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐเพิ่มขึ้น รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยกำหนดให้มีบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องสิทธิเสรีภาพ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนค่อนข้างก้าวหน้าและกว้างขวาง ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช [550] ก็ยังคงรับรองหลักการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนเช่นเดิม (ปีทมา สุปก่าป้ง, [55]) ซึ่งเห็นได้จากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและการที่กำหนดให้มีหมวดที่ว่าด้วยการมีส่วนร่วมโดยตรงของประชาชน ทั้งนี้ บทบัญญัติที่รับรองหลักการเรื่องสิทธิเสรีภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สำคัญในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(กรมควบคุมมลพิษ, [554]) ได้แก่

มาตรา 57 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจง และเหตุผลจากหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปประกอบการพิจารณาในเรื่องดังกล่าว

การวางแผนพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม การเวนคืนอสังหาริมทรัพย์ การวางผังเมือง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ในที่ดิน และการออกกฎที่อาจมีผลกระทบต่อส่วนได้เสียสำคัญของประชาชน ให้รัฐจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างทั่วถึงก่อนดำเนินการ

มาตรา 66 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชน ชุมชนท้องถิ่น หรือชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุลและยั่งยืน

มาตรา 67 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการอนุรักษ์บำรุงรักษาและการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครอง ส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครองตามความเหมาะสม

การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอย่างรุนแรง ทั้งทางด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและสุขภาพ จะกระทำมิได้ เว้นแต่จะได้ศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนในชุมชน และจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน รวมทั้งได้ให้องค์การอิสระซึ่งประกอบด้วยผู้แทนองค์การเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ และผู้แทนสถาบันอุดมศึกษาที่จัดการการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติหรือด้านสุขภาพ ให้ความเห็นประกอบก่อนมีการดำเนินการดังกล่าว

สิทธิของชุมชนที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคล เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายนี้ ย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 73 บุคคลมีหน้าที่รับราชการทหาร ช่วยเหลือในการป้องกันและบรรเทาภัยพิบัติสาธารณะ เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติและภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 85 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังต่อไปนี้

(1) กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินให้ครอบคลุมทั่วประเทศ โดยให้คำนึงถึงความสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งผืนดิน ผืนน้ำ วิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น และการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และกำหนดมาตรฐานการใช้ที่ดินอย่างยั่งยืน โดยต้องให้ประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินนั้นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วย

(๑) กระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรมและดำเนินการให้เกษตรกรมีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิในที่ดินเพื่อประกอบเกษตรกรรมอย่างทั่วถึงโดยการปฏิรูปที่ดินหรือวิธีอื่นรวมทั้งจัดหาแหล่งน้ำเพื่อให้เกษตรกรมีน้ำใช้อย่างพอเพียงและเหมาะสมแก่การเกษตร

(3) จัดให้มีการวางผังเมือง พัฒนา และดำเนินการตามผังเมืองอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อประโยชน์ในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

(4) จัดให้มีแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรธรรมชาติอื่นอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ทั้งต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล

(5) ส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยประชาชน ชุมชนท้องถิ่น และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

มาตรา ๑๐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามที่กฎหมายบัญญัติ

กฎหมายตามวรรคหนึ่งอย่างน้อยต้องมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

(1) การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

(๒) การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่นอกเขตพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

(3) การมีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อริเริ่ม โครงการหรือกิจกรรมใดนอกเขตพื้นที่ ซึ่งอาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือสุขภาพอนามัยของประชาชนในพื้นที่

(4) การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

จากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดังกล่าวจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิของบุคคลและชุมชนรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการ และพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกับรัฐมากยิ่งขึ้น

2.2.2 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมในปัจจุบันได้มีการนิยามความหมายที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของการนำไปใช้ในด้านต่างๆ โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมดังนี้

Delen (1977) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การแบ่งอำนาจในการกำหนดนโยบายและตัดสินใจในการกำหนดหรือจัดสรรทรัพยากร ซึ่งจะไม่สามารถทำได้โดยขาดความเข้าใจร่วมกันภายใต้จิตสำนึกและการประสานงานกัน โดยการร่วมมือกันของบุคคลส่วนใหญ่ที่แสดงออกโดยผ่านกลุ่มตัวแทนในการกำหนด และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้บุคคลและกลุ่มสามารถตัดสินใจในสิ่งที่กระทบต่อชีวิตเขา โดยเฉพาะผลประโยชน์ที่เขาควรได้รับจากการบริการต่างๆ

ยูวัฒน์ วุฒิเมธี (๕๖) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ การช่วยปฏิบัติ การร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบมาถึงประชาชนเอง การที่จะสามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไขปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะต้องยอมรับในปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่า “มนุษย์ทุกคนต้องมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่นและพร้อมที่จะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันก็ต้องยอมรับด้วยความบริสุทธิ์ใจว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ถ้ามีโอกาสและการพัฒนาที่ถูกต้อง”

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๕๗) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องกับด้านจิตใจและอารมณ์ (Mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (Group-situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (Contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

โหมยิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ (๕๓๖) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการพัฒนาการแบ่งแยกภารกิจในการตัดสินใจ รัฐจึงมีหน้าที่ในการหาทางเลือกลงไปในห้องถักให้เร็วทั่วถึงเพื่อให้เกษตรกรตัดสินใจในเรื่องที่ยากขึ้นเรื่อยๆ ได้ และในที่สุดเขาจะพึ่งตนเองได้

เสนห์ จามริก (๕๓๘) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่าง ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น ๕ ขั้นตอน คือ ๑) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ๒) ร่วมวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาและที่มาในการเลือกวิธีการ และวางแผน ๓) ร่วมกันแก้ไขปัญหา ๔) ร่วมดำเนินการตามแผน และร่วมในการประเมินผล และ ๕) การมีส่วนร่วมกระตือรือร้น

และมีพลังของประชาชนในการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (๕45) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ รวมทั้ง การจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูล แสดงความคิดเห็น ให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติรวมตลอดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (๕47) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวของชุมชนเอง

จากคำจำกัดความและแนวคิดข้างต้น สามารถสรุปความหมาย การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่มตลอดกระบวนการ โดยเริ่มตั้งแต่มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา การร่วมวางแผน การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมลงมือปฏิบัติ ดำเนินการ และร่วมกันติดตามประเมินผล การมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างพลังการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

2.2.3 ลักษณะการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน สามารถจำแนกตามลักษณะงาน หรือกิจกรรมที่ดำเนินการได้หลายลักษณะ ทั้งในด้านบริหารจัดการ ด้านทางการเมือง การพัฒนาชุมชน รวมถึงด้านบริบทของการมีส่วนร่วม ซึ่งนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้แนวคิดและทัศนะเกี่ยวกับลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้หลากหลายประการ ได้แก่ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการชุมชน ตามแนวคิด ของ ลี เจแคร์รี (Cary, 1976) สามารถแบ่งเป็นลักษณะการมีส่วนร่วมไว้ 5 ประการ คือ

- 1) เป็นสมาชิก (Membership): คณะกรรมการชุมชน สมาชิกองค์กรชุมชน
-) เป็นผู้เข้าร่วมประชุม (Attendance at meeting): การปฏิบัติของโครงการฯ
- 3) เป็นผู้ร่วมออกเงิน (Financial contribution) ผู้สนับสนุนทางการเงิน และอุปกรณ์ต่างๆ ทั้งจากภายในและภายนอกชุมชน

4) เป็นกรรมการ (Membership on committees): ผู้เข้าร่วมกิจกรรมของโครงการฯ
 5) เป็นประธานหรือผู้นำ (Position of leadership): ในกิจกรรมต่างๆของโครงการ
 ไพรัตน์ เจริญรินทร์ (๒๕๖๗) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
 พัฒนาชุมชน มีดังนี้

1) ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้ง
 ความต้องการของชุมชน

□ ร่วมคิดหา สร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนาเพื่อแก้ไข และลดปัญหาของชุมชน
 หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน

3) ร่วมวางแผนนโยบาย หรือแผนงาน หรือ โครงการ หรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ไข
 ปัญหาตลอดจนสนองความต้องการของชุมชน

4) ร่วมการตัดสินใจการใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ ต่อส่วนรวม

5) ร่วมจัดหรือทำการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ และ
 ประสิทธิภาพ

6) ร่วมการลงทุนในกิจกรรมหรือโครงการต่างๆในชุมชนตามขีดความสามารถ
 ของตนเอง

7) ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย และแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่เข้าร่วมให้บรรลุ
 ตามเป้าหมาย

8) ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้
 ทำไว้โดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนใน
 การพัฒนามีลักษณะแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมที่ดำเนินการ โดยลักษณะการมีส่วนร่วม
 ของประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด ร่วมศึกษา วางแผน ดำเนินการ ตัดสินใจ ควบคุมติดตาม
 ประเมินผล ร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรง
 และทางอ้อม โดยทางตรง ได้แก่ การเป็นสมาชิก กรรมการ ประธานหรือผู้นำ ผู้เข้าร่วมประชุมผู้
 ออกเงิน เป็นต้น ส่วนทางอ้อม ได้แก่ การเลือกตั้งผู้แทน เป็นต้น

2.2.4 รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (๒๕๖๗) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมมีดังต่อไปนี้

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรที่
 จัดตั้งโดยประชาชน (Inclusive organization) การรวมกลุ่มเยาวชนต่างๆ

□ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางอ้อม (Indirect participation) โดยผ่านองค์กรผู้แทนของประชาชน (representative organization) กรรมการของกลุ่มหรือชุมชน

3) การมีประชาชนมีส่วนร่วมโดยเปิดโอกาสให้ (Open participation) โดยผ่านองค์กรที่ไม่ใช่ผู้แทนของประชาชน (Non-representative organization) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวน หรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชน จำแนกตามมิติระดับการมีส่วนร่วมใน 3 รูปแบบดังนี้ (เจลิยว บุรีภักดี, ๒545)

1) การมีส่วนร่วมแบบชายขอบ (Marginal participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่เท่าเทียมกันกล่าวคือ ฝ่ายหนึ่งรู้สึกด้อยอำนาจกว่า มีทรัพยากรหรือความรู้ด้อยกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นต้น

□ การมีส่วนร่วมแบบบางส่วน (Partial participation) เป็นการมีส่วนร่วมที่เกิดจากการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยไม่รู้ความต้องการของประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นเพียงประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในการดำเนินกิจกรรมบางส่วนบางเรื่องเท่านั้น

3) การมีส่วนร่วมแบบสมบูรณ์ (Full participation) เป็นการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนาด้วยความเท่าเทียมกันทุกฝ่าย จัดเป็นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาอย่างแท้จริงของประชาชนตามแนวความคิดและหลักการพัฒนาชุมชน

2.2.5 กระบวนการมีส่วนร่วม

โครงการพัฒนาใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกิจการสาธารณะ ในกระบวนการที่รัฐบาลทำการส่งเสริมชักนำ และสร้างโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมดำเนินงานทั้งกระบวนการถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้โครงการนั้นประสบผลสำเร็จได้ง่ายขึ้น ทั้งนี้ องค์การอนามัยโลก (WHO, 1978) ได้เสนอกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมไว้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการพัฒนาค้นปัญหา และสาเหตุของปัญหา

□ การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการ

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุน ร่วมกันตัดสินใจ และปฏิบัติงาน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

นอกจากนี้ในแง่การพัฒนาท้องถิ่น สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต (๒531) กล่าวว่า ประชาชนอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นได้ 5 ลักษณะ คือ

1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดแนวทางแก้ไข

□ การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา

3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา

4) การได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

5) ประเมินผลกิจกรรมการพัฒนา

ตามที่นักวิชาการได้ให้แนวทางกระบวนการมีส่วนร่วมไว้ในประเด็นต่าง ๆ สรุปได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล สาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ในฐานะเจ้าของชุมชนหรือทรัพยากร ได้มีส่วนร่วมในการพิจารณาจัดสรรทรัพยากร และมีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขึ้นตอนให้มากที่สุด

2.2.6 ระดับของการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

การมีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายระดับขึ้นอยู่กับรัฐที่จะยอมให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับใดบ้าง ในอดีตโครงการหรือกิจกรรมเพื่อการพัฒนาประเทศส่วนใหญ่จะกำหนดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ (ฉัตรภรณ์ วิวัฒนวานิช, ๒5๕๕) โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนมีการแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้อย่างหยาบ ๆ □ ระดับ คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำ หมายถึง หน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่ม คิดตัดสินใจให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมาและเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย จึงได้แจ้งและมอบหมายให้ประชาชนเข้าดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จึงมีลักษณะเป็นการสั่งการจากรัฐลงสู่ประชาชน (Top - down approach) ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่มีได้เกิดจากความต้องการ โดยแท้ของประชาชน ประชาชนอาจไม่เห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงไม่เกิดความประสงค์จะร่วมดำเนินการใด ๆ ด้วย และบางครั้งจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเนื่องจากการสั่งการหรือมอบหมายของเจ้าหน้าที่ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะฉะนั้นเมื่อโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง ก็จะมีอันล้มเลิกไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จึงเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่ นโยบายที่อาจเปลี่ยนแปลงตามเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาดูแลประชาชน ซึ่งก็ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ที่ประจำการตลอดไป เพราะมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายตามความเหมาะสม การมีส่วนร่วมอีกระดับ คือ การมีส่วนร่วมระดับสูง หมายถึง ประชาชนเป็นฝ่ายคิดริเริ่ม ตัดสินใจ และดำเนินโครงการหรือกิจกรรมนั้น ๆ (Bottom - up approach) หลักการนี้ในบางครั้งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือสนับสนุนจากรัฐ ซึ่ง

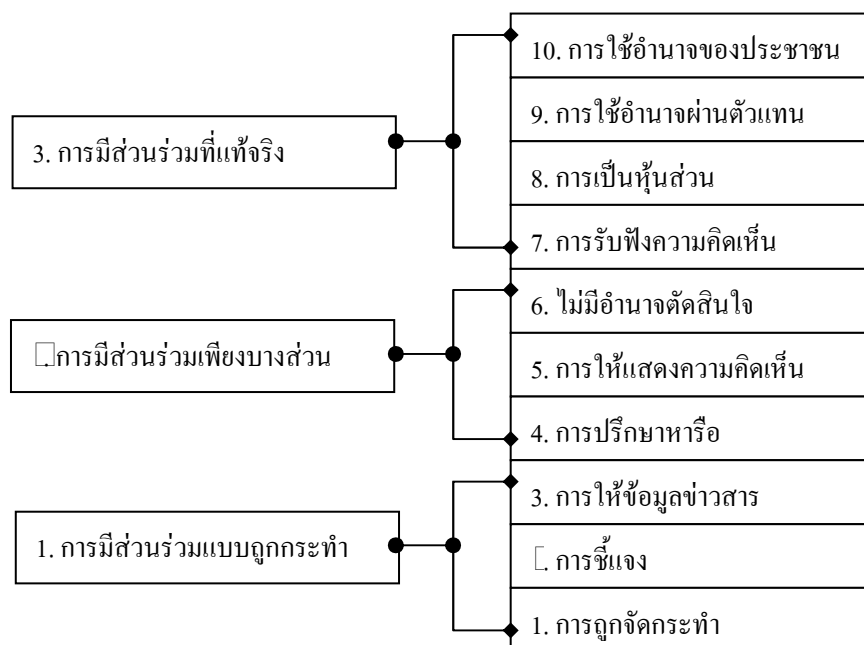
ในทางปฏิบัติแล้วอาจไม่เป็นเช่นนั้นเพราะโครงการหรือกิจกรรมนั้นอาจไม่ได้รับความเห็นชอบหรือเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอาจไม่เห็นด้วยเพราะถือว่าเป็นเรื่องของประชาชน เพราะฉะนั้นประชาชนก็ควรทำกันเอง โครงการหรือกิจกรรมที่ไม่ได้รับการสนับสนุนจากรัฐแล้วย่อมจะไม่สามารถบรรลุผลได้เช่นกัน(สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ และคณะ, ๕๘)

นอกจากนี้ บัญชร แก้วส่อง และคณะ(๕39)ได้กำหนดกรอบระดับความเข้มของการมีส่วนร่วมกว้าง ๆ เป็น 3 ระดับ(ภาพประกอบ 4) ดังนี้

ระดับที่ 1 ระดับการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo participation) หรือการมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ผู้เข้าร่วมไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจแต่เป็นฝ่ายกระทำตามการตัดสินใจของบุคคลอื่นเท่านั้น

ระดับที่ ๒ ระดับการมีส่วนร่วมบางส่วน (Partial participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ ผู้เข้าร่วมมีส่วนในการเสนอความคิดเห็น แต่อำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่บุคคลอื่น

ระดับที่ 3 ระดับการมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine participation) การมีส่วนร่วมในระดับนี้ความคิดเห็นของบุคคลที่เข้าร่วมได้รับการรับฟัง และยอมรับเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอำนาจ การตัดสินใจอยู่ที่ผู้เข้าร่วมนั่นเอง

ภาพประกอบ 4 ระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา 3 ระดับ

ที่มา : สรุปโดยผู้วิจัย จากแนวคิดของบัญญัติ แก้วส่อง และคณะ(๕39)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาสามารถสรุปเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ หรือการมีส่วนร่วมเทียม เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนไม่มีอำนาจใดๆ ในการตัดสินใจแต่กระทำตามการตัดสินใจของผู้อื่น ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนตัวส่วนหนึ่งเท่านั้น และระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง หรือการมีส่วนร่วมที่อำนาจเป็นของประชาชน เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ความสำคัญต่อประชาชนในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนของการพัฒนา ให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นของประชาชน ซึ่งอาจจะผ่านตัวแทน หรือประชาชนโดยตรง

2.2.7 เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

การที่ประชาชนจะเข้าไปมีบทบาทหรือมีส่วนร่วม หรือไม่เข้าร่วมนั้น มีเงื่อนไขหลายประการ ที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วม ซึ่งอาจเป็นไปด้วยความเต็มใจ หรือถูกบีบบังคับหรือผลักดันให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นเงื่อนไขในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนจึงขึ้นอยู่กับหลายลักษณะด้วยกัน โดยนักวิชาการได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

นิรันดร์ จงวุฒิเวศน์ (๒๕๒๗) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมของประชาชนในแนวทางกว้างๆ ไว้ว่ามีอย่างน้อย 3 ประการ คือ

- 1) ประชาชนจะต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

ส่วนเงื่อนไขพื้นฐานของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา อนุภาพ ธีรลาภ(๒๕๒๘) ได้สรุปไว้ 4 ประการ คือ

1) ประชาชนต้องมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการ วางแผน จัดการ ตลอดจนบริหารองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2) ประชาชนต้องมีความพร้อมเข้ามามีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้มีส่วนร่วม

3) ประชาชนต้องมีความประสงค์ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในขั้นหนึ่งนัยใด

4) ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจและกำหนดกิจกรรมพัฒนาที่ต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาส และความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเองในระบบพื้นฐานทางการเมืองเป็นสำคัญ

ปาริชาติ วลัยเสถียร (1984) ได้สรุปเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งได้ 6 ประเภท คือ

- 1) เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม
- 2) เงื่อนไขของโครงการพัฒนา
- 3) เงื่อนไขของนักพัฒนา
- 4) เงื่อนไขของผู้นำ
- 5) เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ
- 6) เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา

2.2.8 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

ในการดำเนินงานพัฒนาหรือกิจกรรมโครงการใดๆ ก็ตามสิ่งที่สำคัญต่อการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนมีหลายประการทั้งด้านปัจจัยส่วนบุคคล องค์กร และชุมชน ทั้งนี้ภาครัฐจำเป็นต้องคำนึงถึงการส่งเสริมสนับสนุนช่วยเหลือประชาชน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ ของชุมชน เพื่อให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และ เกิดการพัฒนาที่ดี เกิดผลดีต่อชุมชน

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมเกิดจาก ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคล และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือหรือมีเกียรติยศ ตำแหน่ง อำนาจบีบบังคับที่เกิดจากคนที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้เกิดการบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 1987)

นอกจากนี้ ธวัช เบญจาทิกุล (1989) เห็นว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนามี 5 ประการ ได้แก่ ปัจจัยด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและด้านจิตวิทยาทางสังคม

ส่วนแนวคิดของ Roger (อ้างถึงใน อภิรักษ์ ช่างเกวียน, 1984) กล่าวว่าปัจจัยที่เป็นแรงกระตุ้นให้บุคคลเป็นตัวตัดสินใจเข้าร่วมกระทำกิจกรรมใหม่ ๆ ในชุมชนหรือยอมรับสิ่งใหม่ๆ คือ การติดต่อสื่อสาร และลักษณะส่วนตัวของบุคคลนั้นๆ

1) ปัจจัยช่องทางการสื่อสาร เป็นวิธีการที่ผู้ส่งข่าวสารไปยังผู้รับสารใน ลักษณะ คือ

(1) ช่องทางการสื่อสารมวลชน (Mass media channel) เป็นการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการสื่อสาร เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วารสาร และหนังสือประเภทอื่น ๆ เช่น ภาพยนตร์ วิทยุ โทรทัศน์ ซึ่งมีความสำคัญในการเพิ่มความรู้ กระจายข่าวสาร สามารถเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคลได้

ช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal channel) เป็นการติดต่อระหว่างบุคคลเพื่อถ่ายทอดข่าวสารระหว่างผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติได้มากกว่าสื่อประเภทอื่นๆ

ปัจจัยเกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว(Person characteristic)ซึ่งประกอบด้วย อายุ สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ รายได้ ขนาดที่ดิน และความสามารถเฉพาะอย่าง รวมถึงระดับการศึกษา

2.2.9 ปัญหาอุปสรรคการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการศึกษาของ ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ พบว่า อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกลุ่ม 3 ด้าน คือ

1) อุปสรรคด้านการเมือง เกิดจากการไม่ได้กระจายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ประชาชน โครงสร้างอำนาจทางการเมือง การปกครอง การบริหาร เศรษฐกิจ ตกอยู่ในกำมือของทหาร นายทุน และข้าราชการ

อุปสรรคด้านเศรษฐกิจ เกิดจากการขาดความสามารถในการพึ่งตนเอง อำนาจการต่อรองมีน้อย กระบวนการผลิต ปัจจัยการผลิตตกอยู่ภายใต้ระบบอุปถัมภ์

3) อุปสรรคด้านวัฒนธรรมและชนบประเพณี ในแต่ละพื้นที่ที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้เนื่องจากขัดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนท้องถิ่น

นอกจากนี้ ประชญา เวสารัชช์ กล่าวว่า ปัญหาที่เกิดจากโครงสร้างทางสังคมเป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ

1) ความแตกต่างในสังคม ด้านรายได้ อำนาจ และฐานะทางเศรษฐกิจ

ระบบการเมืองถูกควบคุมโดยคนกลุ่มน้อย

3) ขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการแจกแจงทรัพยากร

จากการวิเคราะห์สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทยของสถาบันดำรงราชานุภาพ ยังจัดว่ามีปัญหาและอุปสรรค และ

ทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใสอาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ ๒ ประการ คือ

1) ประชาชนยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึงความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม อีกประเด็นหนึ่งประชาชนอาจมองว่าตนเองมิได้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง การเข้าไปมีส่วนร่วมจึงไม่อาจทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์อะไร

๒) ระบบราชการเดิมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งระบบราชการยังไม่กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเจ้าหน้าที่หรือข้าราชการมองว่าประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์ การเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้งานล่าช้า และไม่ทันการ

2.2.10 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง ซึ่งก่อให้เกิดต้นทุนในการดำเนินการมากพอสมควร อย่างไรก็ตามข้อดีของการมีส่วนร่วม คือ การก่อให้เกิดการผลิตนโยบายและบริการสาธารณะที่สอดคล้องกับความต้องการของสาธารณชน เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพของการจัดสรรทรัพยากรของสาธารณะให้สูงขึ้นโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อให้เกิดประโยชน์ต่าง ๆ ดังนี้

1) เพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจ กระบวนการปรึกษาหารือกับสาธารณชน ช่วยให้เกิดความกระจ่างในวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบายนั้น ๆ

๒) การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา การให้ประชาชนมีส่วนร่วมมาตั้งแต่ต้นในการดำเนินงาน สามารถที่จะลดความล่าช้า และลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของประชาชนได้

3) การสร้างฉันทามติ (Consensus building) โครงการมีส่วนร่วมของประชาชนสามารถที่จะสร้างข้อตกลงที่มั่นคงและยืนยาวและการยอมรับระหว่างกลุ่ม ลดความขัดแย้งทางการเมืองและสร้างให้เกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ

4) ความสำเร็จและผลในการปฏิบัติของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้คนเรารู้สึกถึงความเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้น ซึ่งจะได้รับความร่วมมือจากประชาชน

5) การหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า หรือหลีกเลี่ยงความขัดแย้งที่รุนแรง

6) ความน่าเชื่อถือและความชอบธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่ความชอบธรรมและการดำรงอยู่ของความชอบธรรม

การมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดประโยชน์ที่หลากหลายทั้งด้านตัวบุคคล สังคมชุมชน และหน่วยงานองค์การต่างๆ โดยเป็นไปตามวิถีการมีส่วนร่วมแต่ละประเด็น ซึ่งในภาพรวมก่อเกิดประโยชน์ต่อตัวบุคคลในการพัฒนาศักยภาพ สังคมชุมชนเกิดการพึ่งพาตนเอง เกิดความรักหวงแหน ความรับผิดชอบ และเป็นเจ้าของชุมชน เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ สร้างฉันทามติ ลดกระแสการต่อต้านหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา มีการรวมพลังเกิดความสามัคคี เป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาลซึ่งจะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการผ่องถ่ายกระจายอำนาจสู่ประชาชนท้องถิ่น(สุทฤษฎี ศรีไสย์ และคณะ, ๒545)

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การทำงานร่วมกันกับกลุ่มเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำโดยกลุ่ม ให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง โดยลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ปรากฏ เช่น การร่วมคิด ร่วมศึกษา วางแผน ดำเนินการตัดสินใจ ควบคุมติดตามประเมินผล ร่วมลงทุนและร่วมรับผลประโยชน์ ซึ่งสามารถดำเนินการโดยผ่านช่องทางทั้งทางตรงและทางอ้อม กระบวนการมีส่วนร่วม เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูล สาเหตุของปัญหา การพิจารณาตัดสินใจเลือกแนวทาง การวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา การดำเนินการหรือปฏิบัติงาน และสิ้นสุดที่การติดตามประเมินผล โดยการดำเนินการที่ให้ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) มีส่วนร่วมตามกระบวนการในทุกขั้นตอนหรือมากขั้นตอนให้มากที่สุด ส่วนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาสามารถสรุปเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ หรือการมีส่วนร่วมเทียม ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม และระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง หรือการมีส่วนร่วมที่อำนาจเป็นของประชาชน ซึ่งเงื่อนไขที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา แบ่งได้ 6 ประเภท คือ 1) เงื่อนไขทางการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม 2) เงื่อนไขของโครงการพัฒนา 3) เงื่อนไขของนักพัฒนา 4) เงื่อนไขของผู้นำ 5) เงื่อนไขทางการบริหารจัดการ 6) เงื่อนไขทางสังคมและจิตวิทยา ส่วนปัจจัยที่ผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ได้แก่ 1) สภาพแวดล้อมทั้งทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และความปลอดภัย 2) การผลักดันจากบุคคลอื่น โดยเฉพาะผู้นำ 3) รางวัลตอบแทน 4) ภายในตัวบุคคล ด้านอุปสรรคในการมีส่วนร่วม

แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) การเมือง □ เศรษฐกิจ และ 3) ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมและชนบประเพณี

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่น ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลัก โดยแนวคิดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการมีส่วนร่วม แนวทางการปฏิบัติ รวมทั้งแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการกำกับดูแล การร่วมรับผลประโยชน์ และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น สามารถสรุปได้ดังนี้

2.3.1 การมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม โดยจัดเป็นหนึ่งในองค์ประกอบหลักมีความหมายครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรอื่นๆ ด้วย แต่ได้เน้นการให้ความสำคัญแก่ประชากรท้องถิ่นในอันที่จะมีบทบาทในการกำกับดูแล และควบคุมการท่องเที่ยวได้มากขึ้น และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรี มีความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิงและให้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนต้องมีการพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชน และระหว่างชุมชนกับภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานของรัฐจะอยู่ในฐานะผู้รับนโยบายฯ แผนงานและแผนปฏิบัติการ ส่วนชุมชนกับเอกชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นโดยเอกชนหรือผู้ประกอบการนำเที่ยว (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, [544])

ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีรูปแบบที่มุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมในการท่องเที่ยว และโดยเฉพาะชุมชนในท้องถิ่น มีความเหนียวแน่นในการอนุรักษ์ป่า ระบบนิเวศป่า และการดำรงชีวิตบนพื้นฐานวัฒนธรรมดั้งเดิม คนกับป่าสามารถ อยู่ร่วมกันได้ โดยไม่ไปทำลายแหล่งต้นน้ำ ลำธาร และพื้นที่ป่าที่ดำรงอยู่โดยใช้ภูมิปัญญา ที่มีอยู่อย่างชาญฉลาด บริหารจัดการธรรมชาติ และทรัพยากรป่าไม้ ชุมชนในท้องถิ่นได้ผลประโยชน์จากผืนป่าโดยที่ป่าไม้และแหล่งต้นน้ำลำธาร ไม่ถูกทำลาย จึงสามารถพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันได้อย่างสมบูรณ์ (ชูลิทธิ ชูชาติ, [544])

สำหรับการจัดการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน จะต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และต้องมีรายได้เข้าสู่ชุมชน แต่ยังคงรักษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนเอาไว้ และการศึกษาวางแผนเพื่อส่งเสริมรวมทั้งสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และยาวนานที่สุด ในขณะที่เดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประชาชน และสิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวให้มากที่สุด (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๕48)

2.3.2 วัตถุประสงค์และเป้าหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ๕44) ที่ต้องการให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงได้กำหนดกลยุทธ์สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นเป็น 1 ใน 6 กลยุทธ์หลักที่สำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแนวทางปฏิบัติตามกลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น ดังนี้

1) วัตถุประสงค์ของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบ เรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง และสามารถสัมพันธ์ภาพเชิงธุรกิจในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

□ เป้าหมายของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

(1) ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ และตัดสินใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ให้มีส่วนร่วมรับรู้แผนระดับชาติ แผนระดับท้องถิ่น แผนระดับปฏิบัติการ โครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยให้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ความเข้าใจ ปฏิบัติได้ในการจัดการและดำเนินการเชิงธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(□) ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีความรัก ความหวงแหน มีการดูแลรักษา และใช้ประโยชน์ทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงนิเวศวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิต ได้อย่างเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในการประเมินผลและกำหนดนโยบาย

(3) ประชาชนท้องถิ่นมีการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กร เพื่อให้เป็นศูนย์เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐ เอกชน นิติบุคคล หรือเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(4) เกิดการกระจายรายได้ผ่านระบบและกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มพูนรายได้จากส่วนนี้

2.3.3 แนวทางปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมาย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (สทท) ได้สรุปแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในกระบวนการมีส่วนร่วมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพ ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยพิจารณาจากที่ตั้ง กิจกรรม ความพร้อมและความต้องการของชุมชน รวมทั้งมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปของการเป็นคณะกรรมการ การรับผิดชอบดำเนินการ การสนับสนุนภาครัฐ เป็นต้น

□ ส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดตั้งกลุ่มองค์กร ทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการขึ้นในชุมชน เช่น ชมรม สมาคม สหกรณ์

3) ให้องค์กรต่างๆ ในพื้นที่ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรประชาชนอื่นๆ

4) จัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายระดับจังหวัด ภาค และชาติ

5) ให้องค์กรผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวระดับพื้นที่ เช่น กรมป่าไม้ กรมศิลปากร จังหวัด เอกชน และททท. เป็นกลไกที่สำคัญในการถ่ายทอดประสานงาน ประสานการปฏิบัติกับผู้เกี่ยวข้องในระดับชุมชน ถ่ายโอนอำนาจการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่ได้กำหนด โดยตกลงร่วมกันอย่างเป็นขั้นตอน

6) กำหนดช่องทางในการจัดหาเงินทุนเพื่อการดำเนินการบริหาร การจัดการ โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เช่น การจัดหางบประมาณ สหกรณ์ กองทุน หรือเงินกู้ที่มีเงื่อนไขต่างๆ ที่เหมาะสมและจูงใจ เน้นการประสานงานกับแหล่งเงินทุน หรือสถาบันการเงิน เอกชนเป็นหลัก

7) ให้คำแนะนำและวางระบบให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวได้ประสานงาน และร่วมดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากที่สุด

8) จัดอบรมเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว รวมทั้งการนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

9) จัดฝึกอบรมการเก็บข้อมูล บริหารข้อมูล และให้ประโยชน์ข้อมูลในการพัฒนาการวางแผน และจัดโครงการ และกิจกรรมเชิงธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

10) จัดให้มีองค์กร กลไก เครื่องมือ และงบประมาณ ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

2.3.4 แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การมีส่วนร่วมเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และเป็นหลักการที่ต้องคำนึงถึงในการท่องเที่ยวทุกประเทศที่ต้องการให้เกิดความยั่งยืน การมีส่วนร่วมที่ต้องพิจารณาคือ การมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาชน โดยที่ผ่านมาการพัฒนาการท่องเที่ยวบางรูปแบบชุมชนแทบจะไม่ได้รับประโยชน์ที่แท้จริงจากการท่องเที่ยว เพราะมีผู้ที่มีโอกาสหรือกำลังมากกว่าได้แสวงประโยชน์จากชุมชน และทรัพยากร โดยละเลยหรือให้ประโยชน์แก่ชุมชนเพียงเล็กน้อย และสร้างผลกระทบทางลบไว้มาก ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนและชุมชนมักไม่มีโอกาสในการคัดเลือกการพัฒนาหรือสามารถจำกัดการขยายตัวของการท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชน การพัฒนาการท่องเที่ยวมักเป็นความต้องการของนักท่องเที่ยว (บุคคลภายนอก) ที่เข้ามาใช้ประโยชน์พื้นที่ และเป็นการพัฒนาโดยองค์กรภาครัฐหรือการลงทุนของผู้ประกอบการเอกชนในพื้นที่ โดยขาดการคำนึงถึงประโยชน์และผลกระทบที่แท้จริง(อนุชา เล็กสกุลดิลก, [55]) สำหรับแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องคำนึงประเด็นต่างๆ ดังนี้

1) ทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบที่สามารถลดผลกระทบของชุมชนที่มีต่อสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของท้องถิ่นของสมาชิกชุมชน ซึ่งมีความรัก ความหวงแหน มีความรู้สึกพึงพิงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอยู่แล้ว สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดการพัฒนาแบบยั่งยืนแก่ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวได้ โดยชุมชนจะต้องพัฒนาตนเองให้เป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างหน่วยงานของรัฐกับชุมชนเอง และระหว่างชุมชนกับเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในส่วนที่เชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงาน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นผู้รับทราบนโยบายฯ ในเบื้องต้น และมีส่วนผลักดันในระยะยาว ชุมชนเป็นผู้ใช้และดำเนินงานตามแผนงาน และแผนปฏิบัติการเชื่อมโยงระหว่างชุมชนกับหน่วยงานเอกชน ชุมชนจะอยู่ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของฐานรองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่จัดขึ้น โดยเอกชนหรือบริษัทท่องเที่ยว เช่น

ร่วมพัฒนาจุดขายต่าง ๆ ได้แก่ ที่พักอาศัย ร้านอาหารหรือภัตตาคาร การนำเสนอลูกค้าด้านวัฒนธรรม ศิลปะและประเพณีต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของชุมชน เริ่มตั้งแต่การให้ข้อมูลของท้องถิ่น การเตรียมการจัดการ การวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในการบริการ และการได้รับประโยชน์จากการบริการ โดยชุมชนจะต้องตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม มีกิจกรรมในการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์ จะต้องไม่เป็นการเบียดบังทำลายสิ่งแวดล้อม ดังนั้น องค์การของชุมชนจึงมีความสำคัญในกระบวนการการมีส่วนร่วม องค์การของชุมชนอาจเป็นองค์กรที่เกิดจากการรวมตัวของประชาชนในชุมชน หรือเป็นองค์กรภายใต้กฎหมายที่กำหนดบทบาทของปัจเจกบุคคลก็ตาม องค์กรเหล่านี้จึงควรได้รับการผลักดันให้เป็นองค์กรของประชาชนที่แท้จริง เพื่อเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยการมีส่วนร่วมที่ดีต้องให้ความสำคัญแก่กลุ่มบุคคลมากกว่าลักษณะของปัจเจกบุคคล โดยหากชุมชนมีส่วนร่วมมาก หรือมีอำนาจเพียงพอ ในการร่วมควบคุมการท่องเที่ยว จะช่วยให้เกิดการพัฒนาคมนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การให้ชุมชนมีส่วนร่วมจะต้องคำนึงถึง การให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง ในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการเพิ่มทักษะในการจัดการ และการประสานงานกับภายนอกอย่างเหมาะสม (อนุชา เล็กสกุลดิลก, ๒๕๕๑)

๑) ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ตามลักษณะกิจกรรมของชุมชน ซึ่งพบว่า แต่ละกิจกรรมจะตอบสนองวัตถุประสงค์ต่างกัน สามารถใช้ได้กับพื้นที่ท่องเที่ยวในบางพื้นที่ที่ต้องการรูปแบบ และขนาดขององค์กรที่เหมาะสมต่างกัน กิจกรรมแต่ละกิจกรรมยังมีผลกระทบต่อสังคมที่ต่างกัน

การเข้ามีส่วนร่วมของชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในท้องถิ่น จึงต้องเป็นการมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น (Local benefit) ซึ่งหมายถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และทำให้อุตสาหกรรมสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ มีการรักษาระบบนิเวศที่ยั่งยืน สังคมพัฒนาอย่างเหมาะสม มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยพัฒนาการของชุมชนเอง และที่สำคัญที่สุดคือ ในการมีการท่องเที่ยวชุมชนจะต้องดำรงชีวิตไปตามปกติ กิจกรรมการท่องเที่ยวควรเป็นกิจกรรมเสริมหรือเพิ่มเติมเท่าที่ทำได้เท่านั้น

3) การจัดทำแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดทำแนวทางการปฏิบัติ (Code of conducts) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง มีแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมในทิศทาง และรูปแบบ เดียวกัน เพื่อเป็นการเสริมการดำเนินงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเชิง นิเวศ เป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงภายใน กรอบที่เหมาะสม ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติจึงควรมีความยืดหยุ่นระดับหนึ่ง โดย อนุชา เล็กสกุล ดิลก(S5) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติในแต่ละด้านของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในฐานะ ของผู้รับผิดชอบแหล่งเป็นดังนี้

(1) แนวทางปฏิบัติในชั้นวางแผนเตรียมการ

1.1 ทำการประเมินขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนด เป้าหมายที่ชัดเจน ในการจัดให้มีการท่องเที่ยว

1. วางแผนการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดพื้นที่ (Zoning) กิจกรรม และการบริการที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว และจำแนกบทบาทการตอบสนองการ ท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1.3 จัดทำข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การบริการ การศึกษา เรียนรู้ และการปฏิบัติตนในแหล่ง และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

1.4 ร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ศูนย์ข้อมูล สถานบริการที่พัก ร่วมกับสื่อสาธารณะและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องรอบด้านไปสู่กลุ่ม นักท่องเที่ยว

(2) แนวทางปฏิบัติในชั้นดำเนินการท่องเที่ยว

1 อำนาจความสะดวกในการกำหนดจุดมุ่งหมาย วิธีการ และการ ประเมินผล

2 ควบคุมแหล่งให้ข้อมูล ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว มัคคุเทศก์เฉพาะเรื่อง และโปรแกรมการให้ความรู้ ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายการท่องเที่ยวและกิจกรรม

3 มีมาตรการควบคุมกิจกรรมและการปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

4 จัดทำแบบประเมินผล เกี่ยวกับทรัพยากร กิจกรรมการท่องเที่ยว ทัศนะ และการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ เป็นต้น

(3) แนวทางปฏิบัติของบุคคลในแหล่งท่องเที่ยว

3.1 ร่วมมือในการวางแผน ดำเนินการ และประเมินผล

3. พัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยการร่วมปฏิบัติงานจริงและโดยการ ฝึกอบรม

- 3.3 โครงการฝึกทักษะในการปฏิบัติงานกับผู้เกี่ยวข้องสม่ำเสมอ
- 3.4 มีทักษะและพฤติกรรมกรให้บริการ
- 3.5 ปฏิบัติงานการกำกับดูแลทรัพยากรอย่างเต็มความสามารถ ยืดหยุ่นแต่ไม่อะลุ่มอล่วยจนผิดหลักการ
- (4) แนวปฏิบัติในการติดตามตรวจสอบและประเมินผล
- 4.1 ประเมินทรัพยากร กิจกรรมการท่งที่วความร่วมมือในการปฏิบัติงาน สภาพความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิต
4. ประชุม วางแผน กำหนดแนวทางแก้ไข
- แนวทางการปฏิบัติในแต่ละด้านของการจัดการการท่งที่วเชิงนิเวศในฐานะชุมชนท้องถิ่นเพื่อรับการท่งที่ว เป็นดังนี้
- (1) แนวทางปฏิบัติในขั้นเตรียมการ
- 1.1 จัดตั้งองค์กรความร่วมมือกับผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ
1. การวางแผนทางการพัฒนาชุมชน และการส่งเสริมการท่งที่วที่มีลักษณะสมดุลกำหนดจังหวะก้าวที่เหมาะสมเป็นขั้นตอน
- 1.3 จัดเตรียมข้อมูลข้อสนเทศที่ถูกต้องเกี่ยวกับทรัพยากรการท่งที่วและองค์ประกอบอื่นๆ
- () แนวทางปฏิบัติขั้นดำเนินการท่งที่ว
- 1 ร่วมวางแผนปฏิบัติการประเมินผลกับองค์กรอื่นๆ ภายในชุมชนเอง
- 2 ควบคุมและส่งเสริมพฤติกรรมนักท่งที่วให้ถูกต้อง ทั้งด้านธรรมชาติและวัฒนธรรม
- 3 ร่วมกิจกรรมการท่งที่วตามความเหมาะสมในระดับส่วนตัว และชุมชนกับนักท่งที่วรวมถึงผู้บริการ
- (3) แนวทางปฏิบัติแต่ละบุคคล
- 3.1 การพัฒนาความรู้และทักษะเฉพาะด้าน โดยเฉพาะการทำกิจกรรมและความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติในท้องถิ่นตนเอง
3. พัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบครัว และชุมชน เพื่อสร้างความสมดุล
- 3.3 การให้ความร่วมมือและมีบทบาทในองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่งที่วเชิงนิเวศทุกระดับ
- 3.4 การพัฒนาความรู้และทักษะในการให้บริการการท่งที่วเชิงนิเวศทั้งในระดับการประสานกับองค์กรอื่น และการจัดบริการเอง

(4) แนวทางการติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผล

4.1 มีมาตรฐาน และตัวชี้วัดในการประเมินผลในระดับบุคคล ชุมชน และสภาพแวดล้อม

4. ประเมินผลกระทบพฤติกรรมของชุมชน ต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาตนเอง

กล่าวโดยสรุป แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นแนวคิดที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศตลอดกระบวนการอย่างแท้จริง ควบคู่ไปกับการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจอย่างเป็นระบบในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พัฒนาให้เกิดความรัก ความหวงแหน ดูแล รักษา และฟื้นฟูทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต เพิ่มพูนรายได้จากระบบ เรียนรู้ เข้าใจ ปฏิบัติได้ โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้ และตัดสินใจในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้อย่างเหมาะสม โดยมีส่วนร่วมในการประเมินผล และกำหนดนโยบาย รวมทั้งการรวมกลุ่มหรือจัดตั้งองค์กร เพื่อให้เป็นศูนย์เชื่อมโยงกับองค์กรภายนอก ทั้งที่เป็นองค์กรของรัฐ เอกชน นิติบุคคล หรือเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ผ่านระบบ และกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นบริเวณพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเพิ่มพูนรายได้มากยิ่งขึ้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการกำหนดศักยภาพในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน การส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการจัดตั้งกลุ่มองค์กร และการให้องค์กรต่างๆ ในพื้นที่มีส่วนร่วมในการสนับสนุนแผนงาน โครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการขององค์กรประชาชนอื่นๆ การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับพื้นที่ เป็นส่วนหนึ่งของเครือข่ายระดับจังหวัด ภาค และชาติ และการให้องค์กรผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวระดับพื้นที่ ประสานการปฏิบัติการกับผู้เกี่ยวข้องในระดับชุมชน ถ่ายโอนอำนาจการกำกับดูแลและควบคุมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่ได้กำหนดโดยตกลงร่วมกันอย่างเป็นขั้นตอน มีการกำหนดช่องทางการจัดหาเงินทุนเพื่อการดำเนินการบริหารจัดการโครงการ และกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การแนะนำและวางระบบให้ผู้ประกอบการนำเที่ยวประสานงาน และร่วมดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้มากที่สุด มีการจัดอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในบทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมในกระบวนการท่องเที่ยว

รวมทั้งการนำความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น และความรู้เพิ่มเติมอื่นๆ เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม จัดฝึกอบรมการเก็บข้อมูล บริหารข้อมูล และให้ประโยชน์ข้อมูลในการพัฒนา การวางแผน และจัดโครงการ และกิจกรรมเชิงธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งการจัดให้มีองค์กร กลไก เครื่องมือ และงบประมาณ ในการติดตามตรวจสอบการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประชาชน และสิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวให้มากที่สุด

2.4 สภาพบริบททั่วไปของอำเภอละอุ่น

จากเอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอุ่น ปี พ.ศ. ๒๕๕๖ ของที่ทำการปกครองอำเภอละอุ่นจังหวัดระนอง(๒๕๕๖)สามารถสรุปสภาพบริบททั่วไปของอำเภอละอุ่นได้ดังนี้

2.4.1 สภาพทั่วไปทางด้านภูมิศาสตร์

1) สภาพทั่วไปทางด้านภูมิศาสตร์

(1) ที่ตั้ง อำเภอละอุ่นตั้งอยู่ในละติจูด $10^{\circ} 6' 54''$ องศาเหนือ และลองจิจูด $98^{\circ} 45' 0''$ องศาตะวันออก ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดระนอง ห่างจากตัวจังหวัดตามถนนเพชรเกษม-ละอุ่น เป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร(ภาพประกอบ 5)

(๒) ขนาดพื้นที่ และลักษณะภูมิประเทศ อำเภอละอุ่นมีเนื้อที่ทั้งหมด 476,841.๒ ไร่ หรือ 748,546 ตารางกิโลเมตร ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน จึงได้ชื่อว่าเป็น “เมืองในหุบเขา” เพราะภูมิประเทศเต็มไปด้วยภูเขา

(3) อาณาเขต อาณาเขตทางบก ทิศเหนือติดอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง ทิศใต้ติดอำเภอเมืองระนอง และอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ทิศตะวันออกติดอำเภอสวี และอำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ทิศตะวันตก ติดอำเภอเมืองระนอง และจังหวัดเกาะสอง สหภาพพม่า อาณาเขตทางทะเล อำเภอละอุ่นมีอาณาเขตทางด้านทิศตะวันตกบริเวณ หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 5 ตำบลบางแก้ว ติดต่อกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ โดยมีลำน้ำกระบุรีเป็นเส้นกั้นเขตแดน เป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร (เอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอุ่น, ๒๕๕๖)

(4) ลักษณะสภาพภูมิอากาศ อำเภอละอุ่นได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้มีฝนตกชุกหนาแน่น สภาพอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดู คือ ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนเมษายน อุณหภูมิ ๒8 -39 C ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึงเดือน ธันวาคม (ฝนตกชุกช่วงเดือน ก.ค.- ก.ย.) ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่ เดือนมกราคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิ 18 -19 C ปริมาณน้ำฝน ปี ๒๕48 รวม 309.3 มม. ปี ๒๕49 (ถึงเดือนกันยายน) รวม 3967.7 มม.

□) สภาพทั่วไปทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการปกครอง

(1) ด้านประวัติศาสตร์ ความเป็นมาอำเภอละอุ่น ได้จัดตั้งเป็นอำเภอครั้งแรกไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด มีขุนราชภูริชูราทร เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาถูกลดฐานะเป็นกิ่งอำเภอ หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ขึ้นกับอำเภอเมืองระนอง ต่อมาได้ยกฐานะเป็นอำเภออีกครั้ง เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๑๖ ตัวอาคารที่ว่าการอำเภอปัจจุบันสร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๙ ตั้งอยู่บริเวณบ้านด่าน หมู่ที่ ๖ ตำบลละอุ่นใต้ พิกัดที่ MM 7๑181 อยู่ห่างจากตัวจังหวัดตามถนนเพชรเกษม - ละอุ่นเป็นระยะทาง ๔๓ กิโลเมตรและตามถนนทางหลวงชนบท สายระนอง-หาดส้มแป้น สู่ทางหลวงท้องถิ่น เป็นระยะทาง ๓๒ กิโลเมตร ส่วนอาคารที่ทำการหลังเก่าเป็นอาคารไม้ชั้นเดียวทรงปั้นหยาผสมจั่ว สร้างมานานประมาณ ๔๙ ปี อำเภอได้อนุรักษ์ไว้ ปัจจุบันใช้เป็นที่ทำการกองร้อยอาสารักษาดินแดนอำเภอละอุ่นที่ ๓ ในปัจจุบัน

(๒) วิถีชีวิต สภาพทางวัฒนธรรม ประเพณี และเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ข้อมูล ด้านเศรษฐกิจ ประชากรอำเภอละอุ่นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ ๗๘ ของจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม รายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปีประมาณ ๓๗,๐๔๓.๑ บาท ด้านสถิติกรม อำเภอละอุ่นมีพื้นที่เกษตรกรรมทั้งสิ้นประมาณ ๑๔๑,๓๓๖ ไร่ หรือประมาณร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา กาแฟ ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ และการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม มีศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล รวม ๗ แห่ง ด้านการประมง ส่วนใหญ่เป็นประมงน้ำเค็ม อยู่บริเวณหมู่ที่ ๔ และ หมู่ที่ ๕ ตำบลบางแก้ว มีครัวเรือนที่ทำประมงน้ำเค็มชายฝั่ง จำนวน ๓๔๒ คน

(๓) ข้อมูลด้านการปกครองและประชากร ได้แก่ การปกครองส่วนภูมิภาค แบ่งการปกครองออกเป็น ๗ ตำบล ๓๐ หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลบางแก้วมี ๕ หมู่บ้าน ตำบลบางพระเหนือมี ๕ ตำบลบางพระใต้ มี ๓ หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นเหนือมี ๕ หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นใต้ มี ๖ หมู่บ้าน ตำบลในวงเหนือมี ๓ หมู่บ้าน และตำบลในวงใต้มี ๓ หมู่บ้าน (ภาพที่ ๑) รวมประชากรทั้งสิ้น ๑๒๖๕๕ คน แยกเป็น ชาย ๖,๕๑๔ คน หญิง ๖,๑๑๑ คน ความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ย ๑๖ คน/ตร.กม. นอกจากนี้ยังมีประชากรชาวพม่าที่จดทะเบียนตามกฎหมาย จำนวน ๓,๑๔๖ คน แยกเป็นชายจำนวน ๑,๔๕๖ คน หญิงจำนวน ๖๙๐ คน ครัวเรือน มีครัวเรือนทั้งสิ้น ๔,๒๖๑ ครัวเรือน

(๔) ข้อมูลด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นมี ๔ องค์การ ประกอบด้วย เทศบาลตำบลละอุ่น มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลละอุ่นใต้และตำบลบางพระใต้ ทั้งหมดองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลบางแก้วทั้งหมด องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลบางพระเหนือ ทั้งหมด องค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ มีพื้นที่ครอบคลุมตำบลละอุ่นเหนือ ตำบลในวงเหนือและตำบลในวงใต้ ทั้งหมด

(5) ข้อมูลการสาธารณสุข มีสถานบริการด้านสาธารณสุขของรัฐ ประกอบด้วย โรงพยาบาลขนาด 10 เตียง จำนวน 1 แห่ง มีบุคลากร ประกอบด้วย แพทย์ คน ทันตแพทย์ 1 คน เภสัชกร 1 คน พยาบาลวิชาชีพ 18 คน ผู้ช่วยทันตแพทย์ คน เจ้าหน้าที่อื่นๆ 16 คน สถานีอนามัย จำนวน 8 แห่ง ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน จำนวน 30 แห่ง มีการช่วยเหลือผู้ติดเชื้อ HIV จำนวนผู้ติดเชื้อ HIV ราย สมัครเข้ารับการช่วยเหลือจากศูนย์ช่วยเหลือผู้ป่วยโรคเอดส์ และผู้ติดเชื้อ HIV จำนวน 13 ราย แบ่งเป็นทุนการศึกษาบุตร ทุนละ 500 บาท/เดือน จำนวน 1 ทุน เบี้ยยังชีพผู้ป่วย จำนวน 1 รายๆ ละ 500 บาท/เดือน มีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ จำนวน ผู้สูงอายุ 1,140 ราย ได้รับการตรวจสุขภาพครบถ้วนและสมัครเป็นสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ จำนวน 1,076 ราย ปัญหาด้านสุขภาพของประชาชนที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมและปัญหาโรคติดต่อ ได้แก่ โรคระบบหัวใจและหลอดเลือด ได้แก่ หัวใจล้มเหลว กล้ามเนื้อหัวใจตาย ความดันโลหิตสูง โรคไขข้ออักเสบ โรคมะเร็ง อายุขัยเฉลี่ยของประชาชนชาวอำเภอละอุ่น อายุขัยเฉลี่ยของเพศชาย เท่ากับ 73.3 ปี อายุขัยเฉลี่ยของเพศหญิง เท่ากับ 76. ปี

(6) ข้อมูลด้านสังคมในด้านการศึกษา มีโรงเรียน ทั้งหมด 3 แห่ง ประกอบด้วย ชั้นประถม(รวมโรงเรียนขยายโอกาส) 11 แห่ง ชั้นมัธยม 1 แห่ง สังกัด ศษด.1 แห่ง จำนวนนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียน รวม 757 คน ครู-อาจารย์ 130 คน ศาสนา ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ ประมาณ 99.84% และศาสนาคริสต์ มีวัด 6 แห่ง สำนักสงฆ์ 4 แห่ง ดังนี้ คือ วัดปทุมสาคร หมู่ที่ 1 ตำบลละอุ่นเหนือ วัดโพธาราม หมู่ที่ 3 ตำบลละอุ่นใต้ วัดบางขุนแพ่ง หมู่ที่ ตำบลบางพระเหนือ วัดโพธิ์ทอง หมู่ที่ 1 ตำบลบางพระใต้ วัดบุญญาราม หมู่ที่ 4 ตำบลบางแก้ว วัดในวง หมู่ที่ ตำบลในวงเหนือ สำนักสงฆ์ 3 แห่ง คือ สำนักสงฆ์ระวีวนาราม หมู่ที่ 5 ตำบลบางพระเหนือ สำนักสงฆ์หมอลำ หมู่ที่ 3 ตำบลในวงเหนือ สำนักสงฆ์พรุข่าหมู่ที่ 5 ตำบลละอุ่นใต้ (เอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอุ่น, 5)

3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(1) ด้านทรัพยากรน้ำ จากแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ มี 3 สาย คือ คลองละอุ่น เป็นต้นน้ำเกิดจากทิวเขาทะเล อำเภอสวี จังหวัดชุมพร ไหลผ่านเขตตำบลในวงเหนือ ละอุ่นเหนือ ละอุ่นใต้ และบางพระใต้ ไปบรรจบกับแม่น้ำกระบุรีที่ตำบลบางแก้ว ระยะทางประมาณ 45 กิโลเมตร คลองบางพระ ซึ่งเป็นต้นน้ำเกิดจากทิวเขาปึงหวาน อำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร ไหลผ่านตำบลบางพระเหนือ และบางพระใต้ ไปบรรจบกับคลองละอุ่นที่บริเวณ หมู่ที่ 3 ตำบลบางพระใต้ ยาวประมาณ 35 กม. และคลองบางแก้ว ซึ่งเป็นต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาเขตนแดน ระหว่างอำเภอกระบุรี กับอำเภอละอุ่น ไหลผ่านท้องที่ตำบลบางแก้วไปบรรจบกับคลองละอุ่น บริเวณหมู่ที่ 4

ตำบลบางแก้ว ระยะทางประมาณ 0 กิโลเมตร (สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4, 549)

(๑) ข้อมูลด้านพื้นที่ป่าไม้ ป่าไม้อำเภอละอุ่น มีพื้นที่ป่าประมาณ 347,951 ไร่ แยกเป็นป่าบก มีพื้นที่ประมาณ 347,951 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 73 ของพื้นที่ทั้งหมด โดยอยู่ในเขตพื้นที่ป่าไม้ 3 ประเภท คือ ป่าสงวนแห่งชาติละอุ่น - ราชกรูด (ครอบคลุมพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองระนอง อำเภอกระบุรี อำเภอกะเปอร์ และอำเภอละอุ่น) และ ป่าสงวนแห่งชาติคลองลำเลียง และคลองละอุ่น (ครอบคลุมพื้นที่ ๑ อำเภอ คือ อำเภอกระบุรี และอำเภอละอุ่น) พื้นที่จำนวน 177,51 ไร่ อุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว พื้นที่จำนวน 163,00 ไร่ อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบุรี พื้นที่จำนวน 7,500 ไร่ และป่าชายเลนมี 535 ไร่ พันธุ์ไม้ที่สำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ ไม้โกงกาง ลำพู ประดู่ ถั่ว ตะบูน หงอนไก่ และอื่น ๆ โดยมีเนื้อที่ประมาณ 535 ไร่ และยังมีพื้นที่ทางการเกษตรประมาณ 64,660 ไร่ และพื้นที่ไม่ได้จำแนกประมาณ 55,30 ไร่ (สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4, 549)

(3) ด้านแร่ธาตุ ในอดีตที่พบมากที่สุดในพื้นที่อำเภอละอุ่น ได้แก่ แร่ดีบุก และ วุลแฟรม พบมากบริเวณตำบลบางพระเหนือและตำบลบางพระใต้ ปัจจุบันได้หมดไปแล้ว เหลือเฉพาะขุมเหมืองแร่กลายเป็นแอ่งเก็บกักน้ำแหล่งใหญ่ ในพื้นที่ อบต.บางพระใต้ และได้พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว เรียกว่า “ขุมเหมือง”

(4) ข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน ลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่ในพื้นที่อำเภอละอุ่นประมาณร้อยละ 70 ของพื้นที่เป็นพื้นที่ป่าไม้ นอกจากนั้นเป็นพื้นที่ป่าชายเลน ป่าโกงกาง พื้นที่นาข้าว พื้นที่ผลไม้ผสม ยางพารา พืชผัก หมู่บ้าน และพื้นที่ย่านการค้าตามลำดับ (สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4, 549)

2.4.2 รูปแบบโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น

จากการศึกษาของ กฤตยาภรณ์ เดชดี และคณะ (53) พบว่า รูปแบบโปรแกรมเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น ที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่อำเภอละอุ่น แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ ได้แก่

- 1) รูปแบบที่ 1 โปรแกรมท่องเที่ยวแบบ เข้าไป - เย็นกลับ
- ๑) รูปแบบที่ ๑ โปรแกรมท่องเที่ยวแบบ พักค้าง ๑ คืน
- 3) รูปแบบที่ 3 โปรแกรมท่องเที่ยวแบบ พักค้าง 3 วัน ๑ คืน
- 4) รูปแบบที่ 4 โปรแกรมท่องเที่ยวแบบ พักค้างระยะยาว

สำหรับเส้นทางการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น การเดินทางตามเส้นทางการท่องเที่ยวเข้าสู่จุดศูนย์กลางอำเภอละอุ่น มี 4 เส้นทางหลัก ได้แก่ เส้นทางคมนาคมทางรถยนต์ มี 3 เส้นทาง และเส้นทางทางน้ำ 1 เส้นทาง โดยเส้นทางที่ 1 เส้นทางรถยนต์ เริ่มต้นจากบ่อน้ำพุร้อนรักษะวารินทร์ อ.เมือง เดินทางเข้าอำเภอละอุ่นผ่านเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ เส้นทางที่ ๒ เส้นทางรถยนต์เริ่มต้นจาก ตลาด กม. 30 ซึ่งเป็นถนนสายหลักจากแยกปทุมพร จ.ชุมพรเข้าสู่เมืองระนอง เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว เส้นทางที่ 3 เส้นทางรถยนต์เริ่มต้นจากตลาดเขาปีบ อำเภอทุ่งตะโก จังหวัดชุมพร ผ่านบ้านเขาทะเล บ้านเขาค่าย อำเภอสวี เข้าสู่เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ และเส้นทางที่ 4 เส้นทางทางน้ำคลองละอุ่น เริ่มจากตลาด กม.30 ตำบลบางแก้ว ไปเทศบาลตำบลละอุ่น

2.4.3 รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น

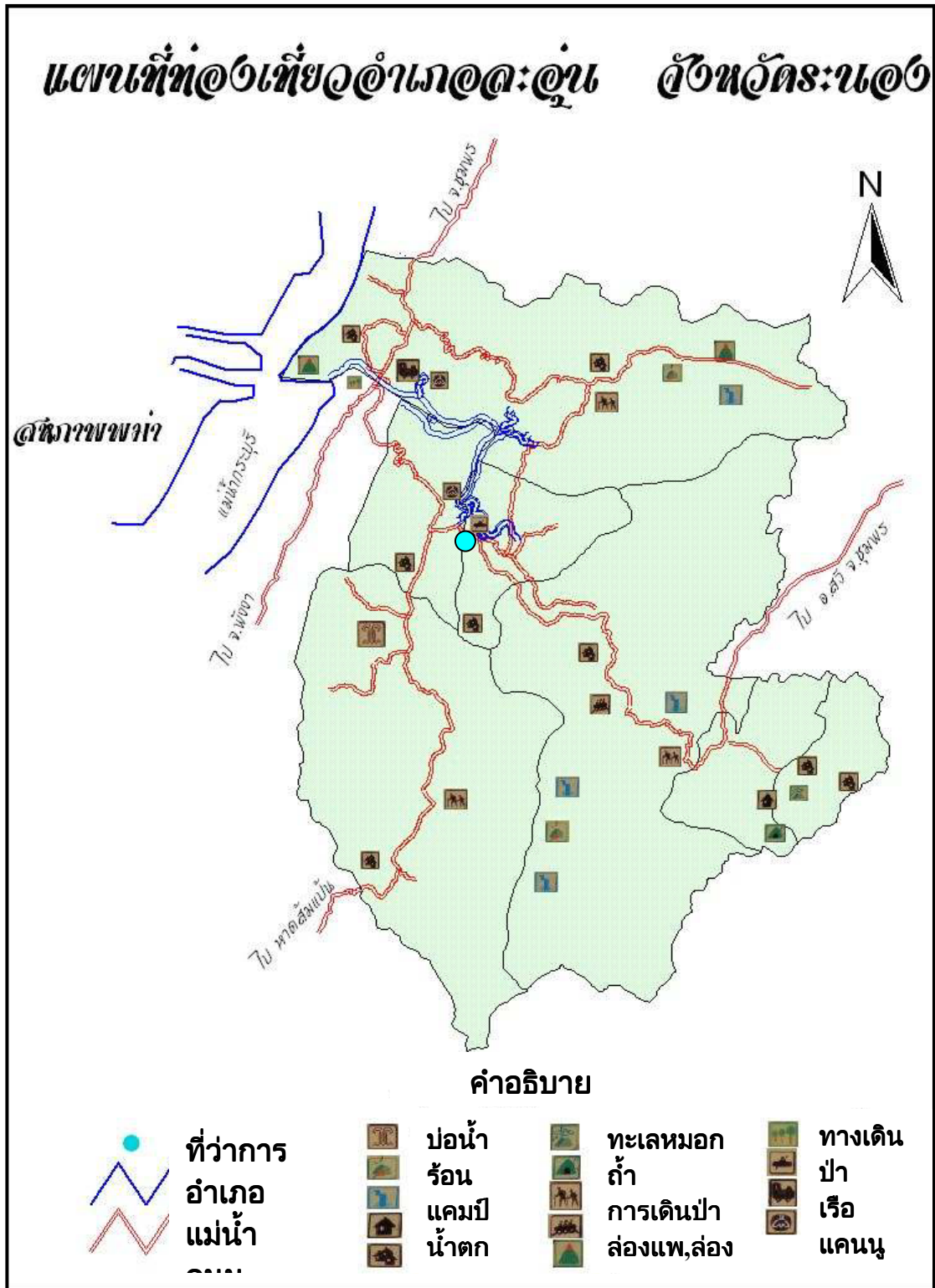
จากการศึกษาของ กฤตยาภานต์ เดชดี และคณะ(๒553) พบว่า รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบกิจกรรมมี ดังนี้

- 1) ท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติเชิงอนุรักษ์
- ๒) ท่องเที่ยวศึกษาวิถีชีวิตและอาชีพชุมชน
- 3) ท่องเที่ยวศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ท้องถิ่น
- 4) ท่องเที่ยวแบบพักค้างศึกษาวถีชีวิต วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยพักค้างโฮมสเตย์
- 5) รูปแบบอื่นๆ เช่น ล่องแพคลองละอุ่น เรือหงส์ จักรยานน้ำ ขี่ช้างล่องคลองพักแรมที่สวนสาธารณะ พักค้างในแพ เดินป่าพักแรมที่ ฯลฯ

4.2.4 สถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวที่น่าสนใจ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ร่วมกับการลงพื้นที่สำรวจภาคสนามเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่น่าสนใจในอำเภอละอุ่น พบว่าพื้นที่อำเภอละอุ่นมีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวสามารถจำแนกออกเป็น ๒ ด้านด้วยกัน คือ ด้านระบบนิเวศทางธรรมชาติ ได้แก่ ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ แม่น้ำ ป่าไม้ ภูเขา เป็นต้น และด้านสภาพวิถีชีวิต ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ภูมิปัญญา ความเป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น กฤตยาภานต์ เดชดี และคณะ(๒553) โดยสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งเป็นจุดเด่นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น ดังปรากฏในภาพประกอบ 6 ดังนี้

ภาพประกอบ 6 แผนที่ท่องเที่ยวอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง
ที่มา: จัดทำโดยผู้วิจัย จากข้อมูลสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน(549)

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทย และต่างประเทศมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นโดยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับชุมชน และคนในท้องถิ่นในการเข้ามามีบทบาทในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผู้วิจัยได้สรุปงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยออกเป็น 3 ประเด็น คือ 1) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และ 3) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

2.5.1 การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาวิจัยด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยมีหลากหลายรูปแบบ และเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และที่ได้รับความนิยมกล่าวถึงและใช้ในการอ้างอิงอย่างแพร่หลาย คือ งานของสุทธิชาติ และคณะ (2544) ได้ศึกษารูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มน้ำแม่วาง เนื่องจากแนวคิดที่ว่ากระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าและวัฒนธรรมเดิมของชาวบ้าน ปัจจุบันมนุษย์ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้บุกรุกทำลายป่า ดังนั้นต้องแยกคนออกจากป่า จากกระแสการพัฒนาหลักซึ่งต้องการปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตทุกรูปแบบของคนพื้นเมืองย่นนำไปสู่การสูญสลายทางวัฒนธรรมและทำลายรากหญ้า (Grassroots) อย่างสิ้นเชิง ดังนั้นในการวิจัยดังกล่าวจึงใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อทดสอบวิเคราะห์และผลจากการสรุปบทเรียนของชุมชนพบว่าแนวความคิดแบบตะวันตกในเรื่องเกี่ยวกับ “นิเวศวิทยา” ทำให้เกิดนโยบาย “แยกคนออกจากป่า” เพราะ “คนทำลายป่า” แต่ผลวิจัยเรื่องนี้กลับยืนยันว่ามนุษย์พื้นเมืองใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ระบบนิเวศป่า และร่วมกันออกกฏหมู่บ้านในการรักษาป่า ป่าจึงอยู่คู่กับคนพื้นเมืองต่อเนื่องกันมาหลายพันปี และการแสวงหาพัฒนาดังกล่าวซึ่งนำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน ปรากฏเด่นชัดว่าก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากต่อชุมชน

นอกจากนี้ Wang (2009) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศจีน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนและสร้างจิตสำนึกในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพรวมกับการศึกษาในเชิงปริมาณ ผลการศึกษา พบว่า ระบบนิเวศเป็นเงื่อนไขที่จำเป็น และรากฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การที่ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเท่ากับเป็นการช่วยป้องกันรักษาสภาพสิ่งแวดล้อม ระดับของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะขึ้นอยู่กับพัฒนาตนเอง

ของชุมชน ดังนั้นมาตรการที่มีประสิทธิภาพต้องมาจากการที่ภาครัฐให้กระบวนการความรู้ความเข้าใจ โดยผ่านการเรียนการสอนรวมทั้งการอบรมแก่ประชาชนภายในชุมชน เพื่อที่จะสร้างกลไกการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการสร้างความกระตือรือร้น ผ่านทางผลประโยชน์ต่างๆ ที่ชุมชนหรือคนในชุมชนจะได้รับ หากมีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีที่จะส่งผลดีไปถึงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดีนั้นเท่ากับเป็นการคุ้มครองและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

2.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปัจจุบันการมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในงานพัฒนาทุกด้าน เช่นเดียวกันกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเห็นได้จากปริมาณงานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมด้านการจัดการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว อย่างงานของ บุญบา สิทธิกร (S44) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนบ้านแม่กลางหลวง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ศักยภาพ ผลกระทบ การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อสร้างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในเขตวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงคอยอินทนนท์ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผลการศึกษาค้นพบประเด็นสำคัญดังนี้ 1) วิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนที่มีประสิทธิภาพที่สุดควรให้ชาวบ้านมีบทบาทในการจัดการผ่านกระบวนการการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation working approach) ซึ่งมุ่งเน้นให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนถึงสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่การศึกษาชุมชน การทำแผนการดำเนินการ การบริหารจัดการและการติดตามประเมินผล 2) การให้ความรู้ความเข้าใจในหลักการและแนวคิดของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคนเสริมสร้างศักยภาพในการตัดสินใจในทุกกระบวนการของการพัฒนาการท่องเที่ยว 3) การกระจายรายได้และการแบ่งปันผลประโยชน์อย่างยุติธรรม จะสามารถก่อให้เกิดการร่วมมือของชาวบ้านต่อการจัดการการท่องเที่ยว 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการจัดการท่องเที่ยวและการสนับสนุนจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 5) ปัจจัยด้านการตลาดและการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวมีผลต่อความสำเร็จของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนที่สามารถเพิ่มพูนความรู้ และส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน

กนิษฐา อยู่ถาวร และคณะ (S45) วิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบริเวณอุทยานแห่งชาติ หุ่นแสดงหลวง สาขาหนองแม่เฒ่า จังหวัดเพชรบูรณ์

วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาศักยภาพและความพร้อมของชุมชนการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง และศึกษารูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมนั้นทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกรักหวงแหนและเห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติมากขึ้น ลดปัญหาการเก็บของป่าไปขาย การตัดไม้ทำลายป่าได้ 2) ควรมีการฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่นเพื่อให้สามารถถ่ายทอดความรู้ให้กับนักท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม 3) การท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นมุ่งเน้นการสร้างงานและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น อุทยานแห่งชาติ นั้น ชาวบ้านควรจะมีการประสานงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการทำงานร่วมกันและภาครัฐควร จะสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน 4) ชุมชนหนองแม่น่าใช้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์และความสามัคคีของทั้งสองหมู่บ้าน

นอกจากนี้งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในต่างประเทศมีหลากหลาย เช่น การศึกษาของ Assefa and Oyhus (2009) เรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีพื้นที่รัฐทิเกร์ทางตอนเหนือของประเทศเอธิโอเปีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความสำคัญ และวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการ และการพัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิธีการโครงการดังกล่าวจะ ช่วยให้เกิดการปรับปรุงความเป็นอยู่ของท้องถิ่นชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ โดยผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาของรัฐทิเกร์ทางตอนเหนือของประเทศ นั้นมีศักยภาพสูงในการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต และมีระดับการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่สูง ทั้งในด้านการสนับสนุน การให้คำปรึกษาของประชาชนภายในชุมชน การพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความต้องการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และความต้องการการเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการตลอดจนเป็นผู้ที่ได้รับผลประโยชน์จากดำเนินการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยสรุปวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการและการ พัฒนาโครงการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และวิธีการ โครงการดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงความเป็นอยู่ของท้องถิ่นชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

Aref and Redzuan (2009) ได้ทำการศึกษา การประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างและการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาในพื้นที่เมืองซีร่าห์ ประเทศ

อิหร่าน ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ผลการศึกษาครั้งนี้เป็นเครื่องยืนยันได้ว่าการมีส่วนร่วมของชุมชนถือเป็นเครื่องมือสำคัญ ที่บ่งชี้ความสำเร็จของการจัดการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับนักวิชาการตะวันตก ที่เห็นว่าการมีส่วนร่วมนี้เป็นหัวใจของการพัฒนา แต่ในสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม ความแตกต่างในเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณี ย่อมเป็นเรื่องยากที่จะประสบความสำเร็จ โดยผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่าระดับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา และจัดการท่องเที่ยวในเมืองซีร่าห์ ประเทศอิหร่านนั้นโดยทั่วไปมีน้อยมาก โดยผลการศึกษาได้สอดคล้องกับแนวความคิดที่ว่าสังคมหรือชุมชนที่มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ต่างกัน ย่อมส่งผลกลายเป็นอุปสรรคที่สำคัญที่มีต่อระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน

ส่วน Sangkakorn (D09) ได้ทำการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือของไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ต่างๆ ที่สนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ของภาคเหนือจำนวน 6 ชุมชนได้แก่ ชุมชนบ้านแม่คำพง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนบ้านพงในจังหวัดเชียงใหม่ ชุมชนหมู่บ้านห้วยแม่ทรายในจังหวัดเชียงราย ชุมชนห้วยอี หมู่บ้าน ใน จังหวัดแม่ฮ่องสอน และชุมชนยูมมุง หมู่บ้านในจังหวัดลำพูน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปริมาณ สำหรับเครื่องมือที่ใช้ คือ การสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ผู้มีส่วนได้เสียเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท่องเที่ยวในชุมชนของพวกเขา ผลการศึกษา พบว่า ทั้งหกชุมชนประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง ตั้งแต่การร่วมใช้แรงงาน การบริการ การเตรียมความพร้อมของชุมชน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ เป็นอย่างดี

2.5.3 การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นอกจากงานวิจัยด้านการมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นและมีแนวโน้มมากขึ้น จนปัจจุบันเริ่มมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อเป็นการต่อยอด และพัฒนาการมีส่วนร่วมนำไปสู่การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยเริ่มจากงานของเฉลิมชัย ปัญญาดี (S43) ที่ทำการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่ชุมชนบ้านถ้ำลอด อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลจากการศึกษา พบว่า 1) ชุมชนบ้านถ้ำลอดประสบปัญหาสภาพทาง

กายภาพของถ้ำถูกทำลาย โดยสาเหตุบางส่วนมาจากนักท่องเที่ยว □จากการพัฒนาการมีส่วนร่วม ส่งผลให้ชุมชนสามารถจัดการการท่องเที่ยวในชุมชนค่อนข้างดี โดยเอื้อให้สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนและมีรายได้จากการมีส่วนร่วมดังกล่าว 3) ชุมชนถ้ำลอดมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนเพิ่มสูงขึ้น และสามารถจัดการท่องเที่ยวได้สอดคล้อง และครอบคลุมตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน จัดระบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม การสำรวจและการดูแลรักษา สถานที่ท่องเที่ยว จนถึงการมีส่วนร่วมในการได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวในชุมชน

นอกจากนี้ จตุพล ชูจันทร์ (549) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนในตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการในการมีส่วนร่วมสร้าง และพัฒนารูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชนปัจจุบัน คือ จำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาพักและใช้บริการลดลง กระทั่งกระทบต่อรายได้ของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการเปลี่ยนแปลงฤดูกาล และการเกิดเหตุการณ์สำคัญต่างๆ ในโลกที่มีผลในภาพรวมทั่วไป ส่วนสาเหตุที่มีผลกระทบต่อชุมชนโดยตรง คือ การขาดความร่วมมือของคนในชุมชนในการดำเนินการเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว และรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ความประทับใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อพฤติกรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และความสวยงามที่มีในชุมชนปัจจุบันจึงลดลง ประชาชนจึงมีความต้องการที่จะร่วมกันจัดตั้งองค์กรเพื่อร่วมกันทำหน้าที่บริหารจัดการให้เกิดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ส่วนการเปรียบเทียบความพึงพอใจระหว่างดำเนินการทดลองและหลังการทดลอง 1 เดือน พบว่า ประชาชนมีความพึงพอใจเกี่ยวกับการประชุม การคัดเลือกตัวแทนร่วมประชุม ความรู้ที่ได้รับ การจัดตั้งองค์กร การกำหนดบทบาทหน้าที่ การมีส่วนร่วมในการเขียนแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปใช้และการกำหนดแนวทางในการติดตามผลเพื่อปรับปรุงการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.01

ในปีเดียวกัน อุมพร ศุภการ(549) ได้ทำการศึกษา การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน ตำบลสะพลี จังหวัดชุมพร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาศักยภาพในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชนตำบลสะพลี อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร ใน 4 ประเด็น คือ 1) การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ □ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว 3)

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้ 4) การสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ภายใต้บริบทของการร่วมรับรู้ปัญหา ร่วมคิดและร่วมปฏิบัติ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้รูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) เครื่องมือวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบสำรวจ ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญและมีศักยภาพเพียงพอที่จะพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งต่อตัวเองและท้องถิ่น ถ้ามีการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตั้งแต่เด็ก และมีการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พร้อมกับสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาซึ่งการกระจายรายได้สู่ประชาชนในท้องถิ่นพร้อม ๆ กับการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่อย่างยั่งยืน ส่วนผลการศึกษาในด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วม โดยทำการศึกษาปัญหาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จากอดีตถึงปัจจุบันพบว่า พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ขาดจิตสำนึก ขาดการปลูกฝัง และขาดผู้นำในการอนุรักษ์ธรรมชาติและ ไม่เข้าใจกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และต้องการให้มีการปลูกฝังจิตสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ส่วนการศึกษาการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ใน 4 ประเด็น พบว่า ประชาชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายรายได้มากที่สุด รองลงมา คือ การสนับสนุนกิจกรรมที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ลำดับที่สามมี ประเด็น คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและ ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตามลำดับ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” ซึ่งเป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable tourism) ที่มุ่งเน้นการศึกษาระบบการบริหารจัดการที่ตอบสนองการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ซึ่งเป็นผลพวงที่เกิดจากแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ก่อให้เกิดความตื่นตัวทางด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การส่งเสริมฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม และยิ่งช่วยเสริมสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน โดยมุ่งให้เกิดการดูแล และระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนโดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นพร้อมไปกับการปกป้องรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และปลูกสร้างจิตสำนึกรักษ์ท้องถิ่น ในอันที่จะช่วยเสริมรากฐานความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประชาชน และสิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวให้มากที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

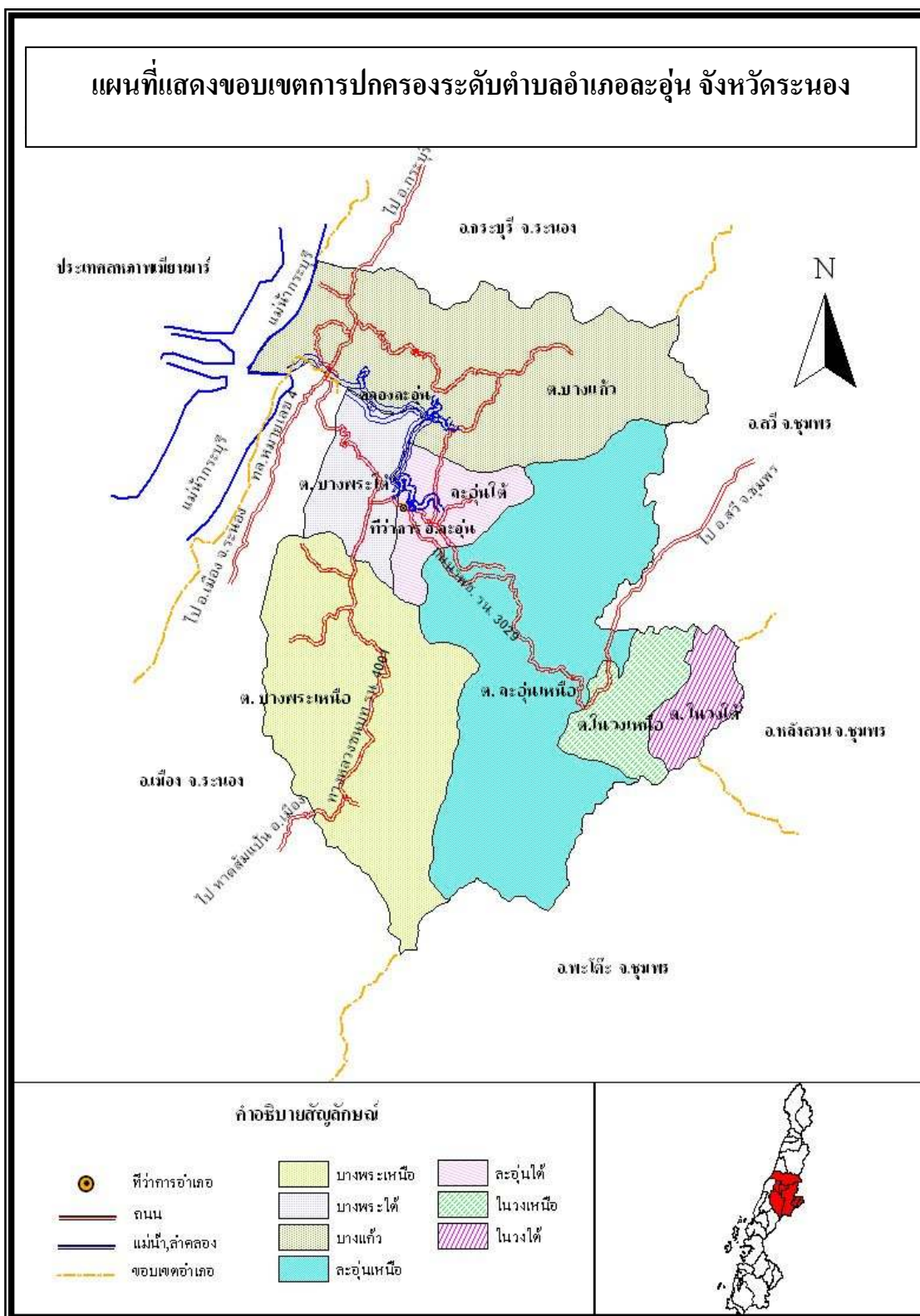
การศึกษาเรื่อง “ การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกต และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการประชุมกลุ่ม ซึ่งแบ่งวิธีการวิจัยออกเป็นประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

- 3.1 พื้นที่ศึกษา
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 พื้นที่ศึกษา

พื้นที่ศึกษา การศึกษาในครั้งนี้ดำเนินการศึกษาในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 7 ตำบล 30 หมู่บ้าน ประกอบด้วย ตำบลบางแก้วมี 5 หมู่บ้าน ตำบลบางพระเหนือมี 5 หมู่บ้าน ตำบลบางพระใต้ มี 3 หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นเหนือมี 5 หมู่บ้าน ตำบลละอุ่นใต้ มี 6 หมู่บ้าน ตำบลในวงเหนือมี 3 หมู่บ้าน และตำบลในวงใต้มี 3 หมู่บ้าน (ภาพประกอบ7)

ภาพประกอบ 7 แผนที่แสดงขอบเขตการปกครองระดับตำบลอำเภอละอูน จังหวัดระนอง
ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย จากข้อมูลสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน(2549)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณและการศึกษาเชิงคุณภาพดังมีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ประชากรสำหรับการศึกษาเชิงปริมาณ

การศึกษากลุ่มตัวอย่างสำหรับการศึกษาปริมาณผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มประชากรของคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น ที่มาจากการแต่งตั้งจากคณะกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวอำเภอละอุ่น ซึ่งประกอบไปด้วยหัวหน้าส่วนราชการในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่มกิจกรรมนักวิชาการ และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คณะ จำนวนทั้งหมด 207 คน ประกอบไปด้วย

(1) คณะกรรมการอำนวยการ มีจำนวน 32 คน ประกอบด้วย นายอำเภอละอุ่น เป็นประธาน ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครอง รองประธาน ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรละอุ่น รองประธาน และกรรมการประกอบด้วย สาธารณสุขอำเภอละอุ่น ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอละอุ่น เกษตรอำเภอละอุ่น ท้องถิ่นอำเภอละอุ่น ที่ดินอำเภอละอุ่น ปศุสัตว์อำเภอละอุ่น ประมงอำเภอละอุ่น ผู้อำนวยการโรงพยาบาลอำเภอละอุ่น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอำเภอละอุ่น นายช่างหมวดการทางกระบรี (ละอุ่น) หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 11 หัวหน้าหน่วยจัดการต้นน้ำละอุ่น สารวัตรหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรบางแก้ว นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลละอุ่น นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลทุกตำบล สมาชิก อบจ. ระนองเขตอำเภอละอุ่น กำนันทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภอละอุ่น นายสุชีพ พัฒน์ทอง ประธานกรรมการพัฒนาสตรี อำเภอละอุ่น จำสิบเอกกฤษดา เอกวานิช เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอละอุ่น นายสัมฤทธิ์ กษาเพชร (ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านคอกช้าง) นายสมชาย อนันท์ทูล (ครูโรงเรียนทอนเสียดวิทยาคาร) หัวหน้าอุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบรี หัวหน้าอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว นายเสรี เจริญผล นายสวัสดิ์ แก้วเดชะ (ประธานชมรมผู้สูงอายุอำเภอละอุ่น) พัฒนาการอำเภอละอุ่น และเลขานุการและนายณรงค์ คงคำแก้ว นักพัฒนาชุมชน 6 กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

(2) คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว มีจำนวน 10 คน ประกอบด้วย หัวหน้าสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 11 ประธานอนุกรรมการนายกองกิจการบริหารส่วนตำบลทุกตำบล รองประธาน นายกเทศมนตรีตำบลละอุ่น อนุกรรมการ กำนันทุกตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอละอุ่น อนุกรรมการ หัวหน้าอุทยานน้ำตกหงาว อนุกรรมการ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบรี อนุกรรมการ หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่า ที่ รน. 10 อนุกรรมการ หัวหน้า

หน่วยจัดการต้นน้ำละอูน อนุกรรมการ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนของเทศบาลตำบล ละอูน อนุกรรมการ และองค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อำเภอละอูน อนุกรรมการและเลขานุการ

(3) คณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดการด้านสาธารณสุขปโคค มีจำนวน 19 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลละอูน ประธานอนุกรรมการ ผู้กำกับการสถานี ตำรวจภูธรละอูน อนุกรรมการ สารวัตรหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรบางแก้ว อนุกรรมการ นายก องค์การบริหารส่วนตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ นายช่างโยธาธิการเทศบาลตำบลละอูน และอบต. ทุกแห่ง รวม 4 คน เป็นอนุกรรมการ นายช่างหมวดการทางกระบรี (ละอูน) อนุกรรมการ สมาชิก อบจ.ระนองเขตอำเภอละอูน อนุกรรมการ ท้องถิ่นอำเภอละอูน อนุกรรมการ หัวหน้าสถานีพัฒนา ทรัพยากรป่าชายเลนที่ 11 อนุกรรมการ หัวหน้าอุทยานแห่งชาติน้ำตกหงาว อนุกรรมการ หัวหน้า อุทยานแห่งชาติลำน้ำกระบรี อนุกรรมการ หัวหน้าหน่วยป้องกันรักษาป่าที่ รน10 อนุกรรมการ กำนันทุกตำบลในเขตพื้นที่ อำเภอละอูน อนุกรรมการ ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านอนุกรรมการ ปลัดเทศบาลตำบลละอูนและปลัด อบต. ทุก อบต. อนุกรรมการ มีหน้าที่ วางแผนจัดการและ สนับสนุนให้มีระบบสาธารณสุขปโคคพร้อมเพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกโดย คำนึงถึงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

(4) คณะอนุกรรมการฝ่ายดูแลด้านความปลอดภัย มีจำนวน 36 คน ประกอบด้วย ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรละอูน ประธานอนุกรรมการ ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่าย ความมั่นคงอำเภอละอูน รองประธาน สารวัตรหัวหน้าสถานีตำรวจภูธรบางแก้ว รองประธาน สาธารณสุขอำเภอละอูน อนุกรรมการ หัวหน้าสถานีอนามัยทุกสถานีอนามัยในเขตพื้นที่อำเภอ ละอูน อนุกรรมการ ประธานชมรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านอำเภอละอูน อนุกรรมการ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลละอูน อนุกรรมการ หัวหน้าชุดกู้ภัยตำบล อนุกรรมการ กำนันและผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน (7 ตำบล 30 หมู่บ้าน)รวม 37 คน อนุกรรมการ สารวัตรปกครอง ป้องกันสถานีตำรวจภูธรละอูน อนุกรรมการและเลขานุการ

(5) คณะอนุกรรมการฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีจำนวน 23 คน ประกอบด้วย ปลัดอำเภอหัวหน้าฝ่ายบริหารงานปกครองอำเภอละอูน ประธานอนุกรรมการ ผู้บริหารสถานศึกษาทุกโรงเรียนในเขตพื้นที่อำเภอละอูน(13 รร.) อนุกรรมการ เจ้าหน้าที่ ประชาสัมพันธ์เทศบาลตำบลละอูนอนุกรรมการ เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์องค์การบริหารส่วน ตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ ในเขตอำเภอละอูน นายสุชีพ พัฒน์ทอง อนุกรรมการ นายสมพวง สี ลิน(อาจารย์ 2 โรงเรียนละอูนวิทยาคาร) อนุกรรมการ ผู้อำนวยการวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดระนอง อนุกรรมการ นายสุรินทร์ รักษ์มี(นายกสมาคมสื่อมวลชน จังหวัดระนอง)

อนุกรรมการ จ.ส.อ กฤษดา เอกวานิช อนุกรรมการ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อนุกรรมการและเลขานุการ อำเภอละอูน เสมียนตราอำเภอละอูน อนุกรรมการและ

(6) คณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีจำนวน 23 คน ประกอบด้วย ประธานชมรมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านอำเภอละอูน ประธานอนุกรรมการนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลละอูน อนุกรรมการ นายกองัดการบริหารส่วนตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ เกษตรอำเภอละอูน อนุกรรมการ พัฒนาการอำเภอละอูน อนุกรรมการ ประมงอำเภอละอูน อนุกรรมการ ปศุสัตว์อำเภอละอูน อนุกรรมการ ผู้อำนวยการศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอละอูน อนุกรรมการ กำนันทุกตำบลในเขตพื้นที่อำเภอละอูน อนุกรรมการ ท้องถิ่นอำเภอละอูน อนุกรรมการ เจ้าหน้าที่กีฬาและนันทนาการอำเภอละอูน อนุกรรมการและเลขานุการ

(7) คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงานชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน มีจำนวน 56 คน ประกอบด้วย พัฒนาการอำเภอละอูน ประธานอนุกรรมการ ปลัดอำเภอผู้ประสานงานตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ กำนัน- ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้าน (7 ตำบล 30 หมู่บ้าน) อนุกรรมการ นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลทุกตำบล(7 ตำบล) อนุกรรมการ ครูศูนย์การเรียนชุมชน กศน. ประจำตำบล (7 ตำบล) อนุกรรมการ ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนตำบลทุกตำบล อนุกรรมการ พัฒนาการผู้ประสานงานตำบลทุกตำบล อนุกรรมการและเลขานุการ

(8) คณะที่ปรึกษา มีจำนวน 8 คน ประกอบด้วย ดร.กฤตยา กานต์ เดชดี ประธานที่ปรึกษา ผู้อำนวยการสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดระนอง รองประธานที่ปรึกษา ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง ที่ปรึกษา นายกสมาคมการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง ที่ปรึกษา ประธานหอการค้าจังหวัดระนอง ที่ปรึกษา ประธานสื่อมวลชนจังหวัดระนอง ที่ปรึกษา นายกองัดการบริหารส่วนจังหวัดระนอง ที่ปรึกษา ประชาสัมพันธ์จังหวัดระนอง

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างและวิธีการเลือกตัวอย่างสำหรับการศึกษาครั้งนี้ใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1973 อ้างถึงในบุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ์, 2535) ในกรณีที่ประชากรมีจำนวนที่แน่นอน ดังนี้

$$\text{สูตร } n = N / 1 + Ne^2$$

เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากร

e = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาค้างนี้มาจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จำนวน 207 คน และยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างร้อยละ 5 หรือ 0.05

ดังนั้นขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาได้จากการคำนวณดังต่อไปนี้

เมื่อ $N = 207$ คน และ $e = 0.05$

สูตร $n = N / 1 + Ne^2$

แทนค่า $n = 207 / 1 + 207 (0.05)^2 = 136$ คน

ดังนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่างของประชากรต้องมีไม่น้อยกว่า 136 คน โดยการศึกษา ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวนทั้งหมด 140 คน โดยเป็นการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เป็นการสุ่มตัวอย่างประชากรโดยแบ่งประชากรออกเป็นลำดับชั้นต่าง ๆ แบบลดหลั่น โดยทำการสุ่มประชากรจากหน่วยหรือลำดับชั้นที่ใหญ่ก่อน จากหน่วยที่สุ่มได้ก็ทำการสุ่มหน่วยที่มีลำดับใหญ่รองลงไปทีละชั้น ๆ จนถึงกลุ่มตัวอย่างในชั้นที่ต้องการ

3.2.2 กลุ่มเป้าหมายสำหรับการศึกษาเชิงคุณภาพ

การศึกษาเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้เลือกจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive sampling) เพื่อประกอบการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่มเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งมีกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

- 1) กลุ่มผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน และผู้นำกลุ่มกิจกรรม ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงหมู่บ้านละ 1 คน ในพื้นที่อำเภอละอุ่นมีทั้งหมด 30 หมู่บ้าน รวมทั้งหมด 30 คน
- 2) กลุ่มตัวแทนของคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยว และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้งในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการ และไม่ใชทางการ โดยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวนทั้งหมด 50 คน

3.3 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาสภาพทั่วไปด้านการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ระดับการมีส่วนร่วม และความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนที่ 2 คือ การหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง โดยมีรายละเอียดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

3.3.1 ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไป ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาสภาพทั่วไปด้านพัฒนาการในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปสู่กระบวนการดำเนินการเพื่อสรุปหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นต่อไป โดยมีรายละเอียดขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) การศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาค้นคว้า สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง(Semi- structured interviews) แบบไม่เป็นทางการ โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างมาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงตัวแทนจากหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่อำเภอละอุ่น ผู้นำท้องที่ ผู้นำกลุ่ม และตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่นจำนวน 30 หมู่บ้าน รวมทั้งสิ้น 30 คน

2) การศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และระดับความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิด และปลายเปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น แบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน 140 คน

3.3.2 ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

การหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการดำเนินการหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบการวิเคราะห์ และประกอบการพิจารณาเพื่อ

ดำเนินการหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นได้รับทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น วางแผน กำหนดแนวทาง และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการดำเนินการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interviews) การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อระดมความคิดเห็น ซึ่งผู้วิจัยได้เชิญกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชน ในระดับอำเภอ ระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับกลุ่มกิจกรรม/หมู่บ้าน เพื่อทำการประมวลผล สรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม รวมทั้งข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับอำเภอ ระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม/หมู่บ้าน จากนั้นได้สรุปแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและแผนงาน/โครงการในการดำเนินการแต่ละแนวทาง นำเสนอต่อที่ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อนำไปสู่ขั้นตอนการดำเนินการต่อไป โดยขั้นตอนและกระบวนการดำเนินการตามแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีรายละเอียดดังนี้

1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์

การดำเนินการสัมภาษณ์เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยกลุ่มเป้าหมายของการสัมภาษณ์ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวจำนวน 3 คน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 องค์กร จำนวน 4 คน ผู้นำท้องที่(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) 7 ตำบล จำนวน 10 คน ตัวแทนผู้นำกลุ่มกิจกรรม 7 คน ผู้ประกอบการ 2 คน และตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ จำนวน 5 คน โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

(1) ติดต่อนัดหมายกับผู้ให้สัมภาษณ์ในพื้นที่ เพื่อกำหนดสถานที่ และวันเวลาในการดำเนินการสัมภาษณ์ และเตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียง

(2) แนะนำตัวและงานวิจัยโดยสังเขป

(3) การเปิดประเด็นซักถาม แสดงความคิดเห็น

(4) ผู้ให้สัมภาษณ์ แสดงความคิดเห็น และร่วมเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

(5) บันทึกสรุปแนวทางและข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นของผู้ให้สัมภาษณ์

2) ขั้นตอนของการสนทนากลุ่ม

การดำเนินการสนทนากลุ่มเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการประชุม ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 องค์กร ผู้นำท้องที่(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) ตัวแทนผู้นำกลุ่มกิจกรรมผู้ประกอบการ และตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

(1) ติดต่อประสานงานกับผู้นำองค์กร ผู้นำกลุ่มกิจกรรม ผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อกำหนดสถานที่ และวันเวลาในการดำเนินการ

(2) แนะนำงานวิจัยและวิธีการวิจัยโดยสังเขป

(3) การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นโดยผู้วิจัย

(4) การเปิดประเด็นซักถาม แสดงความคิดเห็น อภิปรายข้อมูล

(5) ผู้เข้าร่วมสนทนา แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

(6) สรุปแนวทาง และข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นของผู้เข้าร่วมสนทนา

3) ขั้นตอนการดำเนินการจัดการประชุม

การดำเนินการจัดการประชุมเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ซึ่งกลุ่มเป้าหมายของการประชุม ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้ง 4 องค์กร ผู้นำท้องที่(กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) ตัวแทนผู้นำกลุ่มกิจกรรมผู้ประกอบการ และตัวแทนภาคประชาชนในพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้ห้องประชุมของทำการปกครองอำเภอละอุ่นเป็นสถานที่ประชุม ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

(1) การลงทะเบียนเข้าร่วมการประชุม

(2) การเปิดการประชุม

(3) การนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นโดยผู้วิจัย

(4) การเปิดประเด็นซักถาม แสดงความคิดเห็น อภิปรายข้อมูล

(5) ผู้เข้าร่วมการประชุม แสดงความคิดเห็น และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา

(6) ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันระดมความคิดเห็น เสนอแผนงาน/โครงการ เพื่อนำประเด็นที่ได้นำไปสู่แผนการปฏิบัติ

(7) ผู้เข้าร่วมประชุมเสนอแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมในแต่ละประเด็น นำเสนอในที่ประชุมเพื่อดำเนินการพิจารณาหน่วยงานหลัก และหน่วยงานสนับสนุนในการ ดำเนินการปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ

(8) สรุปแนวทางและข้อเสนอแนะในแต่ละประเด็นของผู้ร่วมประชุม

(9) เสนอแผนงาน/โครงการ ในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในที่ประชุมผู้นำท้องถิ่นและหัวหน้าส่วนราชการในการประชุมประจำเดือนเพื่อเป็นการ ประชาสัมพันธ์โครงการและขอความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

ตาราง 2 แสดงรายละเอียดเครื่องมือ เทคนิค และกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

หัวข้อ/เรื่อง	เครื่องมือ/เทคนิค	กลุ่มตัวอย่าง
ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไป ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
1. การศึกษาข้อมูลบริบททั่วไปด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ศึกษา	เก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร สังเกต สัมภาษณ์ แบบสัมภาษณ์ บุคคลสำคัญ ผู้รู้ในท้องถิ่น ที่หลากหลาย และเกี่ยวข้องกับ การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น	เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง จากตัวแทนผู้นำท้องถิ่น ผู้นำกลุ่ม และตัวแทนคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 30 คน
2. การศึกษาระดับการมีส่วนร่วม และความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งสภาพปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น	ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล การสังเกตแบบมีส่วนร่วม	สุ่มตัวอย่างแบบหลายชั้น ต่ อ น จ า ก ค ณ ะ ก ร ม ก า ร ๙ 8 ค ณ ะ จ ำ น ว น 140 คน

ตาราง 2 (ต่อ)

หัวข้อ/เรื่อง	เครื่องมือ/เทคนิค	กลุ่มตัวอย่าง
ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ		
3. แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม	เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งตัวแทนในระดับอำเภอ ระดับ อปท. และระดับกลุ่มกิจกรรม/ชุมชน จำนวน 50 คน

3.3.3 การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ทางผู้วิจัยได้ทำการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ แบ่งออกเป็นเครื่องมือในหลากหลายรูปแบบได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบบันทึกการประชุมกลุ่ม โดยมีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1) ศึกษาเอกสาร รายงานการวิจัย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำผลที่ได้มาใช้กำหนดกรอบแนวคิด กำหนดนิยาม และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสังเกตแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม แบบบันทึกการประชุม

2) นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการตรวจสอบความครอบคลุมของประเด็นเนื้อหา โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบจำนวน 5 ท่าน ดังรายชื่อต่อไปนี้

(1) รศ. ดร.วีระพล ทองมา คณบดี คณะพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้

(2) ดร.ประเจต อำนาง รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการและการวิจัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ (วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติแพร่)

(3) ผศ. กุลคารา เพียรเจริญ หัวหน้าสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย

(4) ผศ. ดร.ปาริชาติ วิสุทธิสมาจาร คณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

(5) ดร.กฤตยาภรณ์ เดชดี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

3) ปรับปรุงเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4) การหาคุณภาพเครื่องมือ โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบ (Try-out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษารวม 30 ชุด กับเจ้าหน้าที่และข้าราชการอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง จากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลเพื่อหาค่าความเชื่อถือได้ (Reliability) ใช้วิธีการทดสอบสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach' s Alpha) ซึ่งมีสูตรดังนี้ (Cronbach, 1951)

$$\alpha = (k/(k-1)) * [1 - \frac{\sum (s_i^2)}{s_{sum}^2}]$$

เมื่อ α แทน ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

K แทน จำนวนข้อของแบบสอบถาม

s_i^2 แทน ผลรวมของค่าความแปรปรวนของคะแนนเป็นรายข้อ

s_{sum}^2 แทน ค่าความแปรปรวนของคะแนนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

ผลการคำนวณค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามในแต่ละส่วน สรุปได้ดังนี้

(1) ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.95

(2) ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.83

(3) สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้ค่าความเชื่อถือได้ เท่ากับ 0.91

การกำหนดเกณฑ์ค่าความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามหากค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าเป็นชุดคำถามที่ไม่ต้องปรับปรุง (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, 2535) ดังภาคผนวก ข

5) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

6) กำหนดเกณฑ์การแปลผลแบบสอบถามใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายของแบบสอบถาม โดยมาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Rating scale) เกณฑ์ในการแปลผล ดังนี้

(1) ระดับการมีส่วนร่วม มีเกณฑ์การประมาณค่าและการแปลผลดังนี้

มีส่วนร่วมมากที่สุด	เท่ากับ	5 คะแนน
มีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ	4 คะแนน
การมีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ	3 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
มีส่วนร่วมน้อยที่สุด	เท่ากับ	1 คะแนน

การวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งเกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

(2) ระดับความต้องการมีส่วนร่วม มีเกณฑ์การประมาณค่าและการแปลผลดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด	เท่ากับ	5 คะแนน
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมมาก	เท่ากับ	4 คะแนน
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง	เท่ากับ	3 คะแนน
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมน้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	เท่ากับ	1 คะแนน

การวิเคราะห์ระดับความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศแบ่งเกณฑ์ระดับการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

(3) ระดับของปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มี
เกณฑ์การประมาณค่าและการแปลผลดังนี้

ระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมากที่สุด	เท่ากับ	5 คะแนน
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาก	เท่ากับ	4 คะแนน
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นปานกลาง	เท่ากับ	3 คะแนน
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นน้อย	เท่ากับ	2 คะแนน
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด	เท่ากับ	1 คะแนน

การวิเคราะห์ระดับของปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แบ่ง
เกณฑ์ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	หมายถึง	อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	หมายถึง	อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	หมายถึง	อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	หมายถึง	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าร้อยละ และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) นำเสนอผลการวิจัยโดยการเขียนสรุปเชิงพรรณนา รูปแบบแผนผัง กราฟ และตาราง ผลการวิจัยที่ได้แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สภาพทั่วไปด้านการท่องเที่ยว ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาทั้งสองส่วนสามารถสรุปออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้

- 4.1 ภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น
- 4.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4.3 ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4.4 ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
- 4.5 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

4.1 ภาพรวมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น

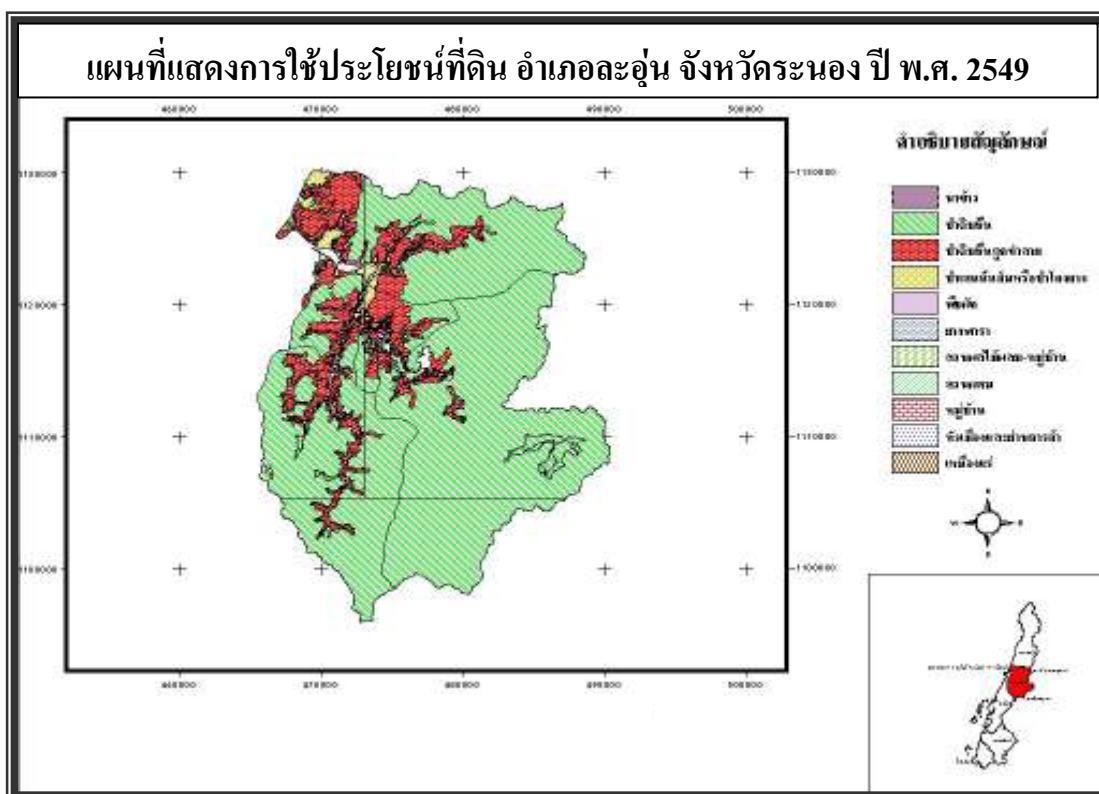
การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความยั่งยืน เพื่อให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และอยู่ร่วมกับสิ่งแวดล้อมอย่างพึ่งพาต่อกันนั้น ถือเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่มีจะต้องเข้าไปถึงบริบทพื้นฐานของพื้นที่นั้น เพื่อนำไปสู่การบริหารจัดการอย่างมี

ประสิทธิภาพ และช่วยลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อชุมชนท้องถิ่นให้น้อยที่สุด โดยพัฒนาการ และรูปแบบการจัดการ รวมทั้งโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอูน สามารถสรุปได้ดังนี้

4.1.1 พัฒนาการด้านการจัดการท่องเที่ยว

อำเภอละอูนตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดระนอง มีลักษณะพื้นที่คล้ายกับรูปหัวใจ ภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน โดยมีพื้นที่ราบบางส่วนตั้งอยู่บริเวณริมคลองละอูน คลองบางพระใต้ และคลอง บางแก้ว อำเภอละอูน จึงได้ชื่อว่าเป็น “เมืองในหุบเขา” เพราะภูมิประเทศเต็มไปด้วยภูเขา (เอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอูน, 2552) จากความอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ และเป็นพื้นที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ รวมทั้งความหลากหลายของผู้คนในพื้นที่ ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้ มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง(กฤตยา กานต์ เดชดี และคณะ, 2553) และเมื่อพิจารณาจากข้อมูลการใช้ประโยชน์ที่ดิน เห็นได้ชัดเจนถึงลักษณะความอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ โดยลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ป่าไม้ โดยมีร้อยละ 70 ของพื้นที่ ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ทางการเกษตรและพื้นที่อื่นๆ และเป็นที่น่าสังเกตว่าแนวโน้มพื้นที่ป่าไม้ที่ถูกทำลายหรือถูกบุกรุก(ในแผนที่แสดงด้วยโทนสีแดง) มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น(ภาพประกอบ8) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวส่วนใหญ่ได้แปรสภาพจากพื้นที่ป่าดิบชื้นเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ เช่น กาแฟ ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ฯลฯ ทั้งนี้มูลเหตุทำให้เกิดการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากความต้องการพื้นที่ในการประกอบอาชีพ เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่ในอำเภอละอูนมีที่ราบน้อย การบุกรุกพื้นที่ป่าส่วนหนึ่ง เพราะต้องการขายต่อให้นักลงทุนและราษฎรต่างพื้นที่เข้ามาแผ้วถางจับจองที่ดินทำกิน นอกจากนี้ ราคาผลผลิตทางการเกษตรที่เพิ่มสูงขึ้นก็เป็นเหตุจูงใจประการหนึ่ง ที่ทำให้การบุกรุกพื้นที่ป่าไม้เพิ่มสูงขึ้น และหากภาคส่วนต่างๆ ไม่มีแนวทางหรือมาตรการในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ยังคงอุดมสมบูรณ์อย่างเร่งด่วนปัญหาการบุกรุกทำลายป่ายิ่งขยายพื้นที่เพิ่มมากขึ้น ด้วยเหตุดังกล่าวส่วนราชการทุกภาคส่วนในพื้นที่จึงได้กำหนดมาตรการและกฎระเบียบมากมายทั้งในระดับชุมชนท้องถิ่นรวมไปถึงส่วนกลางเพื่อเป็นการหยุดการบุกรุกทำลายป่า โดยหนึ่งในแนวทางดังกล่าวคือการใช้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่เป็นการท่องเที่ยวที่มีแนวทางสอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมาดำเนินการจัดการในพื้นที่เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นชุมชนเกิดความตระหนัก และร่วมกันรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพราะทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และมีความสวยงามสามารถเป็นแรงดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชมได้เป็นอย่างดี

ช่วงแรกของการเปิดการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่น(สุทธิพงษ์ เกษระนอง ,สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553) จากเดิมที่พื้นที่อำเภอละอุ่นมีบุคคลภายนอกน้อยคนนักที่จะรู้จักอำเภอแห่งนี้ โดยมีเฉพาะเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่มาปฏิบัติหน้าที่เท่านั้นที่พอจะรู้จักชื่อของอำเภอ แต่จากการริเริ่มของหน่วยงานในระดับของอำเภอในปี พ.ศ. 2551 ที่สังเกตเห็นถึงศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่แห่งนี้จึงได้เริ่มดำเนินการจัดการประชุมเพื่อดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่นเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นจึงได้มีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวขึ้นผ่านทางเครือข่ายของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ และเริ่มมีการชักชวนนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นจากจำนวน 10-20 คนในช่วงแรกๆ และมีการเพิ่มจำนวนเป็น 50 -100 คนในระยะต่อมา และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบัน ส่งผลให้พื้นที่อำเภอละอุ่นเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจากภายนอกมากขึ้น

ภาพประกอบ 8 แผนที่การใช้ประโยชน์ที่ดิน อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พ.ศ.2549

ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย จากข้อมูลสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน (2549)

คณะนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มาเที่ยวชมจะอยู่ในรูปแบบของคณะที่มาศึกษาดูงานในพื้นที่แล้วถือโอกาสเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ขณะเดียวกันชาวบ้านในพื้นที่จากเดิมที่บางส่วนอาจมองไม่เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวมากนัก เริ่มหันมาให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกับทางราชการมากขึ้น โดยสังเกตจากการจัดงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอมิชาวบ้านให้ความร่วมมือเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมดังกล่าวเป็นอย่างดี

นอกจากนี้พัฒนาการอำเภอละอูน สุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ (สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553) ได้กล่าวถึงภาพรวมการท่องเที่ยวของอำเภอละอูนว่า อยู่ในช่วงเริ่มต้นการพัฒนา(เริ่มการจัดการท่องเที่ยวเมื่อปี พ.ศ. 2551) โดยทางอำเภอถือเป็นหน่วยงานหลักในการผลักดันการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้น ซึ่งในช่วงที่ผ่านมามีความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์จนทำให้พื้นที่อำเภอละอูนเริ่มเป็นที่รู้จักของทุกคนทั่วไป เริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมโดยเฉพาะหน่วยงานรัฐและเอกชนที่เข้ามาศึกษาดูงาน และถือโอกาสเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวไปด้วยกัน แต่การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีปัญหาหลายอย่างเช่น ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการท่องเที่ยว ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งภารกิจส่งเสริมการท่องเที่ยวได้กลายเป็นหน้าที่ของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจและความอดทนอย่างสูง เพราะไม่มีงบประมาณสนับสนุนโดยตรง จึงเป็นข้อจำกัดในการดำเนินการ

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวของพื้นที่อำเภอละอูน (สุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553) จากการดำเนินการตลอดระยะเวลา 2 -3 ปี ที่ผ่านมานั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัญหาการขาดหน่วยงานหลักเข้ามาดำเนินการจัดการและมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ที่ผ่านมามีงานเรื่องการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นภาระงานของส่วนพัฒนาชุมชน ซึ่งต้องอาศัยความตั้งใจจริง และความอดทนเป็นอย่างสูงในการดำเนินงาน บางครั้งด้วยภาระงานที่มากจึงขาดความต่อเนื่องในการบริหารจัดการ ขณะเดียวกันงบประมาณที่จะสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวมีข้อจำกัดเป็นอย่างมาก

2) หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างเช่น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานในระดับภาค และระดับจังหวัดยังไม่ได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนอย่างจริงจัง เห็นได้จากที่ไม่ได้รับความร่วมมือเข้าร่วมการประชุมเท่าที่ควร

3) หน่วยงานส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จนบางครั้งไม่เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการการท่องเที่ยวของอำเภอ และเมื่อท้องถิ่นไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ลำพังชาวบ้านเองบางครั้งไม่สามารถดำเนินการบริหารจัดการได้

ด้วยตนเอง การจัดการท่องเที่ยวบางท้องถิ่นจึงขาดการมีส่วนร่วม และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการ

4) ประชาชนในพื้นที่อำเภอละอุ่นส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และอยู่กันอย่างพอเพียงบางครั้งยังขาดความตื่นตัว และไม่กล้าที่จะเข้าร่วมดำเนินการจัดการท่องเที่ยวโดยส่วนหนึ่งยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว และไม่มีความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยตรง

5) มาตรฐานการท่องเที่ยว พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอละอุ่นเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวค่อนข้างสูง แต่บางแห่งยังต้องมีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีความสวยงาม และเป็นที่น่าดึงดูดใจของผู้มาเยี่ยมชม อย่างเช่น สภาพของเส้นทางคมนาคมไปยังแหล่งท่องเที่ยวบางพื้นที่ยังคงไม่ได้รับความสะดวกเท่าที่ควร และกลายเป็นอุปสรรคของการท่องเที่ยว ปัญหาด้านมาตรฐานในการบริการ ทั้งในส่วนของแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และอื่นๆ สิ่งเหล่านี้จะต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาต่อไป

4.1.2 รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การจัดการการท่องเที่ยวในอำเภอละอุ่น ปัจจุบันยังมีรูปแบบการจัดการที่ขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว โดยผ่านการจัดเทศกาลงานเพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยสามงานหลักด้วยกันคือ เทศกาลงานเปิดเมือง กินฟรี ของดีเมืองละอุ่น โดยมีขึ้นในช่วงของเดือนธันวาคม-มกราคมของทุกปี จะเป็นงานใหญ่ประจำปี ซึ่งจัดมาสามครั้ง ปรากฏว่าได้รับความสนใจทั้งจากนักท่องเที่ยวภายในพื้นที่ และนอกพื้นที่เข้ามาเยี่ยมชมงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในครั้งที่ 3 ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดมาร่วมจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ต่อมาเป็นเทศกาลงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ในระดับตำบล คือ งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง สิงหาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูที่ผลไม้ให้ผลผลิตอย่างเต็มที่ การจัดงานเริ่มจัดขึ้นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอละอุ่น และภายนอกพื้นที่ส่วนใหญ่มาในรูปแบบของคณะทัวร์เช่นเดียวกัน ส่วนเทศกาลงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ 3 จัดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคมของทุกปี คือ งานประเพณีแข่งเรือยาวตำบลบางแก้วซึ่งจัดเป็นงานประเพณี ในงานนอกจากจะมีกิจกรรมแข่งเรือยาวแล้วยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมไปด้วย(สุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ, สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553)

เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่น เป็นการริเริ่มจากภาครัฐ ที่เห็นถึงศักยภาพด้านการท่องเที่ยวจนนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ขึ้นมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดและระดับภาค รวมทั้งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ ดังนั้นการจัดการบริหารจัดการส่วนใหญ่เป็นรูปแบบที่หน่วยงานภาครัฐเป็นผู้นำในการจัดการ ส่วนชุมชนท้องถิ่นเป็นเพียงหน่วยงานที่สนับสนุน และปฏิบัติตามแนวทางหรือคำสั่งจากภาครัฐ

4.1. □ โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นส่วนหนึ่งเป็นแนวคิดที่ริเริ่มจากระดับนโยบาย โดยเกิดขึ้นจากแนวทางยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดเพื่อต้องการพัฒนาจังหวัดระนองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสุขภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการหรือการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่จะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ โดยจากการเก็บรวบรวมเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ศึกษา พบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารจัดการท่องเที่ยวระดับกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน(ภาพประกอบ 9) โดยรายละเอียดการบริหารจัดการแต่ละระดับสามารถสรุปได้ดังนี้

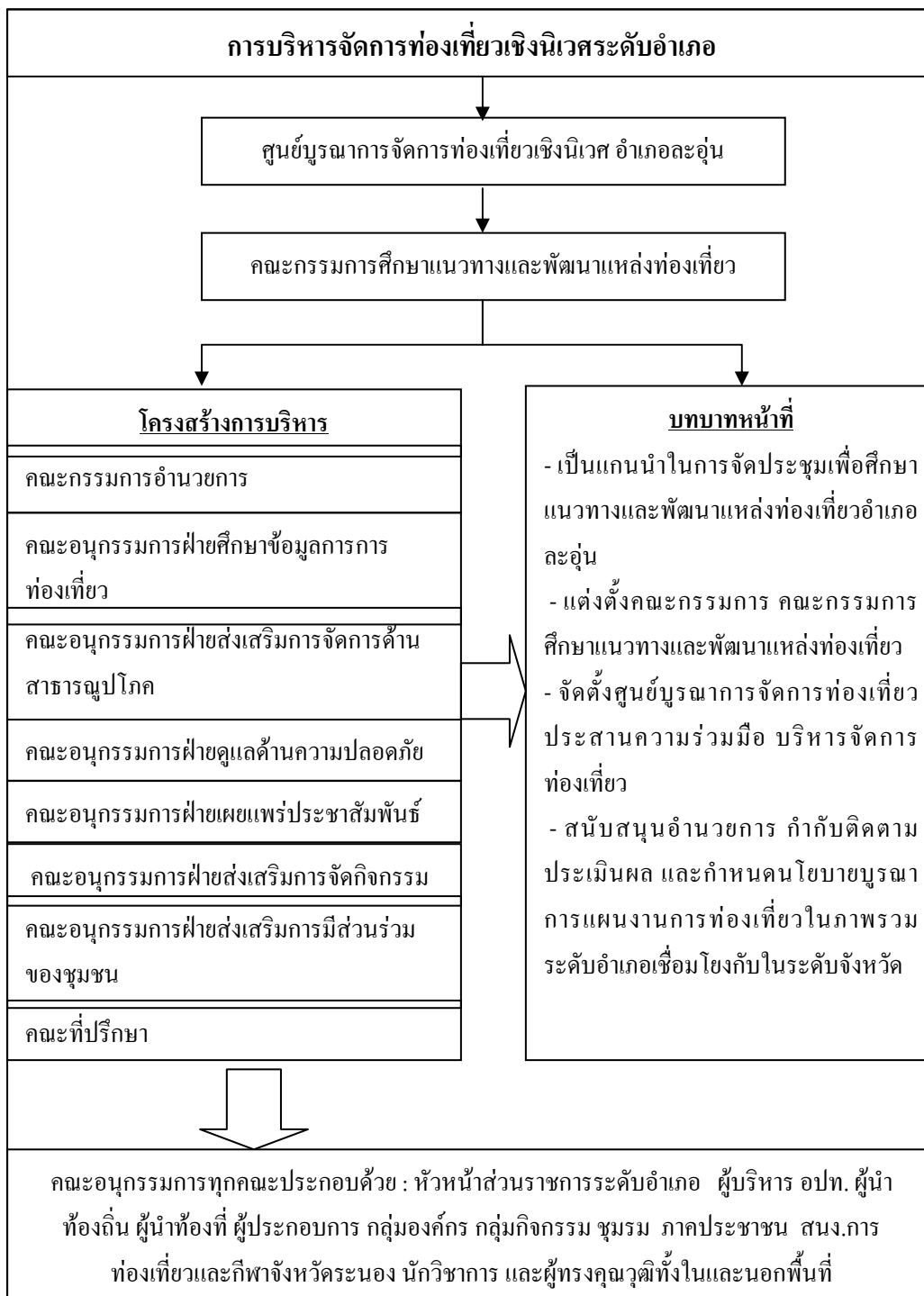
1) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอ

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับอำเภอที่ผ่านมาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการบูรณาการศึกษาแนวทางและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยมีคณะกรรมการจำนวน 8 ฝ่าย จำนวน 207 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการอำนวยการ มีจำนวน 32 คน คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว มีจำนวน 10 คน คณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดการด้านสาธารณสุขปโภค มีจำนวน 19 คน คณะอนุกรรมการฝ่ายดูแลด้านความปลอดภัย มีจำนวน 36 คน คณะอนุกรรมการฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ มีจำนวน 23 คน คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงานชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 56 คน และคณะที่ปรึกษา จำนวน 8 คน โดยคณะกรรมการทั้งหมดประกอบไปด้วยหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และหัวหน้ากลุ่มกิจกรรมตลอดจนนักวิชาการภายในและภายนอกพื้นที่ มีบทบาทหน้าที่ เป็นแกนนำในการจัดประชุมศึกษาแนวทางและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอำเภอละอุ่น การจัดตั้งศูนย์บูรณาการจัดการท่องเที่ยว บริหารจัดการท่องเที่ยว การสนับสนุนอำนวยการ กำกับ

ติดตามประเมินผล และการกำหนดนโยบายบูรณาการแผนงานการท่องเที่ยวในภาพรวมระดับอำเภอเชื่อมโยงกับในระดับจังหวัด(ภาพประกอบ 10)

ภาพประกอบ 9 โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอูน จังหวัดระนอง

ภาพประกอบ 10 การบริหารการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับอำเภอ

2) การบริการจัดการการท่องเที่ยวระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

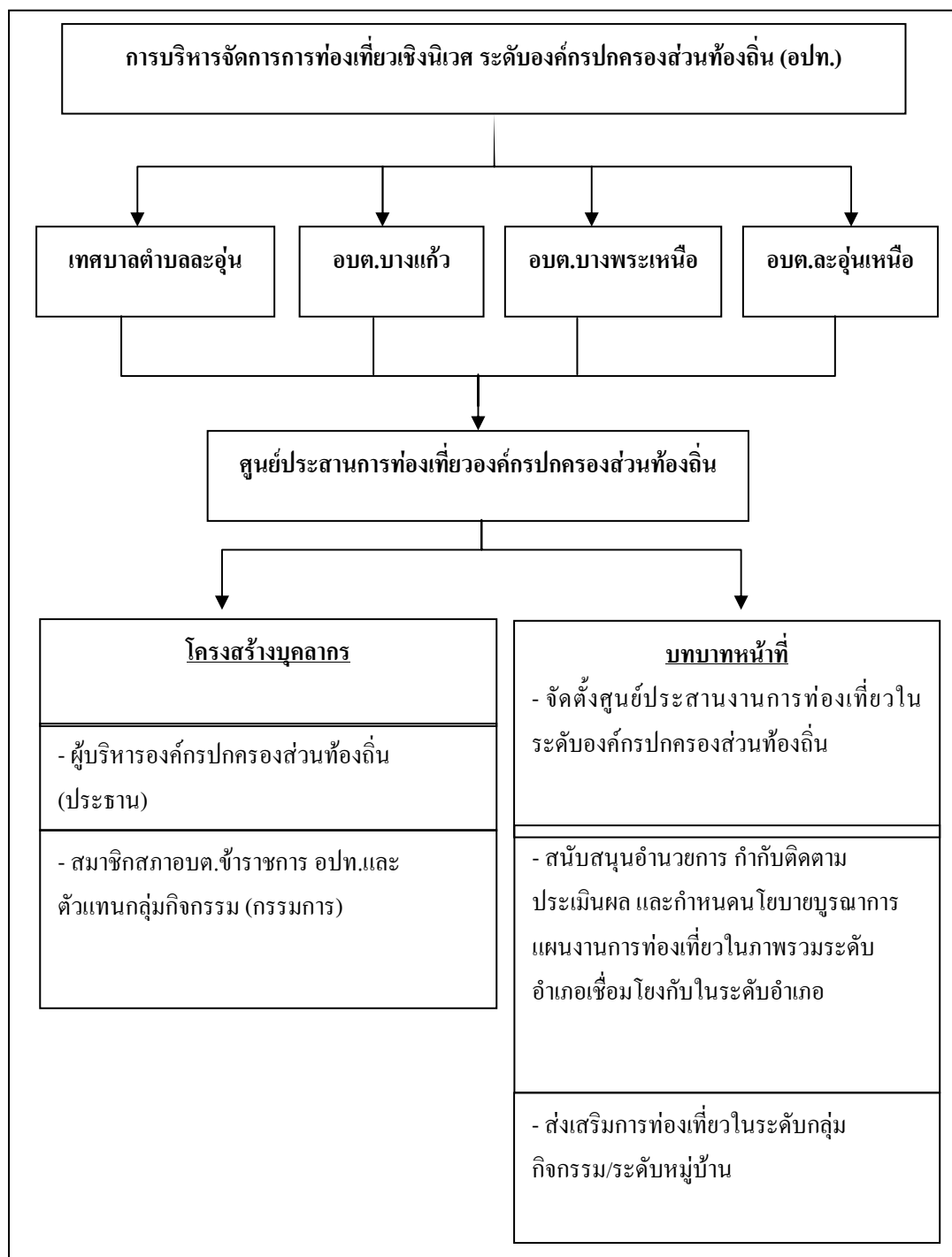
การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอละอุ่น ประกอบด้วย 4 องค์กร ได้แก่ เทศบาลตำบลละอุ่น องค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ และองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว โดยแต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนดกรอบโครงสร้างตำแหน่งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยมีผู้บริหารส่วนท้องถิ่นอาทิ นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.)เป็นประธาน และมีคณะที่ปรึกษาฯ ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการต่างๆ ที่ประจำอยู่ในอำเภอละอุ่น รวมทั้งผู้นำส่วนท้องถิ่น กำนันผู้ใหญ่บ้าน และหัวหน้าหน่วยงาน องค์กร หรือ บุคคลสำคัญ ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้แทนกลุ่มต่างๆ เป็นคณะกรรมการ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินการมีการจัดตั้งศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในแต่ละองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ แต่งตั้งคณะกรรมการฯ และจัดประชุมต่อเนื่อง กำหนดนโยบาย อำนวยความสะดวก และสนับสนุนกำกับติดตามประเมินผล รวมทั้งประสานเชื่อมโยงสู่ระดับอำเภอ เพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาอุปสรรคการดำเนินงาน โครงสร้างการจัดการท่องเที่ยว (ภาพประกอบ 11)

3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ระดับกลุ่มกิจกรรม

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นได้แบ่งการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 23 กลุ่ม (ตาราง 3 และภาพประกอบ 13) โดยแต่ละกลุ่มได้กำหนดโครงสร้างและแนวทางดำเนินกิจกรรมตามโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มกิจกรรม โดยมีคณะกรรมการหมู่บ้านหรือหัวหน้ากลุ่มเป็นประธาน กรรมการหมู่บ้านและผู้แทนกลุ่มกิจกรรมเป็นกรรมการ และเจ้าหน้าที่องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หรือนักพัฒนาชุมชนเป็นที่ปรึกษา ซึ่งส่วนใหญ่การตั้งชื่อของกลุ่มรวมทั้งกิจกรรมที่ดำเนินการในกลุ่ม เป็นตัวบ่งบอกถึงลักษณะสภาพภูมิประเทศและสภาพวิถีชีวิตได้เป็นอย่างดี โดยบทบาทหน้าที่หลักของกลุ่มกิจกรรม คือ การจัดตั้งศูนย์ประสานงานกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การแต่งตั้งคณะกรรมการกลุ่มกิจกรรม การจัดทำแผนงาน โครงการ และสนับสนุนกำกับติดตามประเมินผล และร่วมจัดทำเครือข่ายกิจกรรมระดับหมู่บ้านประสานเชื่อมโยงโครงการท่องเที่ยวสู่ระดับ อปท.และระดับอำเภอ และการจัดทำรูปแบบเส้นทางท่องเที่ยวร่วมกับกลุ่มกิจกรรม รวมทั้งการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนารูปแบบการดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของกลุ่ม โดยลักษณะของการรวมกลุ่มกิจกรรมนั้นเป็นเพียงการรวมตัวแบบหลวมๆ แต่ละกลุ่มมี

สมาชิกโดยเฉลี่ยประมาณกลุ่มละ 5-10 คน เป็นลักษณะการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นครั้งคราว และต่างแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพหลักของตนเองเมื่อทำภารกิจเสร็จสิ้น

(ภาพประกอบ 12)

ภาพประกอบ 11 การบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ภาพประกอบ 12 การบริการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศระดับกลุ่มกิจกรรม

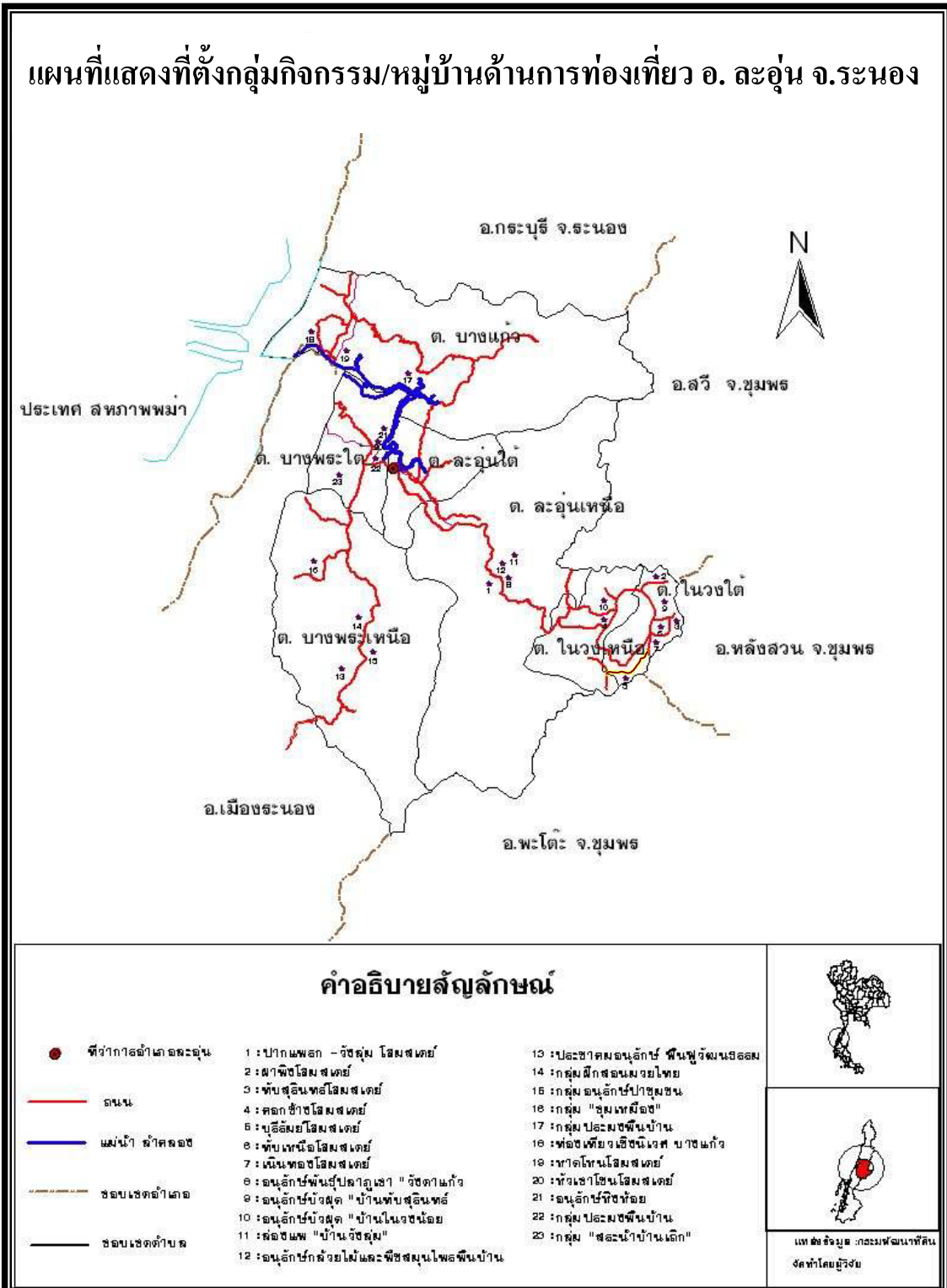

ตาราง ๑ รายละเอียดของกลุ่มกิจกรรมที่เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น

ลำดับ	ชื่อหมู่บ้าน/กลุ่มกิจกรรม	ที่ตั้ง	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
1	กลุ่ม “ปากแพรก -วังลุ่ม โฮมสเตย์”	หมู่ที่ 4 ต.ละ อุ่นเหนือ	- รับประทานอาหาร - ชักพุ่มใบพลา - ซอนกิ่งน้ำเขียว	นายสวัสดิ์ แก้วเดชะ นายอนุภัทร์ รักชาติ
2	กลุ่ม “ผาพิงโฮมสเตย์”	หมู่ที่ 2 ต.ในวงเหนือ	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายอำนาจ ฉลาด
3	กลุ่ม “ทับสุรินทร์โฮมสเตย์”	ต.ในวงเหนือ	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายอนุชิต สังข์ป้อม
4	กลุ่ม “คอกช้างโฮมสเตย์”	ต.ในวงเหนือ	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายพิพัฒน์ พรหม พิดี
5	กลุ่ม “บุรีรัมย์โฮมสเตย์”	ต.ในวงใต้	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายทองคำ ชัยเนตร
6	กลุ่ม “ทับเหนือโฮมสเตย์”	ต.ในวงใต้	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายสัมฤทธิ์ เข้มสม
7	กลุ่ม “เนินทองโฮมสเตย์”	ต.ในวงใต้	- บริการที่พัก - อาหาร นำเที่ยว	นายวินัย นวลน้อย
8	กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลาภูเขา “วังตา แก้ว”	หมู่ที่ 4 ต.ละ อุ่นเหนือ	- อนุรักษ์พันธุ์ปลาภูเขา	นายสวัสดิ์ แก้วเดชะ
9	กลุ่มอนุรักษ์บัวผุด “บ้านทับ สุรินทร์”	ต.ในวงใต้	- ชมดอกบัวผุด	นายอนุชิต สังข์ป้อม
10	กลุ่มอนุรักษ์บัวผุด “บ้านในวง น้อย”	หมู่ 2 ต.ในวง เหนือ	- ชมดอกบัวผุด	นายอำนาจ ฉลาด
11	กลุ่มล่องแพ “บ้านวังลุ่ม”	บ้านวังลุ่ม	- ล่องแพ	นายสุคนธ์ แซ่อู๋
12	กลุ่มอนุรักษ์กล้วยไม้และพืช สมุนไพรพื้นบ้าน	หมู่ที่ 4 ต.ละ อุ่นเหนือ	- ชมกล้วยไม้ - สมุนไพร	นายสวัสดิ์ แก้วเดชะ
13	กลุ่มประชาชนอนุรักษ์ ฟื้นฟู วัฒนธรรม	อบต.บางพระ เหนือ	- ฟื้นฟูประเพณีสงกรานต์ - สรงน้ำแบบเบญจา	นายก อบต. บางพระเหนือ
14	กลุ่มฝึกสอนมวยไทย	อบต.บางพระ เหนือ	- สอนมวยไทย - เทียววิถีชุมชน	นายก อบต. บางพระเหนือ
15	กลุ่มอนุรักษ์ป่าชุมชน	อบต.บางพระ เหนือ	- นำเที่ยวเดินป่า - ศึกษาธรรมชาติ	นายก อบต. บางพระเหนือ

ตาราง □(ต่อ)

ลำดับ	ชื่อหมู่บ้าน/กลุ่มกิจกรรม	ที่ตั้ง	กิจกรรม	ผู้รับผิดชอบ
16	กลุ่ม “ชุมเหมือง”	อบต.บางพระ เหนือ	-จักรยานน้ำถีบ -ล่องในชุมเหมือง	นายก อบต. บางพระเหนือ
17	กลุ่มประมงพื้นบ้าน	ตำบลบางแก้ว	-เที่ยววิถีประมง -อนุรักษ์สัตว์น้ำ	นายบรรเจิด คุ่มตะกั่ว
18	กลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศ บางแก้ว	ตำบลบางแก้ว	-ท่องเที่ยว ทางน้ำ	นายสมจิต ชูชาติ
19	กลุ่ม “หาดโหนดโฮมสเตย์”	ตำบลบางแก้ว	-โฮมสเตย์วิถีชาวประมง	นายบรรเจิด คุ่มตะกั่ว
20	กลุ่มหัวเขาโหนดโฮมสเตย์	ตำบล บางพระใต้	-ชมนก ตกปลา -ชมหิ่งห้อย	นางวิไลวรรณ ภาคภูมิ
21	กลุ่มอนุรักษ์หิ่งห้อย	ตำบล บางพระใต้	-อนุรักษ์หิ่งห้อย -ป่าชายเลน	นางกฤษณา ฤทธิสังข์
22	กลุ่มประมงพื้นบ้าน	ตำบล บางพระใต้	-เที่ยววิถีประมง -อนุรักษ์สัตว์น้ำ	นายนำชัย ฤทธิสังข์
23	กลุ่ม “สระน้ำบ้านเล็ก”	ตำบล บางพระใต้	-จักรยานน้ำ -ชมทิวทัศน์	นายชำนาญ ประสงค์ดี

ภาพประกอบ 1 □ แผนที่แสดงที่ตั้งของกลุ่มกิจกรรมในระดับหมู่บ้านของอำเภอละอุ่น
ที่มา : จัดทำโดยผู้วิจัย จากข้อมูลสารสนเทศของกรมพัฒนาที่ดิน (2549)

4.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ใช้แบบสอบถาม ทั้งปลายปิด และปลายเปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มตัวอย่างจาก คณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น โดยเป็นการเลือกตัวอย่างแบบหลาย ขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน 140 คน ผลการศึกษามีดังนี้

4.2.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามระดับการมีส่วนร่วม

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
	140	100.00
สถานภาพ		
ชาย	104	74.30
หญิง	36	25.70
อายุ		
อายุต่ำกว่า 30 ปี	5	3.60
อายุ 30 – 50 ปี	96	65.70
อายุ 50 ปี ขึ้นไป	43	30.70
อาชีพ		
เกษตรกร(ทำสวน ทำนา ทำไร่)	89	63.60
รับจ้างทั่วไป	5	3.60
ข้าราชการ	37	26.40
ค้าขาย	9	6.40

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
	140	100.00
รายได้ประมาณต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	3	2.10
5,001 – 10,000 บาท	19	13.60
10,001- 15,000 บาท	40	28.60
15,001 – 20,000 บาท	25	17.90
20,001 บาท ขึ้นไป	53	37.90
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้เรียนหนังสือ	5	3.60
ประถมศึกษา	23	16.40
มัธยมศึกษา	60	42.90
อนุปริญญา	16	11.40
ปริญญาตรี	30	21.40
ปริญญาตรีขึ้นไป	6	4.30
ระยะเวลาอยู่อาศัย		
ต่ำกว่า 1 ปี	6	4.30
1 – 10 ปี	26	18.60
11 – 20 ปี	27	19.30
20 ปีขึ้นไป	48	34.30
อยู่มาตั้งแต่เกิด	33	23.60

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน(ราย)	ร้อยละ
	140	100.00
คณะกรรมการฯ/ อนุกรรมการฯ		
ฝ่ายอำนวยการ	14	10.00
ฝ่ายศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว	8	5.70
ฝ่ายจัดการสาธารณูปโภค	27	19.30
ฝ่ายดูแลความปลอดภัย	10	7.10
ฝ่ายประชาสัมพันธ์	16	11.40
ฝ่ายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการฯ	20	14.30
ฝ่ายส่งเสริมการมีส่วนร่วม	40	28.60
ฝ่ายที่ปรึกษา	5	3.60
การให้ความสำคัญของการเข้าร่วม		
ไม่เคยเข้าร่วม	3	2.10
เข้าร่วมบ้าง(บางครั้ง)	39	27.90
เข้าร่วมเกือบทุกครั้ง	49	35.00
เข้าร่วมทุกครั้ง	49	35.00

จากตาราง 4 พบว่า จากจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด 140 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 74.30 และเพศหญิงจำนวน 36 คน คิดเป็นร้อยละ 25.70 หรือเพศชายมากกว่าเพศหญิงประมาณ 3 : 1 ส่วนอายุของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ 30-50 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 65.70 รองลงมาคืออายุ 50 ปีขึ้นไปจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 30.70 ส่วนช่วงอายุที่ตอบแบบสอบถามน้อยที่สุดอยู่ในช่วงอายุต่ำกว่า 30 ปีขึ้นไปจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ด้านระดับการศึกษาของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา มีจำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 42.90 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด รองลงมา คือ ระดับปริญญาตรี มีจำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 21.40 และระดับประถมศึกษา จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ

16.40 ส่วนระดับปริญญาตรีขึ้นไปมีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และระดับที่น้อยที่สุดคือ ไม่ได้รับการศึกษา มีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 ของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด

ด้านอาชีพของผู้ตอบแบบสอบถามมี 4 กลุ่มอาชีพ โดยกลุ่มอาชีพที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดได้แก่กลุ่มเกษตรกร(ทำสวน ทำนา ทำไร่)มีจำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 63.60 รองลงมาเป็นอาชีพข้าราชการจำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 26.40 ส่วนอาชีพค้าขายมีจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 6.40 ส่วนอาชีพของผู้มีตอบแบบสอบถามที่น้อยที่สุดคือ อาชีพรับจ้างทั่วไปมีจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 3.60 โดยพบว่า รายได้ของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เกิน 20,001 บาท ขึ้นไป โดยมีจำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 37.90 รองลงมามีรายได้ระหว่าง 10,001-15,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 ส่วนลำดับรองลงมามีรายได้ระหว่าง 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 17.90 และส่วนผู้ที่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท มีจำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 13.60 ส่วนรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาทต่อเดือนมีทั้งหมดจำนวน 3 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.10

ด้านระยะเวลาอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอละอุ่นส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่นานประมาณ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 42.40 รองลงมา อาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่เกิดมีจำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 23.60 ต่อมาคือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 11- 20 ปี จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 และผู้ตอบแบบสอบถามที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ระหว่าง 1 – 10 ปี จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 18.60 ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ต่ำกว่า 1 ปี มีจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.30 และหากเป็นการแยกผู้ตอบแบบสอบถามตามการสังกัดคณะกรรมการฯหรืออนุกรรมการฯ ในการจัดการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงานชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนมีจำนวนทั้งหมด 40 คน คิดเป็นร้อยละ 28.60 รองลงมาเป็นคณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดการด้านสาธารณสุขปโลก มีจำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 19.30 ลำดับต่อมาเป็นส่วนที่สังกัดคณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวมีจำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 14.30 ต่อมาเป็นคณะอนุกรรมการฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์มีจำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 11.40 ต่อด้วยสัดส่วนของคณะกรรมการอำนวยการจำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10 ส่วนผู้ตอบแบบสอบถามที่สังกัดคณะอนุกรรมการฝ่ายดูแลด้านความปลอดภัย คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว และคณะที่ปรึกษา มีจำนวน 10, 8 และ 5 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.10 , 5.70 และ 3.60 ตามลำดับ

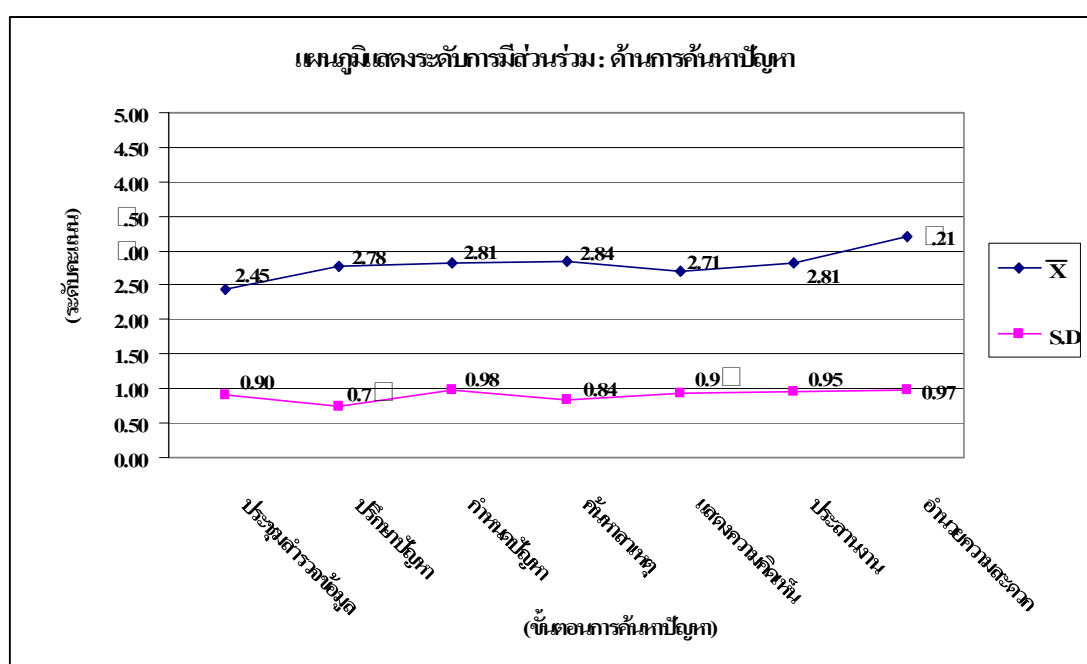
การให้ความสำคัญของการเข้าร่วมการประชุม พบว่า ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญในการเข้าร่วมการประชุมโดยมีสัดส่วนเท่ากันคือ จำนวน 49 คน โดยคิดเป็นร้อยละ 35 ลำดับต่อมาเป็นส่วนของการให้ความสำคัญของการเข้าร่วมบ้าง(บางครั้ง) มีจำนวน 39 คน หรือคิด

เป็นร้อยละ 27.90 ส่วนที่ไม่เคยให้ความสำคัญของการเข้าร่วม โดยไม่เข้าร่วมการประชุมมีจำนวนทั้งหมด 3 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 2.10

4.2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแบบสอบถามเรื่องระดับการมีส่วนร่วมสามารถวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ ได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

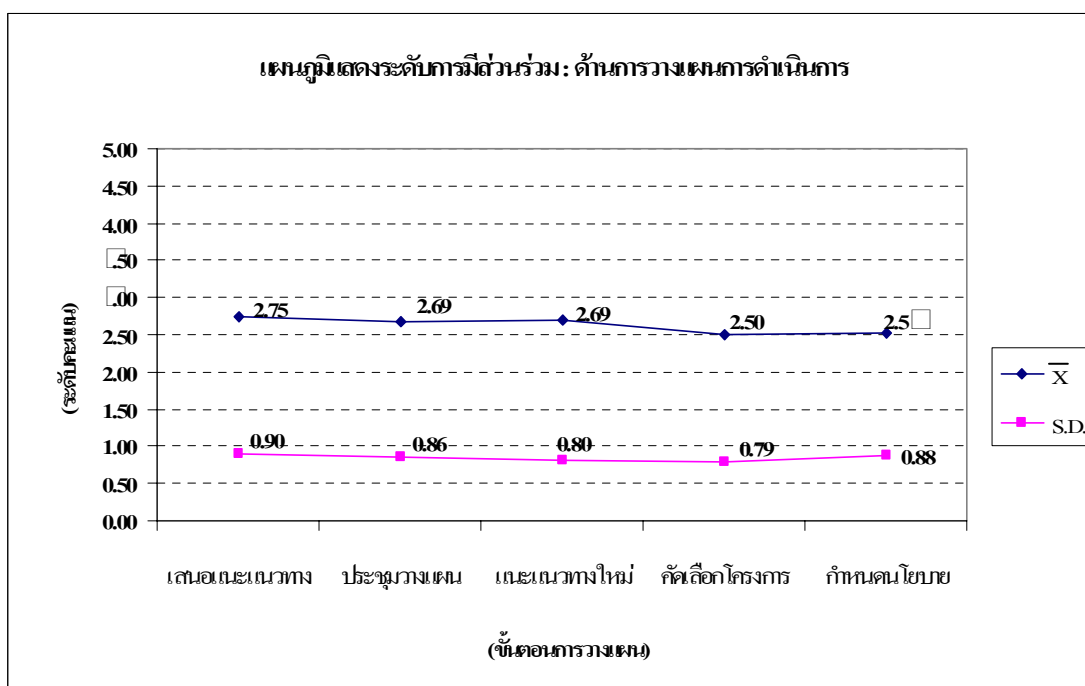
ภาพประกอบ 14 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

จากภาพประกอบ 14 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมด้านศึกษาค้นหาปัญหาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาค้นหาปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.80$, S.D. = 0.90) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกข้อ ($\bar{X}=3.21$, S.D. = 0.97) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.84$, S.D. = 0.84) และได้ร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่กับคณะกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.81$,

S.D. = 0.98) ส่วนข้อที่พบว่ากลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาโดยมีค่าเฉลี่ยของระดับค่าคะแนนน้อยที่สุด คือ ได้ร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{X}=2.45$, S.D. = 0.90) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.73 - 0.98 รวมทุกด้าน กับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาโดยภาพรวม ($\bar{x}= 2.80 \pm 0.25$) แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นหาปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการศึกษาค้นหาปัญหา

2) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการวางแผน

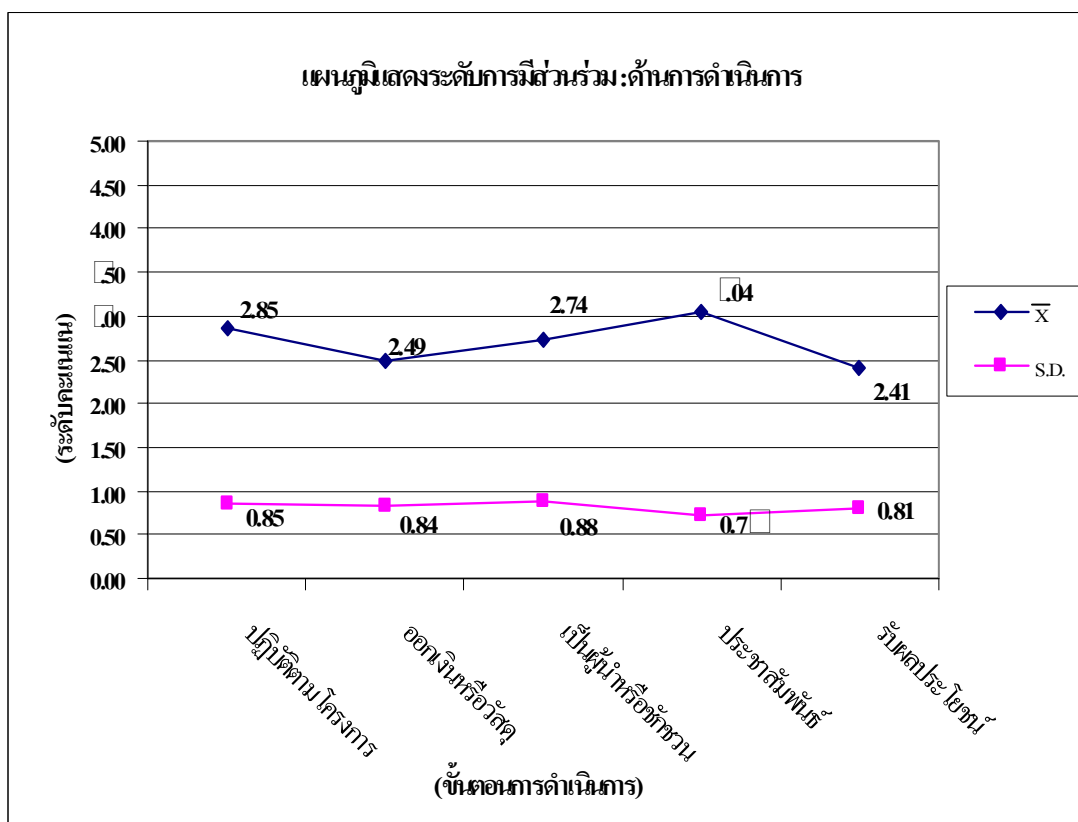

ภาพประกอบ 15 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

จากภาพประกอบ 15 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมด้านการวางแผนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.63$, S.D. = 0.85) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ร่วมเสนอแนะแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการ

ท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กร ($\bar{x}=2.75$, S.D. = 0.90) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างร่วมได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่และร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ($\bar{x}=2.69$) ลำดับต่อมาคือได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ($\bar{x}=2.53$, S.D. = 0.88) ส่วนด้านที่กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนที่มีค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุด คือ ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ($\bar{x}=2.50$, S.D. = 0.79) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.79 - 0.90 รวมทุกด้านกับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยภาพรวม ($\bar{x}= 2.63 \pm 0.11$) แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการดำเนินการ

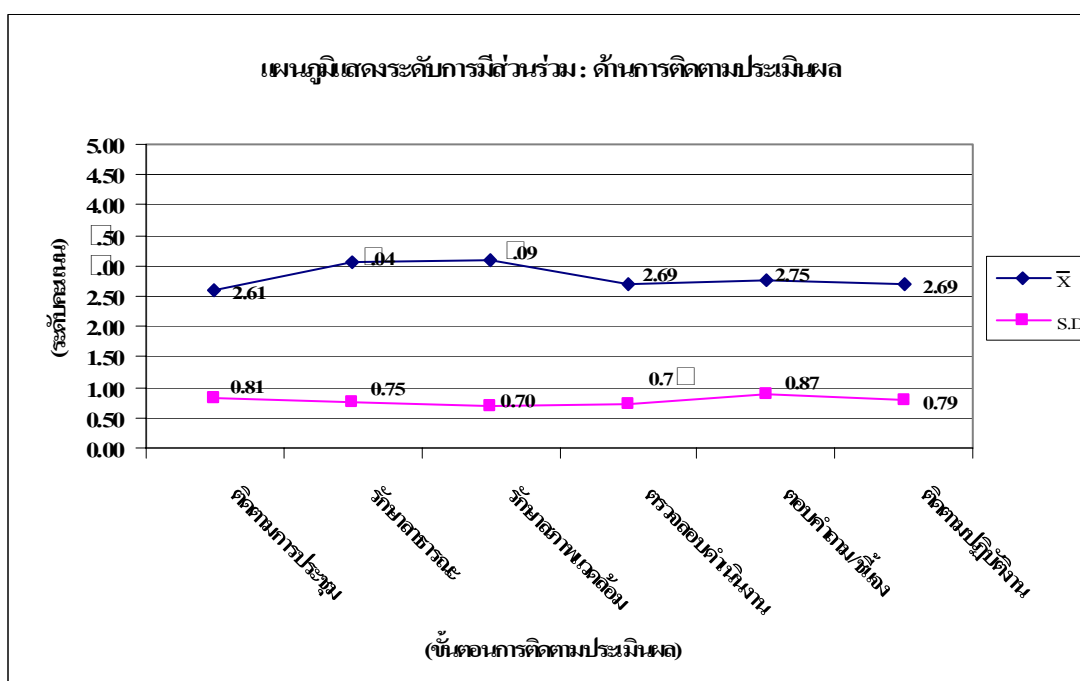
3) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านร่วมในการดำเนินการ

ภาพประกอบ 16 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ภาพประกอบ 16 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=71$, S.D. = 0.82) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=3.04$, S.D. = 0.73) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ที่กำหนดไว้โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=2.85$, S.D. = 0.85) ลำดับต่อมาคือ ได้ร่วมเป็นผู้นำหรือชักชวนให้กลุ่มตัวอย่างหรือหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=2.74$, S.D. = 0.88) ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุด คือ การร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ($\bar{x} = 2.41$, S.D. = 0.81) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.73 - 0.88 รวมทุกด้านกับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.71 \pm 0.15$) แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินการโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการ

4) การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านร่วมในการติดตามผล

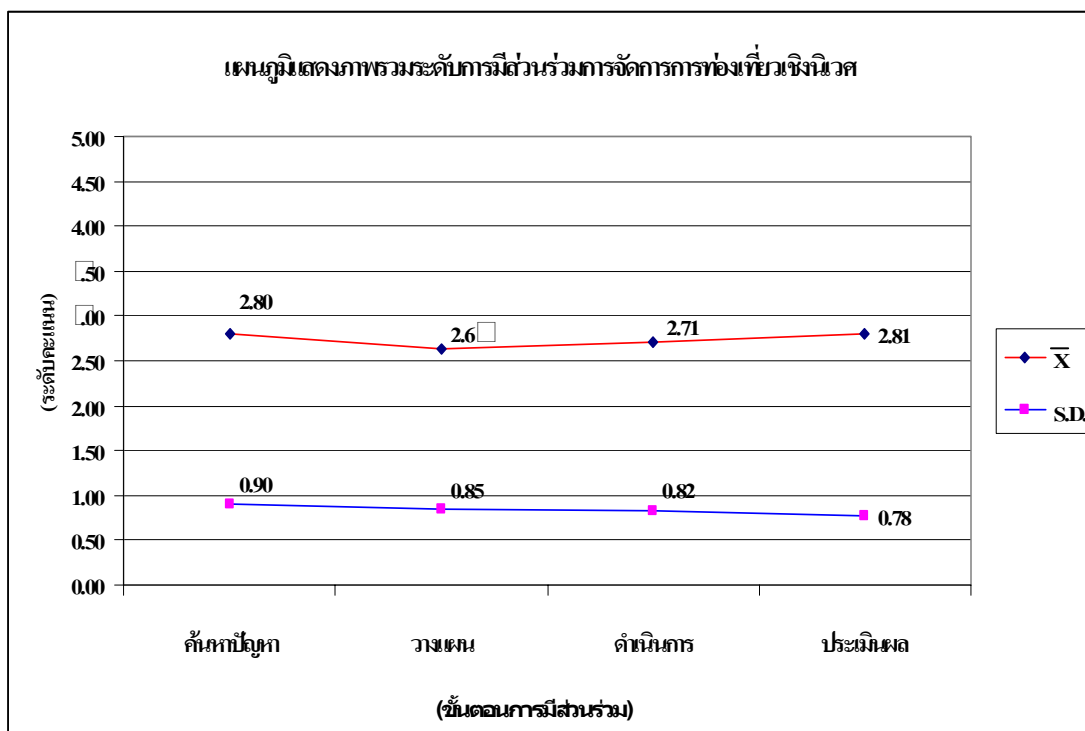

ภาพประกอบ 17 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

ภาพประกอบ 17 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.81$, S.D. = 0.78) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงามตลอดมากที่สุด ($\bar{x}=3.09$, S.D. = 0.70) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมดูแลรักษาธรรมชาติที่สร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดีตลอด ($\bar{x}=3.04$, S.D. = 0.75) ลำดับต่อมาคือ ได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากันคือ ($\bar{x}=2.75$, S.D. = 0.87) ส่วนข้อที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุด คือ การเข้าร่วมติดตามผลการประชุมของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ ($\bar{x} = 2.61$, S.D. = 0.81) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.70 - 0.87 ทุกด้านกับค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล โดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.81 \pm 0.17$) ซึ่ง แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการติดตามประเมินผลโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วมด้านการติดตามผลประเมินผล

ตาราง 5 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
1.	การมีส่วนร่วมในด้านศึกษาค้นหาปัญหา	2.80	0.90	ระดับปานกลาง
2.	การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	2.63	0.85	ระดับปานกลาง
3.	การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ	2.71	0.82	ระดับปานกลาง
4.	การมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผล	2.81	0.78	ระดับปานกลาง
ภาพรวม		2.74	0.84	ระดับปานกลาง

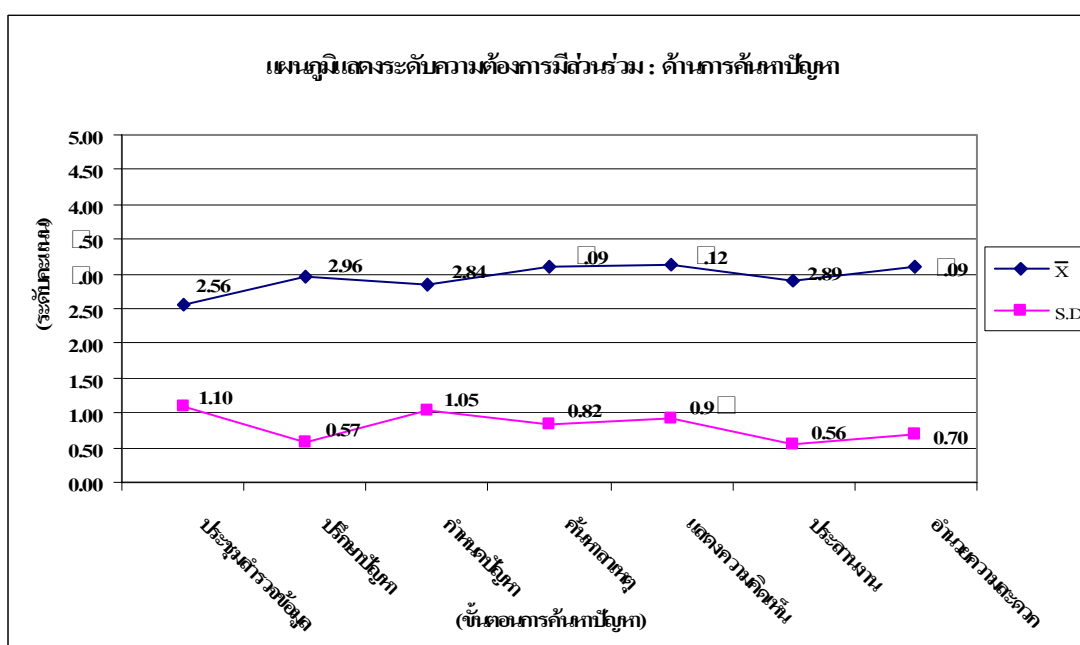
ภาพประกอบ 18 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

จากตาราง 5 และภาพประกอบ 18 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมของการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.74$, S.D.= 0.84) และเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการติดตามผลมากที่สุด ($\bar{x}=2.81$, S.D.= 0.78) รองลงมาคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหา ($\bar{x}=2.74$, S.D. = 0.90) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนนั้นกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ($\bar{x}=2.63$, S.D.=0.85) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน(S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.78 - 0.90 ทุกด้านกับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม ($\bar{x}= 2.74 \pm 0.12$) แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม

4. □ ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิด และปลายเปิดในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จำนวน 140 คน โดยแบบสอบถามใช้ชุดเดียวกันกับการหาค่าระดับการมีส่วนร่วม ผลการศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี ดังนี้

4. □.1 ระดับความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

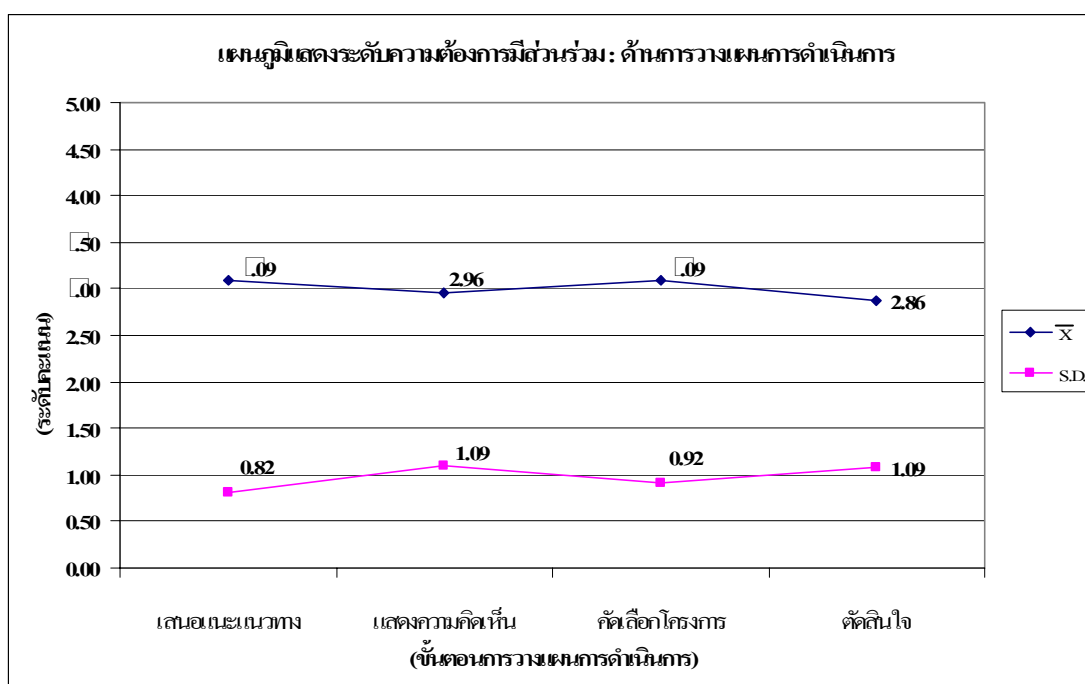

ภาพประกอบ 19 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

จากภาพประกอบ 19 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการเข้าร่วมศึกษาค้นหาปัญหา พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการเข้าร่วมศึกษาค้นหาปัญหา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.94$, $S.D.=0.82$) และเมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่มาก

ที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=3.12$, S.D.=0.93) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการร่วมอำนวยความสะดวก และให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ และต้องการร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x}=3.09$) ลำดับต่อมาคือ ต้องการร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ ($\bar{x}=2.96$, S.D.=0.57) ส่วนด้านที่มีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านความต้องการร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ ($\bar{x} = 2.56$, S.D.=1.10) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.56 - 1.10 รวมทุกด้าน กับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาโดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.80 \pm 0.54$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นหาปัญหาโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของการศึกษาค้นหาปัญหา

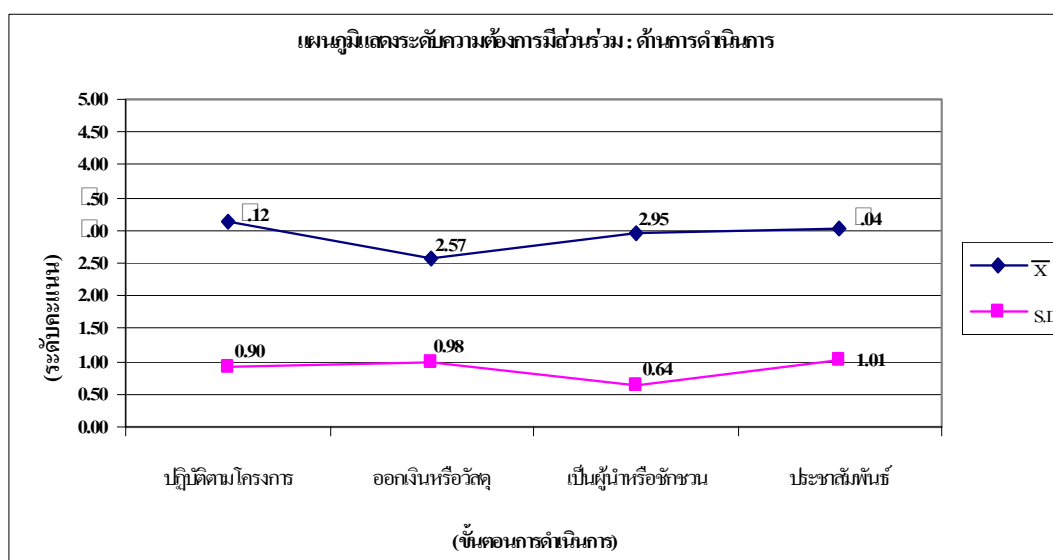
4.2 ระดับความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ภาพประกอบ 20 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

จากภาพประกอบ 20 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=3.00$, S.D.= 0.98) และเมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการร่วมเสนอแนะแนวทาง และวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กรและร่วมคัดเลือกแผนงาน/โครงการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่มากที่สุด ($\bar{x}=3.09$, S.D.= 0.82, 0.92 ตามลำดับ) รองลงมา พบว่า ต้องการร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่ ($\bar{x}=2.96$, S.D.= 1.09) ส่วนด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุด คือ ความต้องการร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.86$, S.D.=1.09) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.82 - 1.09 รวมทุกด้าน กับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผนโดยภาพรวม ($\bar{x} = 3.00 \pm 0.27$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในวางแผนโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของการวางแผนการดำเนินการ

4.1.1 ระดับความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการดำเนินงาน

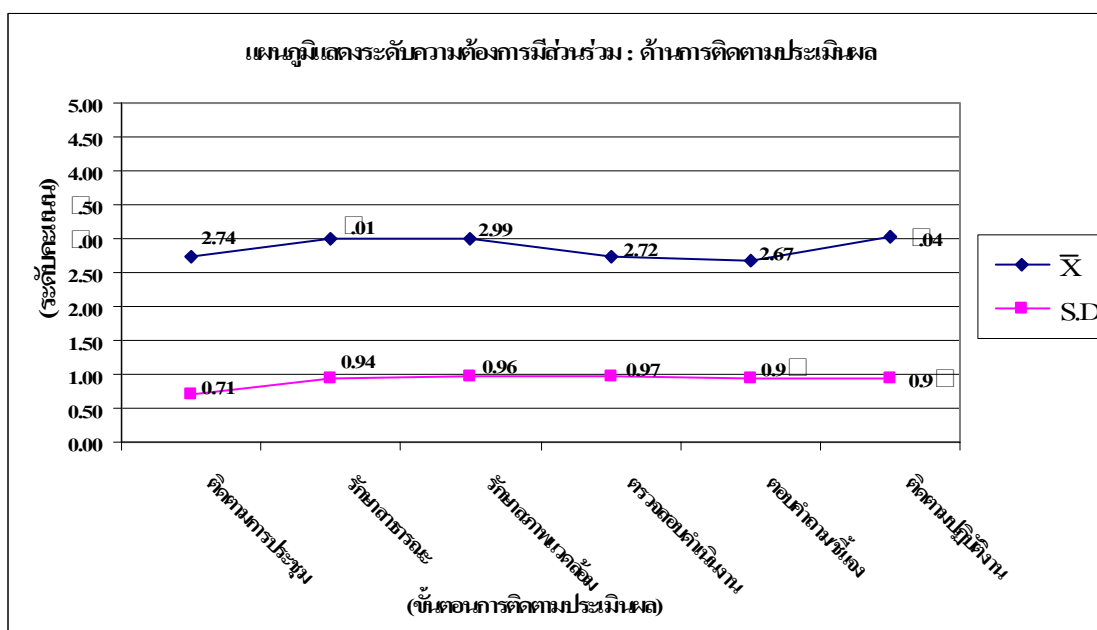

ภาพประกอบ 21 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

จากภาพประกอบ 21 แสดงผลข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.92$, S.D.= 0.88) เมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ที่กำหนดไว้มากที่สุด ($\bar{x}=3.12$, S.D.= 0.90) รองลงมาพบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้ ($\bar{x}=3.04$, S.D.=1.01) ลำดับต่อมา คือ ต้องการร่วมเป็นผู้นำหรือชักชวนให้กลุ่มตัวอย่างหรือหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่ ($\bar{x}=2.95$, S.D.= 0.64) ส่วนด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุดคือ ต้องการร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่ ($\bar{x} = 2.57$, S.D.= 0.98) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.64 - 1.01 รวมทุกด้านกับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.92 \pm 0.37$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของการดำเนินงาน

4.4 ระดับความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการติดตามประเมินผล

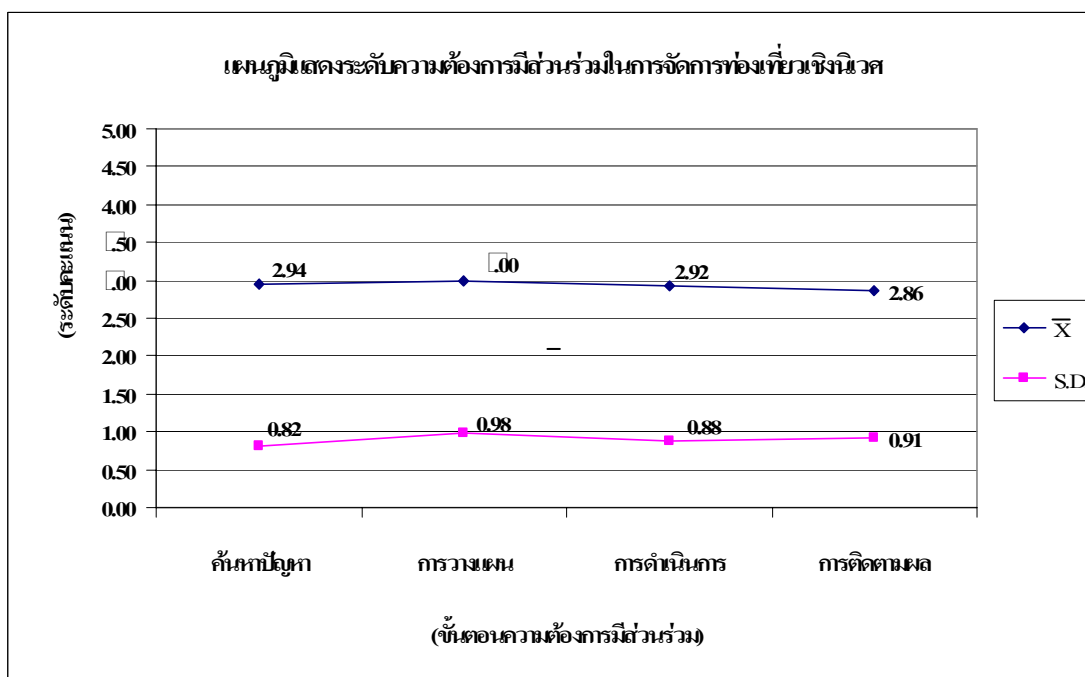

ภาพประกอบ 22 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

จากภาพประกอบ 22 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมด้านการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.86$, S.D.= 0.91) และเมื่อพิจารณาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ต้องการร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่มากที่สุด ($\bar{x}=3.04$, S.D.= 0.93) รองลงมา พบว่า กลุ่มตัวอย่างต้องการร่วมดูแลรักษาธรรมชาติที่สร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดีตลอด ($\bar{x}=3.01$, S.D.= 0.94) ลำดับต่อมา คือ ต้องการร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงามตลอด ($\bar{x}=2.99$, S.D.= 0.96) ส่วนด้านที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุดคือความต้องการร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่ ($\bar{x} = 2.67$, S.D.= 0.93) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.71 ถึง 0.97 รวมทุกด้าน กับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลโดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.86 \pm 0.26$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการติดตามประเมินผลโดยภาพอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของการติดตามประเมินผล

ตาราง 6 ภาพรวมความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
1.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านศึกษาค้นหาปัญหา	2.94	0.82	ระดับปานกลาง
2.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	3.00	0.98	ระดับปานกลาง
3.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ	2.92	0.88	ระดับปานกลาง
4.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผล	2.86	0.91	ระดับปานกลาง
ภาพรวม		2.94	0.67	ระดับปานกลาง

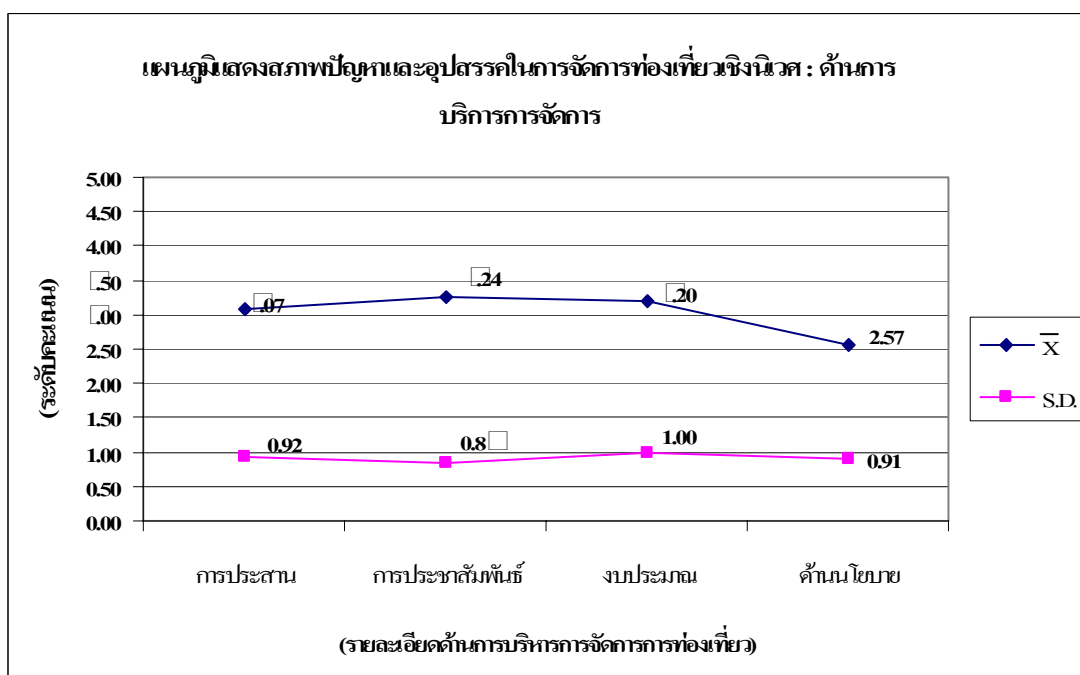
ภาพประกอบ 2 ภาพรวมความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

จากตาราง 6 และภาพประกอบ 23 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมความต้องการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.94$, $S.D. = 0.67$) และเมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผน ($\bar{x} = 3.00$, $S.D. = 0.98$) รองลงมาคือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ($\bar{x} = 2.94$, $S.D. = 0.82$) และต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ ($\bar{x} = 2.92$, $S.D. = 0.88$) ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.86$, $S.D. = 0.91$) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.82 – 0.98 รวมทุกด้าน กับค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยภาพรวม ($\bar{x} = 2.94 \pm 0.16$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การวิเคราะห์ระดับปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น ใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากการสุ่มตัวอย่างจากคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น โดยเป็นการเลือกตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) จำนวน 140 คน ซึ่งข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นข้อมูลในแบบสอบถามชุดเดียวกันกับข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม โดยผลการศึกษามีดังนี้

4.4.1 ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่

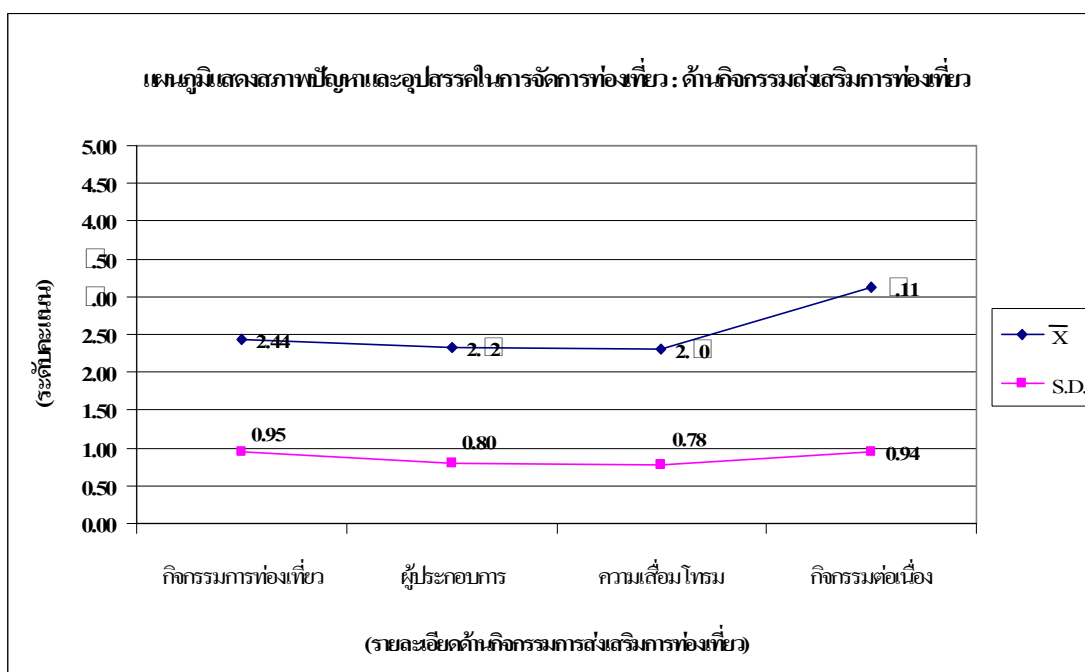

ภาพประกอบ 24 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

จากภาพประกอบ 24 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.02$, S.D. = 0.92) และเมื่อพิจารณาปัญหาในการบริหารจัดการแต่ละด้านพบว่า ปัญหาการขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมีปัญหามากที่สุด

มีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.24, S.D. = 0.83) รองลงมา พบว่า เป็นปัญหาเรื่องการขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ =3.20, S.D. = 1.00) ลำดับต่อมา คือ เป็นปัญหาเกี่ยวกับการที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x}$ =3.07, S.D. = 0.92) ส่วนด้านที่ค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุดคือปัญหาเกี่ยวกับการขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่ ($\bar{x}$ =2.57, S.D. = 0.92)

4.4.2 ปัญหาและอุปสรรคด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

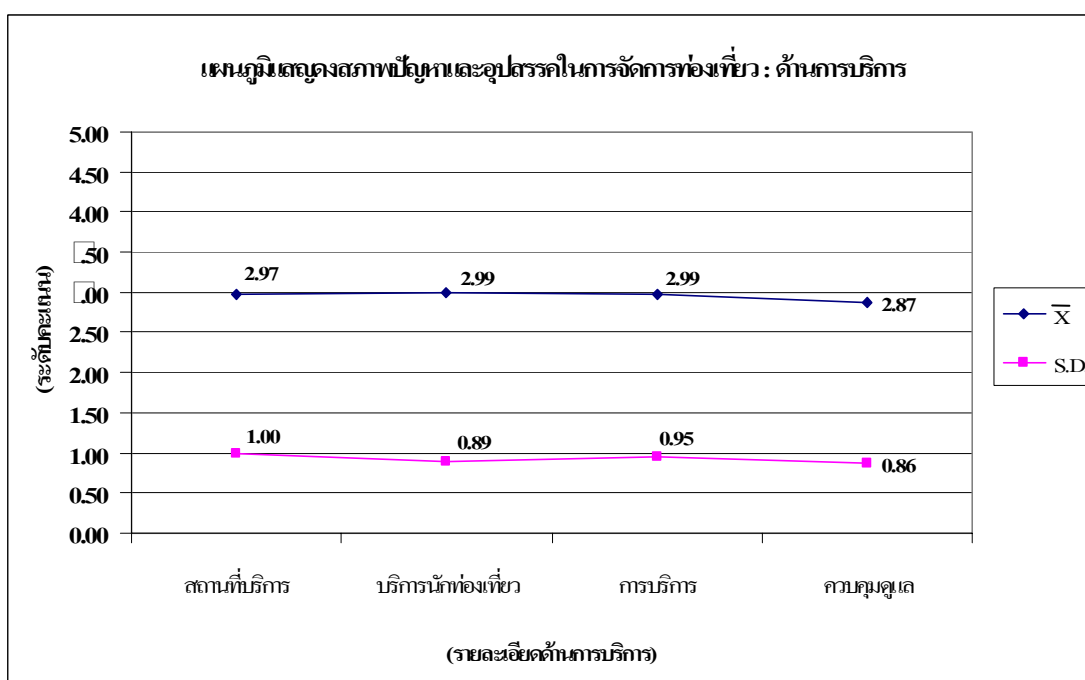

ภาพประกอบ 25 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

จากภาพประกอบ 25 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}$ =2.54, S.D. = 0.87) และเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมในแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาการขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องมีปัญหามากที่สุดมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$ =3.11, S.D. = 0.94) รองลงมา เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพ วัฒนธรรมของพื้นที่ ($\bar{x}$ =2.44,

S.D. = 0.95) ต่อมาเป็นปัญหาผู้ประกอบการมุ่งแต่ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึง สภาพแวดล้อม และ วัฒนธรรม($\bar{x}=2.32$, S.D. = 0.82) ส่วนปัญหาที่มีระดับค่าเฉลี่ยของระดับคะแนนน้อยที่สุดความ เลื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว($\bar{x}=2.30$, S.D. = 0.78)

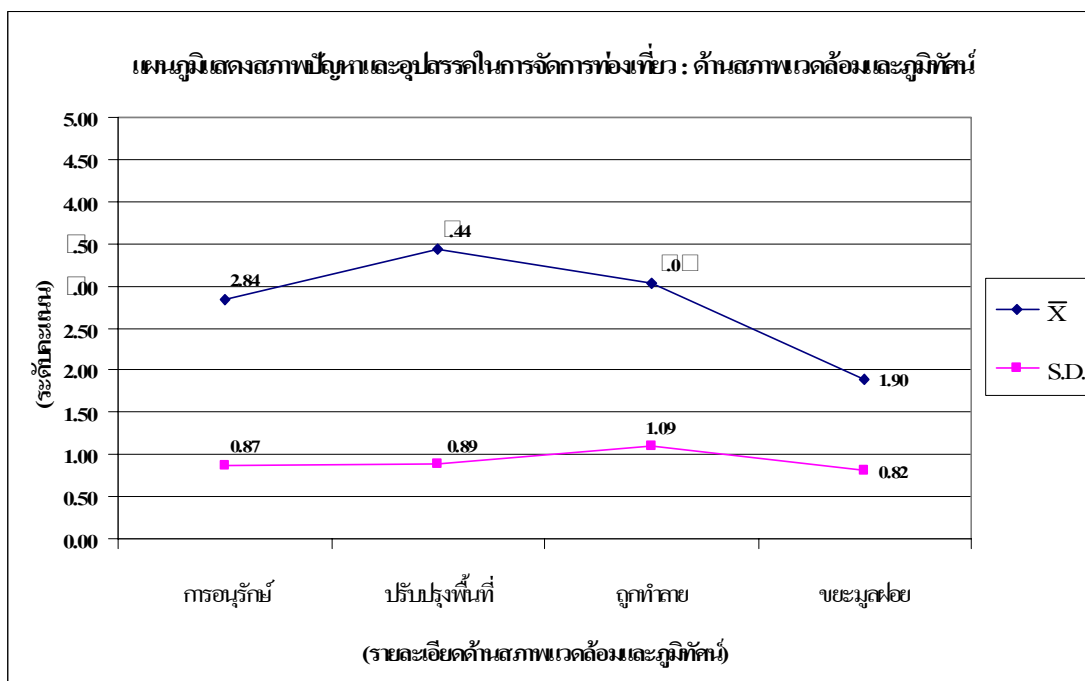
4.4. ปัญหาและอุปสรรคด้านการบริการ

ภาพประกอบ 26 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน ด้านปัญหาเกี่ยวกับการบริการ

จากภาพประกอบ 26 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการ จัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริการ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศในด้านการบริการอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.96$, S.D. = 0.93) และเมื่อพิจารณาปัญหาการ บริการแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาการบริการเรื่องการมีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน และด้านการบริการนักท่องเที่ยวไม่ได้มาตรฐานมี ปัญหามากที่สุด ($\bar{x}=2.99$) รองลงมาเป็นปัญหาการบริการในเรื่องสถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังไม่สะอาด ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัยโดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=2.97$, S.D. = 1.00) ส่วนปัญหาเกี่ยวกับ การบริหารจัดการ ควบคุมดูแล เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยวมีระดับค่าเฉลี่ยคะแนนน้อยที่สุด ($\bar{x}=2.87$, S.D. = 0.86)

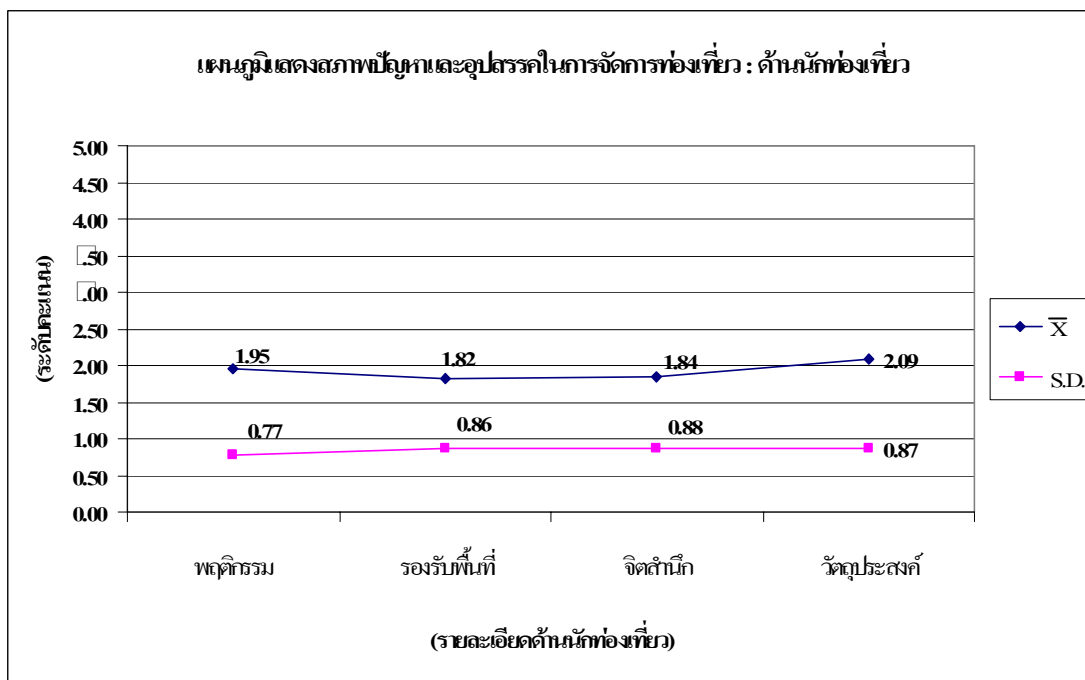
4.4.4 ปัญหาและอุปสรรคด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

ภาพประกอบ 27 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

จากภาพประกอบ 27 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.80$, S.D. = 0.92) และเมื่อพิจารณาปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์แต่ละด้าน พบว่า ปัญหาเรื่องขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้าในแหล่งท่องเที่ยวมีปัญหามากที่สุด ($\bar{x}=3.44$, S.D. = 0.89) รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย ($\bar{x} =3.03$, S.D. = 1.09) ต่อมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่ ($\bar{x} =2.84$, S.D. = 2.87) ส่วนข้อที่มีปัญหาน้อยที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} =1.90$, S.D. = 0.82)

4.4.5 ปัญหาและอุปสรรคด้านนักท่องเที่ยว

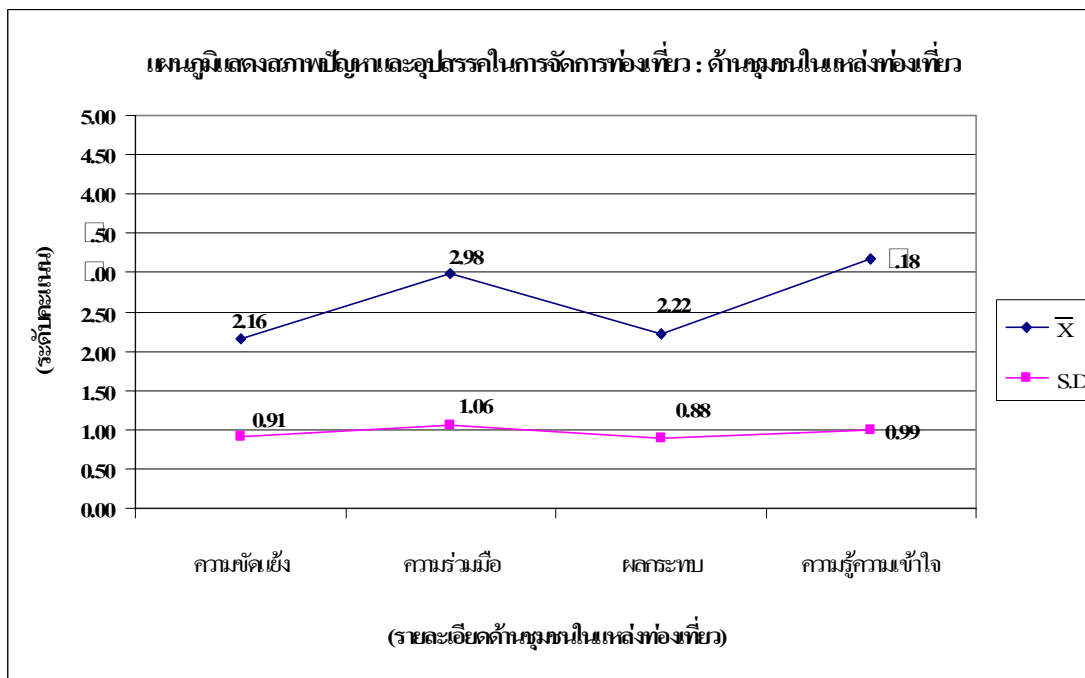

ภาพประกอบ 28 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ด้านปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

จากภาพประกอบ 28 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนที่เกี่ยวกับนักท่องเที่ยวมีอยู่ในระดับน้อย ($\bar{x}=1.93$, $S.D. = 0.84$) และเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวในเรื่องวัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่มีมากที่สุด ($\bar{x}=2.09$, $S.D. = 0.87$) รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ($\bar{x}=1.95$, $S.D. = 0.77$) ต่อมา เป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของนักท่องเที่ยว ($\bar{x}=1.84$, $S.D. = 0.88$) ส่วนด้านที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ คือ ปัญหาเกี่ยวกับการนักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ($\bar{x} = 1.82$, $S.D. = 0.86$)

4.4.6 ปัญหาและอุปสรรคด้านชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ภาพประกอบ 29 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ด้านปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

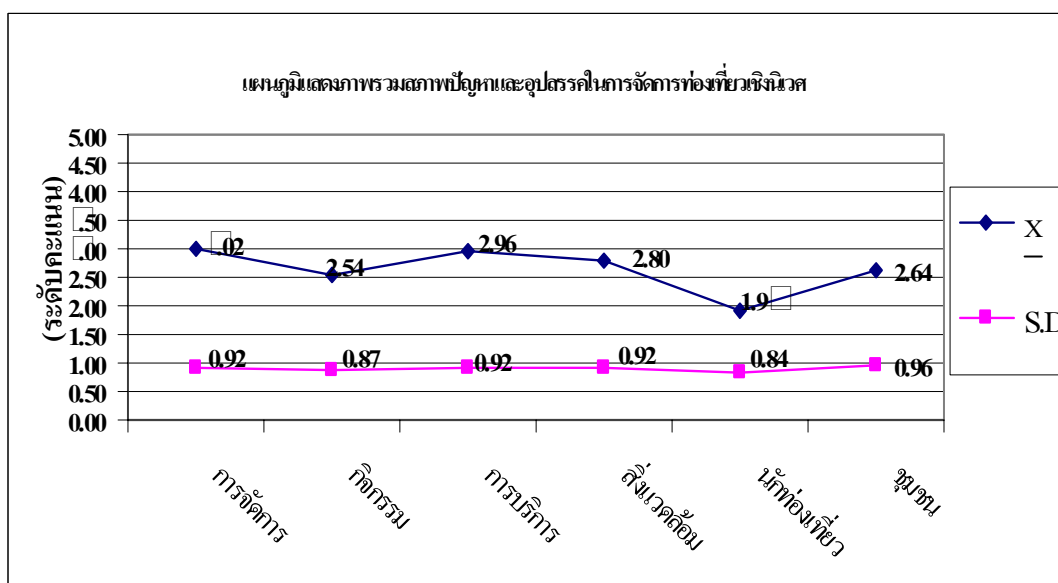
จากภาพประกอบ 29 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.64$, S.D. = 0.96) และเมื่อพิจารณาปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาเรื่องประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีมากที่สุด ($\bar{x}=3.18$, S.D. = 0.99) รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ($\bar{x}=2.98$, S.D.=1.06) ต่อมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่โดยมีค่าเฉลี่ย ($\bar{x}=2.22$, S.D.=0.88) ส่วนด้านที่มีระดับปัญหาน้อยที่สุดเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว คือ เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{x}=2.16$, S.D.=0.91)

4.4.7 ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิง

นิเวศ

ตาราง 7 ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอ
ละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับปัญหา
1.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.02	0.92	ระดับปานกลาง
2.	ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	2.54	0.87	ระดับปานกลาง
3.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ	2.96	0.92	ระดับปานกลาง
4.	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์	2.80	0.92	ระดับปานกลาง
5.	ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	1.93	0.84	ระดับน้อย
6.	ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	2.64	0.96	ระดับปานกลาง
ภาพรวมสภาพปัญหา		2.65	0.91	ระดับปานกลาง

ภาพประกอบ 0 ภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

จากตาราง 7 และภาพประกอบ 30 แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า โดยภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีปัญหาลู่อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$, S.D.= 0.91) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีระดับมากที่สุด ($\bar{x}=3.02$, S.D.= 0.92) รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริการ ($\bar{x} = 2.96$, S.D.= 0.92) และปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ($\bar{x} = 2.80$, S.D.= 0.92) ปัญหาชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.64$, S.D.= 0.96), ($\bar{x}=1.93$, S.D.= 0.84) ส่วนปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.54$, S.D.= 0.87), ($\bar{x}=1.93$, S.D.=0.84) ตามลำดับ

4.5 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการดำเนินการหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่ 1 คือ ข้อมูลด้านระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วนำข้อมูลจากการศึกษาดังกล่าวมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ และประกอบการพิจารณาเพื่อดำเนินการหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากดำเนินการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม เพื่อระดมความคิดเห็นโดยผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ให้ใช้เวทีการประชุมคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น ซึ่งจัดประชุมเดือนละครั้ง ซึ่งมีผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ ทั้งตัวแทนภาครัฐ ภาคเอกชนในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระดับชุมชนหมู่บ้านรวมทั้งกลุ่มกิจกรรม มาร่วมการประชุมเพื่อทำการประมวลผลสรุปเป็นแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม รวมทั้งเสนอแนะแนวทางในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เพื่อให้มีความสอดคล้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารจัดการท่องเที่ยวระดับกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน โดยการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม ซึ่งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นการดำเนินการอยู่ในรูปแบบของการสนทนากลุ่มย่อยสลับหมุนเวียนกันไป ส่วนในระดับหมู่บ้านและกลุ่มกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้รับความ

อนุเคราะห์จากผู้นำท้องที่และผู้นำท้องถิ่นในพื้นที่ให้เข้าร่วมในการจัดการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

การดำเนินการเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ ผู้วิจัยได้นำเอาขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาขององค์การอนามัยโลก (WHO, 1978) มาประยุกต์ใช้ โดยเริ่มตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหา การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล โดยผู้วิจัยเป็นผู้ที่จัดเตรียมข้อมูล คำถาม และอุปกรณ์ในการบันทึกรวมทั้งอุปกรณ์ที่ใช้ในกระบวนการดำเนินการ และเป็นผู้ให้ข้อมูลจากผลการศึกษาในส่วนของระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่ผ่านมา ทั้งเป็นผู้เปิดประเด็นการซักถามให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในที่ประชุมได้นำเสนอแนวทางในการดำเนินการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งได้มีส่วนร่วมในการให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น หลังจากนั้นได้ทำการรวบรวมแนวทาง และข้อเสนอแนะต่างๆ มาทำการสรุปแล้วนำเสนอต่อที่ประชุมอีกครั้งหนึ่งเพื่อระดมความคิดหาวิธีการหรือมาตรการทั้งส่วนที่เป็นแผนงาน โครงการรวมทั้งกิจกรรม เพื่อให้แนวทางที่สรุปดังกล่าวนำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญ และนำไปสู่แผนปฏิบัติการ รวมทั้งเสนอผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบแต่ละโครงการ/กิจกรรมในแต่ละระดับ โดยผลการดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

4.5.1 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระดับอำเภอ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นส่วนหนึ่งเป็นแนวคิดที่ริเริ่มจากระดับนโยบายโดยเกิดขึ้นจากแนวทางยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดเพื่อต้องการพัฒนาจังหวัดระนองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสุขภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการหรือการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่จะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ โดยที่ผ่านมามีการบริหารจัดการการท่องเที่ยวขับเคลื่อนโดยคณะกรรมการบูรณาการศึกษาแนวทางและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยคณะกรรมการทั้งหมดประกอบไปด้วยหัวหน้าส่วนราชการ ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และหัวหน้ากลุ่มกิจกรรมตลอดจนนักวิชาการภายใน และภายนอกพื้นที่ ผลของแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการ ฯ มีดังนี้ คือ

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่วิธีดำเนินการดังกล่าวมีการดำเนินการผ่านทาง การเข้าร่วมประชุมประจำเดือน เพื่อสรุปผลการดำเนินการ

ในแต่ละกิจกรรมโดยทางคณะกรรมการฯ ได้เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาประชุมโดยมีกำหนดเดือนละ 1 ครั้ง

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นตอนนี้ส่วนหนึ่งมาจากขาดความร่วมมือในการเข้าร่วมการประชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งตัวแทนจากกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งคณะกรรมการในส่วนของการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้นำพื้นที่ โดยจากการสังเกตจากการเข้าร่วมการประชุมของผู้วิจัย รวมทั้งจากรายงานการประชุมประกอบกัน และสอดคล้องกับ สุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ(สัมภาษณ์ 10 ตุลาคม 2553) ที่สรุปว่าปัญหาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ส่วนหนึ่งมาจากหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงอย่างเช่นกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา สำนักงานในระดับภาค และระดับจังหวัดยังไม่ได้ให้ความร่วมมือสนับสนุนอย่างจริงจัง เห็นได้จากการไม่ได้รับความร่วมมือเข้าร่วมการประชุมเท่าที่ควร รวมทั้งหน่วยงานส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังไม่ได้เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จนบางครั้งไม่เข้าร่วมในการประชุมคณะกรรมการการท่องเที่ยวของอำเภอ เมื่อท้องถิ่นไม่ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ ลำพังชาวบ้านเองบางครั้งไม่สามารถที่จะดำเนินการบริหารจัดการได้ด้วยตนเอง การจัดการท่องเที่ยวบางแห่งจึงขาดการมีส่วนร่วม และขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการและด้านหนึ่งมาจากความต่อเนื่องในการประชุม ทั้งนี้เนื่องจากหน่วยงานในระดับอำเภอเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการท่องเที่ยวและจัดการประชุมบางครั้งมีการะงับประจำที่ต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วนจึงต้องเลื่อนการประชุมออกไป ส่งผลให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในส่วนดังกล่าวขาดความต่อเนื่องไป

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ หมุนเวียนกันไป เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้เข้าใจสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.2 ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและในระดับชุมชนท้องถิ่นเพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริการจัดการ

2.3 ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งกลุ่มตัวอย่างในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนเพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนของกลุ่มเหล่านั้นเข้ามามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา สำหรับการท่องเที่ยวในอำเภอละอุ่นนั้นปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว โดยผ่านการจัดงานเพื่อประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยสามงานหลักด้วยกันคือ งานเปิดเมือง กินฟรี ของดีเมืองละอุ่น โดยมีขึ้นในช่วงของเดือนธันวาคม-มกราคมของทุกปี จะเป็นงานใหญ่ประจำปี ต่อมาเป็นงานที่จัดขึ้นเพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ในระดับตำบล คือ งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง สิงหาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูที่ผลไม้ให้ผลอย่างเต็มที่ การจัดงานเพิ่งจัดเป็นครั้งแรกในปีนี้(2553) และงานที่ 3 จัดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคมของทุกปี คือ งานประเพณีแข่งเรือยาวตำบลบางแก้วซึ่งจัดเป็นงานประเพณีมีขึ้นทุกปี ในงานนอกจากจะมีกิจกรรมแข่งเรือยาวแล้วยังมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวร่วมไปด้วย โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการวางแผนในการจัดเตรียมการในการจัดงาน

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

การมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินการที่ผ่านมา ได้รับความร่วมมือจากคณะกรรมการชุดต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับขั้นตอนการมีส่วนร่วมจากการศึกษาทั้งหมด พบว่า การมีส่วนร่วมในการขั้นตอนของการวางแผนการดำเนินการมีคะแนนเฉลี่ยน้อยที่สุด ประกอบจากการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมของผู้วิจัย ในการประชุมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวประจำเดือนพบว่า การวางแผนการดำเนินการหรือการวางแผนการจัดทำโครงการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นการดำเนินการของภาครัฐแบบสั่งการจากข้างบนลงล่าง มีเพียงตัวแทนของประชาชน ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่นเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและนำเสนอ

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางการนำเสนอทั้งในส่วนของการเข้าร่วม

ประชุมโดยตรงในระดับอำเภอหรือผ่านทางผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องที่นั้นเพื่อนำมาพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

2.2 ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้ามาร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไป

2.3 ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้กลุ่มตัวอย่างในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติงาน

จากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นตลอดระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมาส่งผลให้มีโครงการ และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นหลายโครงการ/กิจกรรมด้วยกัน โดยโครงการและกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งสามารถเป็นตัวชี้วัดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี แต่โครงการหรือกิจกรรมส่วนใหญ่ล้วนเป็นโครงการที่มาจากกรวางแผน และการจัดทำโดยภาครัฐ ประชาชนในพื้นที่เป็นเพียงผู้ที่เข้าร่วมดำเนินการในโครงการเพื่อให้โครงการสามารถดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์เท่านั้น ซึ่งจำนวนของผู้เข้าร่วมในการดำเนินการจะขึ้นอยู่กับประเภทของโครงการและการประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากน้อยแค่ไหน โดยโครงการ/กิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่นที่สำคัญๆ ได้แก่ โครงการประชุมเชิงปฏิบัติการการท่องเที่ยวโดยชุมชน โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน(โฮมสเตย์) หมู่ที่ 2 ตำบลในวง โครงการจัดเวทีเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตำบลในวงได้ และตำบลในวงเหนือ โครงการการฝึกอบรมเตรียมเป็นมัคคุเทศก์ โครงการอบรมยุวมัคคุเทศก์ และมัคคุเทศก์ท้องถิ่น โครงการเที่ยวระนองท่องอันดามัน และส่งเสริมการท่องเที่ยว อ.ละอุ่น ประจำปี 2552 โครงการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โครงการเปิดเมืองกินฟรีและส่งเสริมการท่องเที่ยว อำเภอละอุ่น ปี พ.ศ. 2552-2554 โครงการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยว และโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มโฮมสเตย์และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

สำหรับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการและการปฏิบัติงานส่วนใหญ่เกิดจากการขาดการประชาสัมพันธ์ในโครงการหรือกิจกรรมเหล่านั้น ส่งผลให้บางโครงการมีจำนวนผู้เข้าร่วมโครงการไม่เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น โครงการเปิดเมืองกินฟรีของอำเภอละอุ่น ในปีแรก และส่วนหนึ่งมาจากการที่ประชาชนในพื้นที่หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวรวมทั้งระยะเวลาในการเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งนี้เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมจึงไม่สามารถเข้าร่วมโครงการหรือกิจกรรมได้อย่างเต็มที่

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆ ตลอดกระบวนการ

2.2 ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของกำลังคนและด้านงบประมาณ

2.4 ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและกระจายไปสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล

การมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลเป็นกระบวนการและขั้นตอนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในงานพัฒนา เป็นเสมือนเครื่องบ่งชี้ความสำเร็จหรือความมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินการในโครงการต่างๆ สำหรับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น ทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอได้รับมอบหมายภาระหน้าที่รับผิดชอบในการประสานงานดำเนินการจัดการท่องเที่ยวและมีหน้าที่ในการติดตามตรวจสอบการประเมินผลของ

การดำเนินงานในส่วนต่างๆ ทั้งที่ภาระหน้าที่การดำเนินการส่วนนี้ไม่ได้อยู่ในภาระงานประจำ แต่อาศัยความตั้งใจและความอดทนในการทำงาน

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

จากการดำเนินการของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่น ที่ผ่านมามีข้อจำกัดในหลายๆ ด้านทั้งในส่วนของกำลังคนและภาระงานประจำ รวมทั้งงบประมาณ จึงส่งผลให้ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินการติดตามและประเมินผลในบางโครงการหรือกิจกรรม ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จหรือเป้าหมายในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจำนวนโครงการหรือกิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่จะเห็นได้ว่ามีหน่วยงานทั้งที่เป็นภาครัฐและเอกชนเข้าร่วมรับผิดชอบและดำเนินการในหลายโครงการ แต่ผลการดำเนินโครงการหรือผลสัมฤทธิ์ของโครงการบางโครงการไม่ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ หรือมีการติดตามประเมินผล เพื่อนำมาปรับปรุงหรือดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จึงส่งผลให้บางโครงการไม่ได้ก่อประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่นหรือส่งต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างแท้จริง

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วมและร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในติดตามประเมินผลการปฏิบัติตาม ตลอดจนกระบวนการ

2.2 ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.3 ควรมีการแต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ติดตามหรือตรวจสอบผลการดำเนินงานของโครงการต่างๆ โดยมีสัดส่วนตัวแทนของภาคประชาชนเพิ่มมากขึ้น

จากแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับอำเภอทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการสรุปดังนี้

1) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ หมุนเวียนกันไปเพื่อเป็นการ

แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ได้เข้าใจสภาพความเป็นจริงในพื้นที่ ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของ คนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบโดยตรง ในการจัดการท่องเที่ยวทั้งในระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและในระดับชุมชนท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดความต่อเนื่องในการบริการจัดการ

3) ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทน ของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในชุมชน เพื่อให้เกิดความตระหนักถึง ความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ตัวแทนของกลุ่มเหล่านั้นเข้า มามีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้น

4) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ในแต่ละท้องถิ่น หรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึก รัก และหวงแหนชุมชนของตนเองมากยิ่งขึ้น

5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริม การจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วม ในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการต่างๆ ตลอดกระบวนการ

4.5.2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(อปท.)

การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของ อำเภอละอุ่น ประกอบด้วย 4 องค์กร ได้แก่ เทศบาลตำบลละอุ่น องค์กรบริหารส่วนตำบลละอุ่น เหนือ องค์กรบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ และองค์กรบริหารส่วนตำบลบางแก้ว โดยแต่ละ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการกำหนดรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กำหนด กรอบโครงสร้างตำแหน่งคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน

จากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมามององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียง องค์กรที่รับนโยบายมาจากหน่วยงานในระดับอำเภอนำมาปฏิบัติหรือช่วยเหลือในส่วนของ งบประมาณ และกำลังบุคลากรในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเท่านั้น หลายองค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไม่ได้ดำเนินการจัดการส่งเสริมหรือจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่นของตนเองอย่าง เต็มที่ เพราะข้อจำกัดในหลายๆ ด้าน เช่น งบประมาณในการจัดการ บุคลากรที่มีความรู้ความ เชี่ยวชาญ และการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับอำเภอ โดย

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ(โสภา ตาลอ้าไฟ, สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2553) ที่กล่าวว่า ภาพรวมการท่องเที่ยวในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ นั้นยังขาดปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวหลายด้านด้วยกัน อาทิ ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีความโดดเด่นสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว ความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว รวมทั้งความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนขาดการมีส่วนร่วมทั้งในส่วนของภาคท้องถิ่นและชุมชนเอง โดยการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาส่วนใหญ่เป็นแนวคิดในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด ที่เป็นยุทธศาสตร์ส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ขณะเดียวกันท้องถิ่นเองยังคงไม่มีความพร้อมในกระบวนการบริหารจัดการมากนัก อีกทั้งยังพบว่า ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมาจากกระบวนการสื่อสารประสานงานระหว่างภาคท้องถิ่น และส่วนราชการอื่นที่ไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน บางครั้งขาดหน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการ(หรือขาดเจ้าภาพในการดำเนินการ) เช่นเดียวกับความเห็นของอดีตนักการเมืองท้องถิ่นหลายสมัย(ประคอง คงตะโก, สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2553) เห็นว่าการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาในพื้นที่ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเป็นเพียงการกระทำตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายเป็นครั้งคราว โดยไม่ได้รับความร่วมมือร่วมมือจากชาวบ้านมากนัก ทั้งนี้เป็นเพราะชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เห็นถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับอย่างเต็มที่ อีกส่วนหนึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในกระบวนการและวัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากนัก และไม่มีเวลาในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว(สุมากร ภิรมย์, สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2553) มองว่าโดยภาพรวมของตำบลบางแก้วนั้นมีศักยภาพในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศค่อนข้างสูง โดยเฉพาะด้านเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ สภาพธรรมชาติที่สวยงามเป็นจุดเด่นสามารถที่จะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ แต่การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาถือว่าอยู่ในส่วนของการเริ่มต้นพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสวยงามเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยผ่านทางโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทางด้านการท่องเที่ยวมากมาย ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการจัดการท่องเที่ยว มองว่า ประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก ส่วนท้องถิ่นเองเนื่องจากข้อจำกัดในด้านงบประมาณการดำเนินการต่างๆ จึงต้องขึ้นอยู่กับงบประมาณในแต่ละปีนั้นด้วย และเนื่องด้วยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น ขับเคลื่อนโดยระดับอำเภอเป็นผู้นำ ดังนั้นการดำเนินการต่างๆ ต้องขึ้นอยู่กับส่วนราชการในระดับอำเภอเป็นหลักซึ่งความเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับนักวิชาการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอบต.บางแก้ว(โสภณัฐ ลักษณ์, สัมภาษณ์ 12 ตุลาคม 2553) โดยเห็นว่าภาพรวมของการท่องเที่ยวในพื้นที่อบต.บางแก้ว อยู่ในช่วงเริ่มต้นการดำเนินการต่างๆ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น ทั้งนี้มองว่าความพร้อม

ในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ซึ่งมีไม่มากนัก ทั้งที่ทางหน่วยงานราชการแม้จะมีความตั้งใจและกำหนดเป็นแผนงานทั้งระดับอำเภอและจังหวัดไว้ แต่การบริหารจัดการยังไม่มีหน่วยงานใดมีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ซึ่งเป็นผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีความล่าช้า ในส่วนของการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่มองว่าประชาชนในพื้นที่ยังให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวและให้ความร่วมมือน้อยอยู่ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาไม่สามารถทำให้ชุมชนหรือประชาชนได้รับประโยชน์หรือเห็นประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากนัก

นอกจากนี้ ฤกษ์ฉัตร (สัมภาษณ์ 13 ตุลาคม 2553) หัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลตำบลละอุ่น มองว่าในพื้นที่เขตเทศบาลตำบลละอุ่นนั้นส่วนใหญ่มีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวมีน้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่อำเภอละอุ่น โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นจุดเด่นที่สุดคือ เขาหัวโชน ส่วนความพร้อมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังถือว่ามีความตื่นตัวน้อยอยู่ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งอาจเกิดจากประชาชนยังมองไม่เห็นถึงศักยภาพของพื้นที่ด้านการท่องเที่ยว รวมทั้งไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวมากนัก แต่อย่างไรก็ดีด้วยความพร้อมในด้านสถานที่ทางท้องถิ่นสามารถเป็นศูนย์กลางในการประสานการจัดการท่องเที่ยว และมีนโยบายเพื่อรองรับการส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อยู่แล้ว หากแต่ขึ้นอยู่กับการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การดำเนินการมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทาง

ด้านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ(ประจวบ จันทร์ลำภู, สัมภาษณ์ 15 ตุลาคม 2553) กล่าวถึงภาพรวมการท่องเที่ยวในพื้นที่ความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือซึ่งครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด 3 ตำบล ในด้านของศักยภาพการท่องเที่ยวในพื้นที่มีความหลากหลายค่อนข้างมากทั้งทางด้านวิถีชีวิตแบบพอเพียง และวิถีชีวิตเชิงเกษตรในพื้นที่ตำบลในวงเหนือและในวงใต้ ส่วนพื้นที่ตำบลละอุ่นเหนือมีความหลากหลายในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมท้องถิ่น การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาโดยเฉพาะในพื้นที่ของตำบลในวงเหนือและในวงใต้ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งในรูปแบบของนักท่องเที่ยวทั่วไปและผู้เข้ามาเยี่ยมชมศึกษาคูงาน ทั้งนี้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้มีการจัดงานเทศกาลเพื่อส่งเสริมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว คือ งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง ซึ่งจัดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม ถึง สิงหาคมซึ่งเป็นช่วงฤดูที่ผลไม้ให้ผลอย่างเต็มที่การจัดงานเพิ่งจัดเป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2553 ปรากฏว่าได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งจากนักท่องเที่ยวภายในพื้นที่อำเภอละอุ่น ส่วนปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่งมาจากการที่มีขนาดของพื้นที่บริหารที่ค่อนข้างกว้างและครอบคลุมหลายตำบล จึงส่งผลกระทบต่อการกระจายโครงการและงบประมาณเพื่อการดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวกระทบกับสภาพภูมิประเทศที่มีลักษณะที่แตกต่างกัน รวมทั้ง

เส้นทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวในบางแห่งไม่สะดวกสบาย จึงส่งผลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ส่วนด้านความร่วมมือ และความตื่นตัวของประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ของตำบลในวงเหนือและในวงใต้มีความร่วมมือและความตื่นตัวค่อนข้างสูง

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมโดยวิธีการทำการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การสนทนากลุ่ม และการจัดประชุมกลุ่ม จากกลุ่มตัวอย่างของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น สามารถสรุปได้ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา จากการสัมภาษณ์ และสังเกตจากการเข้าร่วมการประชุมของผู้วิจัย รวมทั้งการพิจารณาจากรายงานการประชุม พบว่า ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่มุ่งขั้นตอนดังกล่าวมีการดำเนินการผ่านทาง การเข้าร่วมประชุมประจำเดือน

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

สภาพปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ ส่วนหนึ่งมาจากการจัดการประชุมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง โดยการประชุมจะจัดขึ้นต่อเมื่อมีการจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวหรือวาระเร่งด่วนเท่านั้น ส่วนความร่วมมือในการเข้าร่วมการประชุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคณะกรรมการคณะต่างๆ ที่ได้มีการจัดทำรูปแบบโครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวนั้นบางท่านยังไม่ทราบถึงขอบข่ายอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของตนเองมากนัก ปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรมีการสนับสนุน และส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องในแต่ละองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในท้องถิ่นหรือผู้บริหารส่วนท้องถิ่นได้เกิดการมีส่วนร่วม ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2.2 ควรมีการกำหนดทิศทางหรือรูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในด้านต่างๆ เป็นต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอื่นต่อไป

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม

การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมา สำหรับการท่องเที่ยว ในอำเภอละอูนนั้นปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยว โดยผ่านการจัดงานเพื่อการประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยสามงานหลักด้วยกันคือ งานเปิดเมือง กินฟรี ของดีเมืองละอูน งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง และงานประเพณีแข่งเรือยาวตำบลบางแก้วซึ่งจัดเป็นงานประเพณีมีขึ้นทุกปี งานดังกล่าวเป็นหน้าที่หลักขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินการจัดงานขึ้นมา โดยงานแรก คือ งานเปิดเมืองกินฟรี ของดีเมืองละอูน เป็นงานที่ใหญ่ในระดับอำเภอ ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ร่วมกันขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดที่เข้าร่วมวางแผนในการดำเนินการจัดการ ส่วนงานกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง และงานแข่งเรือยาวที่ตำบลบางแก้ว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ถือเป็นผู้ที่มิบทบาทในการวางแผนการดำเนินการจัดการ

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขั้นตอนนี้ เกิดจากการขาดการเตรียมการในด้านข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจวางแผนการดำเนินการ และการขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน รวมทั้งการประสานบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกัน

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางการนำเสนอทั้งในส่วนของการเข้าร่วมประชุมโดยตรงในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผ่านทางผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องถิ่นเพื่อนำมาพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

2.2 ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากกลุ่มตัวอย่างได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้ามาร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไป

2.3 ควรมีการประสานระหว่างหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมกันวางแผนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการจัดการเส้นทางท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการและปฏิบัติงาน

จากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นตลอดระยะเวลา 2-3 ปีที่ผ่านมาส่งผลให้มีโครงการและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกิดขึ้นหลายโครงการ/กิจกรรมด้วยกัน แต่เมื่อพิจารณาถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการร่วมรับผิดชอบหรือการดำเนินการวางแผนจัดทำโครงการต่างๆ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมน้อยมาก (พิจารณาจากหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการจัดทำโครงการ) โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบของการให้การสนับสนุนในเรื่องของอาคารสถานที่ และอุปกรณ์ที่ทางผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมร้องขอมา

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

สำหรับปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และการปฏิบัติงาน ส่วนใหญ่เกิดจากการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้มีอำนาจหน้าที่โดยตรงในการจัดทำโครงการ หรือไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินโครงการ ส่งผลให้ไม่ได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมโครงการเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวมากนัก และส่วนหนึ่งมาจากการขาดการประชาสัมพันธ์โครงการ หรือการขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการดำเนินการโครงการกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการสื่อสารระหว่างองค์กรยังไม่มีประสิทธิภาพมากนัก ปัญหาดังกล่าวส่งผลให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะองค์กรหลักที่สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีกลับไม่มีบทบาทมากนักในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินการจัดการท่องเที่ยว

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 ควรเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการดำเนินงานในโครงการ และกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ตลอดกระบวนการ

2.2 ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชน โดยตรงเช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง สมาคมท่องเที่ยวจังหวัดระนอง สมาคมผู้ประกอบการการท่องเที่ยวจังหวัดระนอง รวมทั้งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้นำไปสู่การพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในท้องถิ่นชุมชนต่อไป

2.3 ควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอ

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผลและประเมินผล

การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลที่ได้จะนำไปสู่การหาแนวทางหรือแผนงานใหม่ๆ เพื่อนำไปปรับปรุง และดำเนินการแก้ไขให้มีความเหมาะสมเพื่อให้การดำเนินการในครั้งต่อไปมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มมากขึ้น

(1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

ที่ผ่านมาการติดตามและประเมินผลโดยส่วนใหญ่เป็นรูปแบบของการประเมินผลหลังจากการดำเนินโครงการ โดยภาระหน้าที่ดังกล่าวขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละโครงการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงหน่วยงานสนับสนุนการดำเนิน และประสานความร่วมมือกับชุมชน โดยเมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของผู้ที่รับผิดชอบโครงการหรือกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจากเอกสารสรุปการดำเนินงานพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่น(พ.ศ. 2553) พบว่า โครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่อยู่ในความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ เป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยว แต่เมื่อดำเนินการก่อสร้างแล้วเสร็จบางแห่งไม่มีผู้ดูแลรับผิดชอบโดยตรง และเมื่อผ่านไประยะหนึ่งเกิดการชำรุดทรุดโทรมหรือปล่อยรกร้าง ส่งผลให้โครงการหรือสิ่งปลูกสร้างนั้นไม่ก่อเกิดประโยชน์ที่แท้จริง

(2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ และกิจกรรมที่ควรจัดขึ้นรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมในกระบวนการติดตามและประเมินผลของโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

2.2 ควรเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการดำเนินงานในโครงการ และกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีการกำหนดมาตรการในการติดตามประเมินผลการดำเนินโครงการอย่างรอบคอบเพื่อให้การดำเนินการ ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ชุมชนท้องถิ่น

2.3 ควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่องและนำผลที่ได้ไปดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

จากแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น(อปท.)ทั้งหมด ผู้วิจัยได้ทำการสรุปดังนี้

1) ควรมีการกำหนดทิศทางหรือรูปแบบการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและมีศักยภาพในด้านต่างๆ เป็นต้นแบบ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอื่นต่อไป

2) ควรเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปภายในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ในกระบวนการวางแผนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ผ่านช่องทางการนำเสนอทั้งในส่วนของ การเข้าร่วมประชุมโดยตรงในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือผ่านทางผู้นำท้องถิ่นหรือผู้นำท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อนำมาพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการดำเนินการ

3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม

4) ควรมีการประสานระหว่างหน่วยงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการร่วมกันวางแผนเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงการท่องเที่ยวระหว่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการวางแผนการจัดการเส้นทางการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

5) ควรเร่งการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง เพื่อให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

4.5. □ แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มกิจกรรม

จากแผนพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นได้แบ่งการจัดตั้งกลุ่มกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว จำนวน 23 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มได้กำหนดโครงสร้างและแนวทางการดำเนินกิจกรรมตามโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับหมู่บ้านหรือกลุ่มกิจกรรม

จากการลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นและการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากตัวแทนของแต่ละกลุ่ม โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงตัวแทนกลุ่มกิจกรรมจำนวน 7 กลุ่มกิจกรรม พบว่า ส่วนใหญ่ให้ข้อมูลตรงกันว่า การรวมกลุ่มกิจกรรมนั้นเป็นเพียงการรวมตัว

แบบหลวมๆ แต่ละกลุ่มมีสมาชิกโดยเฉลี่ยประมาณกลุ่มละ 5-10 คน มีโครงสร้างการบริหารที่ใกล้เคียงกับคณะกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประธานกลุ่ม คณะกรรมการกลุ่ม และสมาชิกกลุ่ม โดยเป็นลักษณะการรวมกลุ่มขึ้นมาเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวเป็นครั้งคราว และต่างแยกย้ายกันไปประกอบอาชีพหลักของตนเองเมื่อทำภารกิจเสร็จสิ้น

เนื่องจากการที่มีกลุ่มกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นหลายกลุ่ม และบางกลุ่มมีลักษณะเป็นกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ รวมทั้งไม่ได้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจึงไม่สามารถนำเอากระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมาอธิบายการดำเนินการของกลุ่มกิจกรรมได้ทั้งหมด ผู้วิจัยจึงได้ทำการประมวลผลแล้วสรุปออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน คือ สภาพปัญหาและอุปสรรคในการมีส่วนร่วมของกลุ่มกิจกรรม และแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับกลุ่มกิจกรรม โดยผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

1) สภาพปัญหาและอุปสรรค

จากเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า เรื่องของความต่อเนื่องของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่ที่มีความไม่แน่นอน บางกลุ่มยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และมีบางกลุ่มยังขาดงบประมาณเพื่อปรับปรุงสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งที่פקให้ได้มาตรฐานของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาการของกลุ่มกิจกรรม หากหน่วยงานภาครัฐและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นไม่เร่งดำเนินการ โดยสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสามารถสรุปแต่ละด้านได้ดังนี้

(1) การบริหารจัดการ

องค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมามีการพัฒนาเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานนำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้นๆ โดยประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับความคิดเห็นของกำนันตำบลบางแก้ว(สมจิต ชูชาติ, สัมภาษณ์ 16 ตุลาคม 2553) มองว่าภาพรวมของการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น โดยศักยภาพของพื้นที่มีค่อนข้างสูง ทั้งทางด้านเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ สภาพธรรมชาติที่สวยงาม และยังคงอุดมสมบูรณ์ ประกอบพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ที่ติดชายแดนประเทศเพื่อนบ้าน โดยหากนำจุดแข็งด้านเหล่านี้มาพัฒนาจะทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวมีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันภาคประชาชนในพื้นที่ที่มีความพร้อมที่จะเข้าร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ประกอบกับทางหน่วยงานระดับอำเภอและระดับจังหวัดมีนโยบายที่จะสนับสนุนการ

ดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ ซึ่งเห็นได้จากงบประมาณที่ลงมายังพื้นที่ในการบูรณะแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพียงแต่ปัจจุบันยังขาดการประสานอย่างจริงจังจากหน่วยงานส่วนท้องถิ่น ส่วนทางกลุ่มท่องเที่ยวที่ตั้งขึ้นในพื้นที่ บางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานของภาครัฐจึงควรเข้ามาสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่นเดียวกับ สมบูรณ์ สูดไชเรศ (สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 53) ที่มองว่าศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่มีหลายด้าน แต่ปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ เกิดจากการขาดการประสานงานจากหน่วยงานภายนอก ประกอบกับส่วนหนึ่งชาวบ้านยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวมากนัก ส่วนนี้จึงยังไม่มีปัจจัยเป็นตัวกระตุ้นการเข้ามามีส่วนร่วมมากนัก

(2) แหล่งท่องเที่ยวเกี่ยวกับกิจกรรม

ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงความเหมาะสมหรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับสุรินทร์ สินกัน (สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 53) ที่กล่าวว่าพวกเขามีความพร้อมในการให้ความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว การต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่ชาวบ้านบางส่วนยังไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว และบางส่วนไม่มีเวลาในการเข้าร่วมเพราะจะต้องประกอบอาชีพหลักของตนเอง นอกจากนี้ข้อจำกัดในด้านของเส้นทาง การเข้ามาในพื้นที่ที่ยากลำบาก ได้กลายเป็นอุปสรรคสำคัญของการท่องเที่ยว รวมทั้งความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มความสวยงามและความสะอาดสบายแก่นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก ส่วนทองพล ปัญญา (สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 53) มองว่าการท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของคนในท้องถิ่นที่จะร่วมกันจัดการ การดำเนินการที่ผ่านมาบางส่วนยังขาดการพัฒนาการเชื่อมโยงกิจกรรมการท่องเที่ยวร่วมกันกับหมู่บ้านใกล้เคียงส่งผลให้การดำเนินการขาดความต่อเนื่อง และมีการนำเอาจุดเด่นหรือศักยภาพของแต่ละหมู่บ้านมาผสานให้มีความสอดคล้องซึ่งกันและกัน

(3) การบริการ

เป็นองค์ประกอบสำคัญในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน กำกับ ดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมาการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควรจึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของอดีตกำนันตำบลในวงเหนือ ฉลาด อำนวย (สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 53) มองว่าโดยภาพรวมแล้วพื้นที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวหลายด้านด้วยกันทั้งด้านความสมบูรณ์ของธรรมชาติ และความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ โดยที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวเข้ามาอย่างต่อเนื่องโดยส่วนใหญ่จะ

มากขึ้นเป็นหมู่คณะ ส่วนปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเป็นในเรื่องของมาตรฐานการท่องเที่ยว โดยเฉพาะเส้นทางการท่องเที่ยว การเข้ามายังสถานที่ท่องเที่ยว ป้ายบอกทาง สถานที่พักนักท่องเที่ยว ที่พักแบบโฮมสเตย์ ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน เหล่านี้เป็นเรื่องที่จะต้องดำเนินการพัฒนาต่อไป

(4) สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์เป็นสิ่งที่ส่งเสริมคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับ สุรินทร์ สิ้นกัน(สัมภาษณ์ 17 ตุลาคม 53) ที่กล่าวว่า ปัญหาเรื่องของเส้นทางการเข้ามายังพื้นที่ที่ยากลำบากเป็นอุปสรรคสำคัญของการท่องเที่ยว รวมทั้งความพร้อมของสถานที่ท่องเที่ยวบางแห่งจะต้องมีการปรับปรุงเพื่อเพิ่มความสวยงามและความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เช่นเดียวกับ สวัสดิ์ แก้วเคชะ (สัมภาษณ์ 18 ตุลาคม 53) มองว่าการทำงานด้านการท่องเที่ยวจำเป็นจะต้องอาศัยความตั้งใจ และอดทนค่อนข้างสูง ประกอบกับส่วนของท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง โดยเฉพาะในส่วนของของการพัฒนาด้านสาธารณูปการในสถานที่ท่องเที่ยวเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

(5) นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวถือเป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยวเพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยวคือปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นยังคงมีไม่มากนัก ส่งผลให้ปัญหาและอุปสรรคด้านนักท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏเด่นชัด

(6) ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยวในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ความสำคัญดังกล่าว ถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็ก่อให้เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ด้วยเหตุของการขาดความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนล่าช้า สอดคล้องกับความเห็นของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่นซึ่งเป็นผู้หนึ่งที่เป็นผู้ร่วมผลักดัน

การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ณรงค์ วงคำแก้ว, สัมภาษณ์ 9 ตุลาคม 53) มองว่าในพื้นที่อำเภอละอุ่นเกือบทั้งอำเภอแล้วแต่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ซึ่งขึ้นอยู่กับมุมมองของผู้มีส่วนที่เกี่ยวข้องจะสามารถนำศักยภาพที่มีมาพัฒนาจัดการได้อย่างไร ทั้งนี้เนื่องจากชุมชนหรือท้องถิ่นเองยังคงมองไม่เห็นถึงศักยภาพของชุมชนหรือท้องถิ่นตัวเองมากนัก ประกอบกับส่วนหนึ่งยังคงขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงเรื่องการท่องเที่ยวมักมองไปถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับเป็นรูปแบบของเงินทอง ส่วนนี้เองเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้คนโดยทั่วไปไม่เห็นถึงความสำคัญของการท่องเที่ยว จึงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวน้อย และคงต้องใช้ระยะเวลาพอสมควรในการทำให้นักท่องเที่ยวทั่วไปได้รู้จักและเข้ามาเยี่ยมชม และที่สำคัญคือ กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจให้ชาวบ้านรู้จักตระหนัก และให้ความสำคัญในการส่งเสริมคุณแลร์กษาทรัพยากร ขนบธรรมเนียม วิถีชีวิต ดั้งเดิมเอาไว้ ซึ่งนั่นถือเป็นประเด็นสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ สอดคล้องกับ นำชัย ฤทธิ์สังข์ (สัมภาษณ์ 2 กุมภาพันธ์ 54) ที่เห็นว่าการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่จะต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชนในพื้นที่ ประกอบกับต้องได้รับการสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องเป็นหน่วยงานหลักในการสนับสนุน รวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพราะการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวที่ผ่านมามีเพียงกลุ่มกิจกรรมหรือตัวแทนชาวบ้านบางกลุ่มเท่านั้นที่ได้จัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวขึ้นมา แต่ด้วยข้อจำกัดหลายด้านด้วยกัน อย่างเช่น การประกอบอาชีพหลักจนไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ การขาดงบประมาณในการส่งเสริมกิจกรรมและพัฒนาภูมิกิจกรรม รวมทั้งการขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม จากการเก็บรวบรวมข้อมูลสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) ควรเร่งการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง และเร่งด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในพื้นที่ให้มากขึ้น เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้ทุกกลุ่มกิจกรรมเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

(2) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละด้านพร้อมกับการศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว

(3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่มกิจกรรม/หมู่บ้าน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นการสร้างความหลากหลายและเป็นทางเลือกแก่นักท่องเที่ยว

(4) ภาครัฐและภาคเอกชนควรส่งเสริมการดำเนินงานของกลุ่มกิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่อง

4.5.4 สรุปแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอูนทั้งในระดับของอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลแล้วสรุปเป็นแนวทางหลัก 5 แนวทาง (ภาพประกอบ 31) ดังนี้

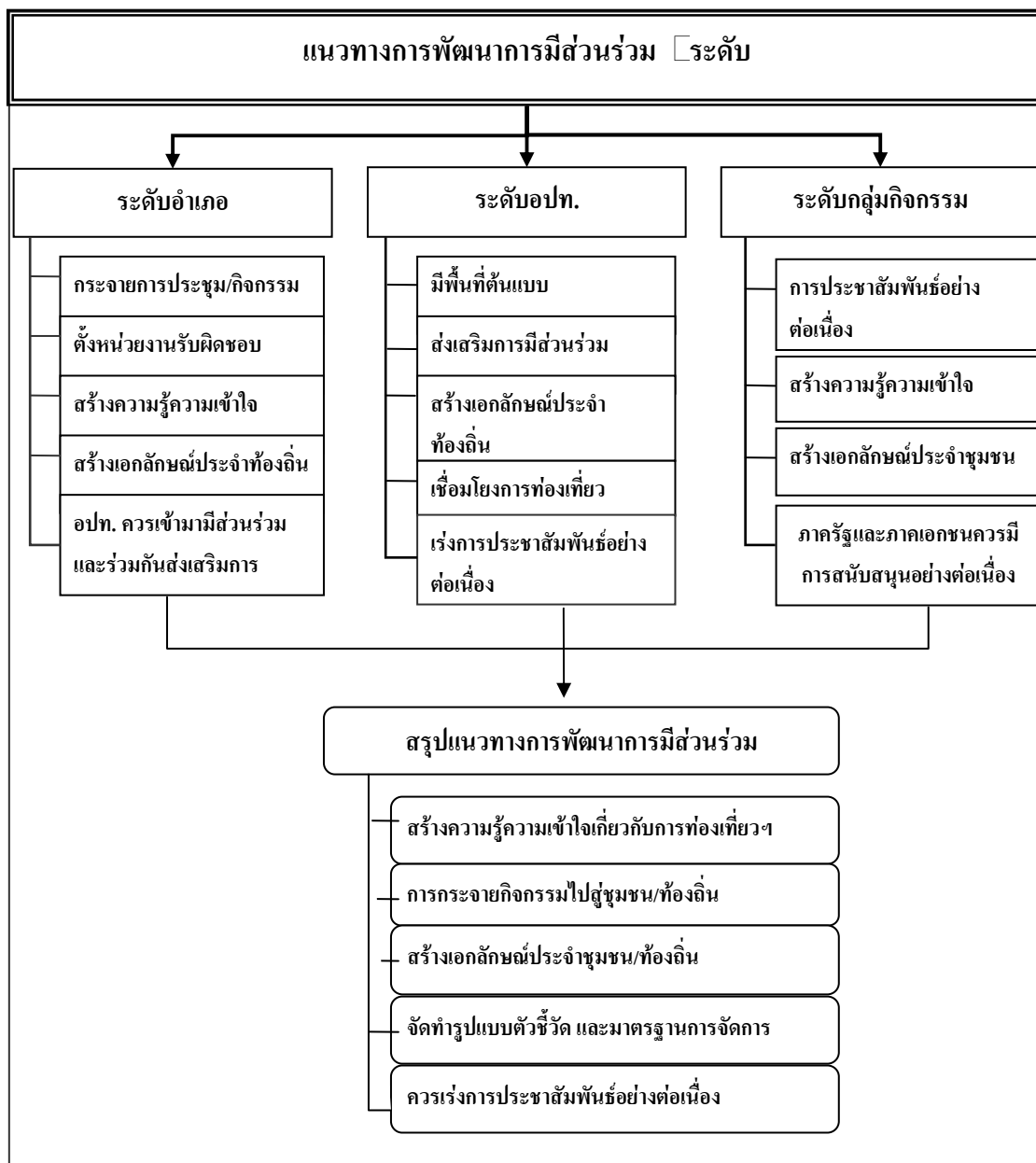
1) ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2) ควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ โดยการสลับหมุนเวียนกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึก รัก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้าร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไปทั้งยังเป็นการสร้างความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งสร้างทางเลือกให้แก่ นักท่องเที่ยว

4) ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัด หรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยว เพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับของอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม

5) ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่ และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

ภาพประกอบ 1 □ สรุปแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ

จากแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ทั้ง 5 แนวทาง ผู้วิจัยได้เสนอให้ที่ประชุมคณะกรรมการบูรณาการจัดการท่องเที่ยวอำเภอละอูนในวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2554 เพื่อร่วมกันระดมความคิดเห็นเสนอโครงการ/กิจกรรม ในแต่ละแนวทาง จากนั้นผู้วิจัยได้รวบรวมโครงการ/กิจกรรมที่นำเสนอทั้งหมดมาทำการประมวลผลสรุปร่วมกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2553-2556 แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอละอูน 4 ปี พ.ศ. 2553 – 2556 และแผนพัฒนาสามปีขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้ง 4 แห่งในพื้นที่ประจำปี พ.ศ. 2553 - 2555 ได้เป็นโครงการสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น และได้นำเสนอโครงการดังกล่าวต่อที่ประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2554 เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป โดยมีรายละเอียดของโครงการในแต่ละแนวทางดังนี้

1) แนวทางที่หนึ่ง ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงการและกิจกรรม รวมทั้งหน่วยงานผู้รับผิดชอบดังนี้

ตาราง 8 โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นตามแนวทางด้านความรู้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1.	โครงการจัดเวทีเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*	2554-2556	200,000	หน่วยงานหลัก
2.	โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน*	2554-2556	100,000	-สนง.การกีฬาและ ท่องเที่ยวจังหวัด ระนอง
3	โครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	2554-2556	80, 000	หน่วยงานสนับสนุน -วิทยาลัยชุมชน จังหวัด
4.	โครงการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้พื้นที่ต้นแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2554-2556	200, 000	ระนอง -อปท.ในพื้นที่ทั้งหมด
5.	โครงการอบรมเรื่องหลักการและวิธีการการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศสำหรับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในพื้นที่ *	2554-2556	150, 000	-ภาคเอกชน -ภาคประชาชน

หมายเหตุ * : โครงการที่นำเสนอจากงานวิจัย

2) แนวทางที่สอง ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ โดยการสลับหมุนเวียนกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดย

แนวทางดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงการ และกิจกรรมพร้อมทั้งรายละเอียดของ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ระยะเวลาในการดำเนินการรวมทั้งการประมาณการงบประมาณในแต่ละโครงการและกิจกรรมดังนี้

ตาราง 9 โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นด้านส่งเสริมการจัดประชุม/กิจกรรมแบบหมุนเวียน

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1.	โครงการประชุมสัญจรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว	2554-2556	300,000	หน่วยงานหลัก - พัฒนาชุมชน
2.	โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น	2554-2556	300,000	อำเภอ ละอุ่น - ททท. จังหวัดระนอง
3.	โครงการศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างพื้นที่ต้นแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในอำเภอละอุ่น*	2554-2556	200, 000	หน่วยงานสนับสนุน - วิทยาลัยชุมชน จังหวัดระนอง
4.	โครงการฝึกอบรมการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว	2554-2556	120, 000	- อปท.ในพื้นที่ทั้งหมด - สถาบันการศึกษา
5.	โครงการศึกษารูปแบบการจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อเชื่อมโยงในระดับจังหวัดรวมทั้งในระดับภูมิภาค*	2554-2556	200,000	- หน่วยงานภาคเอกชน - ภาคประชาชน

หมายเหตุ * : โครงการที่นำเสนอจากงานวิจัย

3) แนวทางที่สาม ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้าร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไป ทั้งยังเป็นการสร้างความหลากหลายของสถานที่ท่องเที่ยวรวมทั้งสร้างทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงการและกิจกรรมพร้อมทั้งรายละเอียดของ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ระยะเวลาในการดำเนินการรวมทั้งการประมาณการงบประมาณในแต่ละโครงการและกิจกรรมดังนี้

ตาราง 10 โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นด้านเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1.	โครงการหนึ่งท้องถิ่น หนึ่งเอกลักษณ์*	2554-2556	400,000	หน่วยงานหลัก - พัฒนาชุมชน
2.	โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยชุมชน เพื่อชุมชน	2554-2556	100,000	อำเภอละอุ่น - สนง.ท่องเที่ยวและ
3.	โครงการฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพบุคลากรเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนท้องถิ่น	2554-2556	120,000	กีฬาจังหวัดระนอง หน่วยงานสนับสนุน - สถาบันการศึกษา
4.	โครงการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยว หนึ่งท้องถิ่น หนึ่งศูนย์การเรียนรู้*	2554-2556	400,000	- อปท.ในพื้นที่ทั้งหมด - หน่วยงานภาคเอกชน
5.	โครงการจัดงานเทศกาล หนึ่งงาน หนึ่งท้องถิ่น*	2554-2556	400,000	- ภาคประชาชน

หมายเหตุ * : โครงการที่นำเสนอจากงานวิจัย

4) แนวทางที่สี่ ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัด หรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวเพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับของอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงการและกิจกรรมพร้อมทั้งรายละเอียดของ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ระยะเวลาในการดำเนินการรวมทั้งการประมาณการงบประมาณในแต่ละโครงการและกิจกรรมดังนี้

ตาราง 11 โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นด้านตัวชี้วัด/มาตรฐาน

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงาน รับผิดชอบ
1.	โครงการอบรมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดทำมาตรฐานด้านการบริการ*	2554-2556	200,000	หน่วยงานหลัก -อบจ.ระนอง

ตาราง 11 (ต่อ)

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
				หน่วยงานหลัก
2.	โครงการจัดทำมาตรฐานด้านการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น*	2554-2556	200,000	-อบจ.ระนอง - พัฒนาชุมชน อำเภอละอุ่น
3.	โครงการส่งเสริมมาตรฐานการให้บริการแก่ นักท่องเที่ยว*	2554-2556	120,000	หน่วยงานสนับสนุน - วิทยาลัยชุมชน จังหวัดระนอง
4.	โครงการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์บริเวณ แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่น	2554-2556	50,000,000	- อปท.ในพื้นที่ทั้งหมด
5.	โครงการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อประเมินผลการ พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละ อุ่น*	2554-2556	150,000	- สถาบันการศึกษา - หน่วยงานภาคเอกชน - ภาคประชาชน

หมายเหตุ * : โครงการที่นำเสนอจากงานวิจัย

5) แนวทางที่ห้า ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปเป็นโครงการ และกิจกรรม พร้อมทั้งรายละเอียดของ หน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ระยะเวลาในการดำเนินการรวมทั้งการประมาณการงบประมาณในแต่ละโครงการและกิจกรรมดังนี้

ตาราง 12 โครงการเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมและพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ อำเภอละอุ่น
ด้านประชาสัมพันธ์

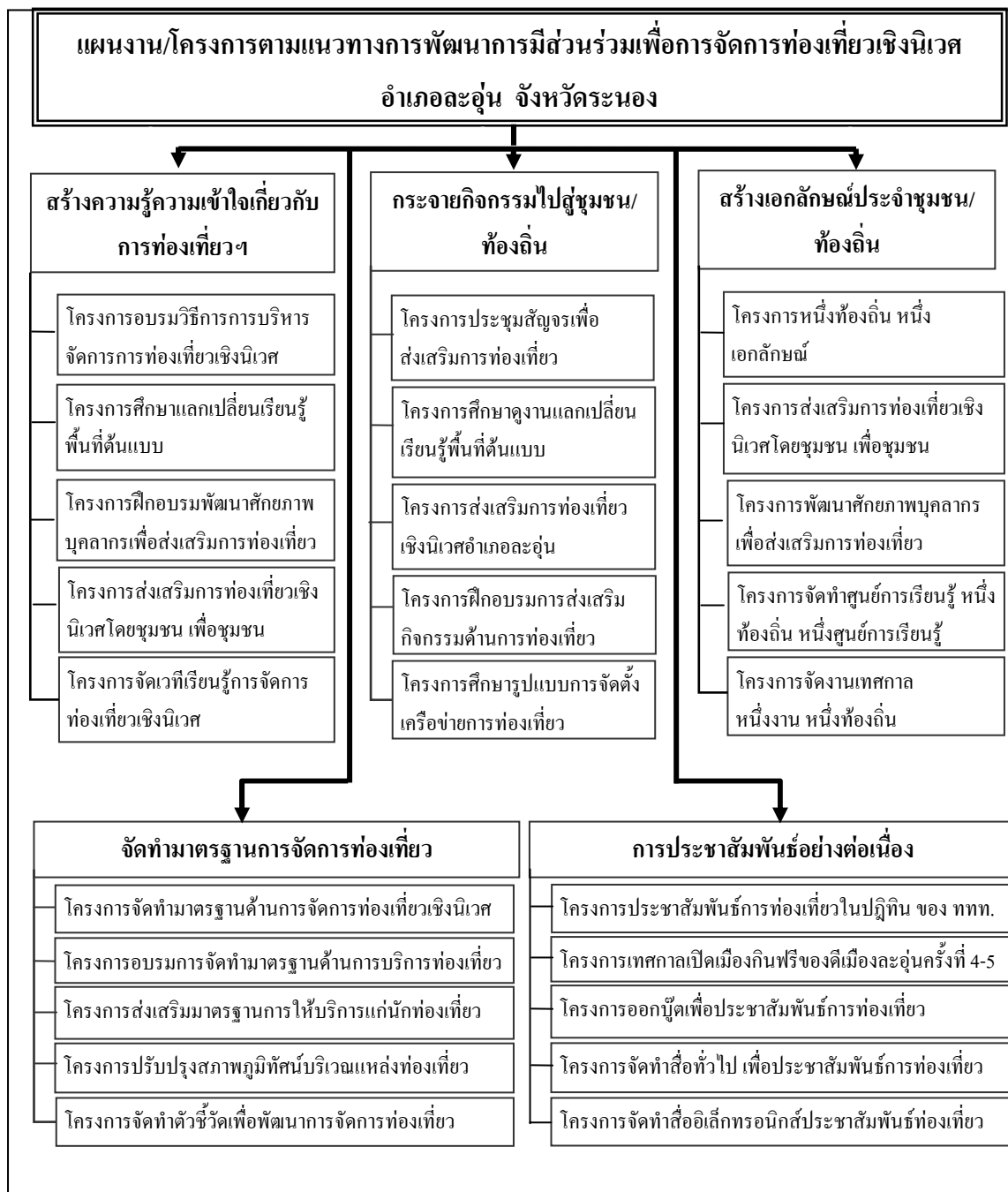
ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
1.	โครงการจัดทำสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อ ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เช่น เว็บไซต์ เฟชบุ๊ก สารคดีท่องเที่ยว ฯลฯ*	2554-2556	200,000	หน่วยงานหลัก -อบจ.ระนอง - พัฒนาชุมชน
2.	โครงการจัดทำสื่อทั่วไป เช่น คู่มือการ ท่องเที่ยวด้านวิถีชีวิต ด้านภูมิปัญญา วัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ และด้าน ประวัติศาสตร์ ฯลฯ*	2554-2556	200,000	อำเภอละอุ่น - สนง.กีฬาและการ ท่องเที่ยว จังหวัด ระนอง

ตาราง 12 (ต่อ)

ลำดับ	แผนงาน/โครงการ	ระยะเวลา ดำเนินการ	งบประมาณ (บาท : ปี)	หน่วยงานรับผิดชอบ
3.	โครงการออกบู๊ตเพื่อประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับ ภูมิภาค	2554-2556	200,000	หน่วยงานสนับสนุน - วิทยาลัยชุมชน จังหวัดระนอง
4.	โครงการเปิดเมืองกินฟรีของดีเมืองละอุ่น ครั้งที่ 4-5	2554-2556	200,000	- อปท.ในพื้นที่ ทั้งหมด
5.	โครงการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวใน ปฏิทินการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	2554-2556		- สถาบันการศึกษา - หน่วยงานภาคเอกชน - ภาคประชาชน

หมายเหตุ * : โครงการที่นำเสนอจากงานวิจัย

สรุปแผนงาน/โครงการตามแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการ
ท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนองดังปรากฏในภาพประกอบที่ 32

ภาพประกอบ 2 สรุปโครงการที่ได้จากแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 3 ระดับ

4.5.5 ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอูนมาจากการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวทั้งในและนอกพื้นที่ และส่วนหนึ่งมาจากการเก็บรวบรวมข้อเสนอแนะข้อมูลจากแบบสอบถาม จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลและสรุปผลเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม โดยข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแต่ละระดับสามารถสรุปดังนี้

1) ระดับอำเภอ

(1) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนรวมทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั้งในระดับภาคใต้ฝั่งอันดามัน และระดับจังหวัด เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งทางด้านรูปแบบและเส้นทางท่องเที่ยวเข้ามาสู่พื้นที่อำเภอละอูน

(2) ควรดำเนินการศึกษาด้านศักยภาพ และความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณชายแดนเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ในฐานะประชาคมอาเซียน ทั้งทางด้านการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

(3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นจุดบริหารแนะนำนักท่องเที่ยว และมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยตรงเพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่จับเคลื่อนไปได้

2) ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

(1) ควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่าง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันทั้งในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอ

(2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงานโครงการต่างๆ และกิจกรรมที่ควรจัดขึ้นรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง

(3) ควรเร่งการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง และเร่งด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในพื้นที่ให้มากขึ้น เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจะ

กลายเป็นแรงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักและเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

3) ระดับกลุ่มกิจกรรม

(1) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งในส่วนของภาครัฐและเอกชนในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละด้าน

(2) ควรมีการดำเนินการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร หรือการรวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะใกล้เคียงกันให้มีขนาดใหญ่เพื่อเพิ่มความเข้มแข็ง และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการของกลุ่ม

(3) การศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วม ความต้องการมีส่วนร่วม และสภาพปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งหาแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่นจำนวนทั้งสิ้น 220 คน โดยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมและระดับความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และส่วนที่ 2 การหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต การสนทนากลุ่ม และการประชุมกลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) โดยการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) การเขียนเชิงพรรณนา และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบแผนผัง ตาราง และกราฟ โดยผลการศึกษาวิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยขอสรุปผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับการนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 4 ดังนี้

5.1.1 การศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปด้านการจัดการท่องเที่ยว

การศึกษาข้อมูลสภาพทั่วไปของท้องถิ่น ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาเอกสาร การสังเกต การลงสำรวจพื้นที่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง โดยกลุ่มตัวอย่างมาจากตัวแทนของผู้นำหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน บุคคลสำคัญ ผู้รู้ในท้องถิ่นที่หลากหลาย และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น โดยประชากรกลุ่มตัวอย่างมาจากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจงหมู่บ้านละ 1 คน ทั้งหมด 30 หมู่บ้าน จำนวน 30 คน โดยผลการศึกษาด้านพัฒนาการของการท่องเที่ยว พบว่า การจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่นอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการ

พัฒนา โดยการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเริ่มต้นมาจากหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอในปี พ.ศ. 2551 โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่นเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว หลังจากนั้นเริ่มมีนักท่องเที่ยวจากภายนอกเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอละอุ่นจากจำนวน 10-20 คนต่อเดือนในช่วงแรก มีการเพิ่มจำนวนเป็น 50 -100 คนต่อเดือนในปีต่อมา และเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนถึงปัจจุบันพื้นที่อำเภอละอุ่นเริ่มเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวจากภายนอกมากขึ้น

สำหรับรูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นปัจจุบันยังคงต้องอาศัยภาครัฐเป็นผู้นำในการขับเคลื่อน ส่วนคณะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมจะอยู่ในรูปแบบของคณะที่มาศึกษาดูงานในพื้นที่แล้วถือโอกาสเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว โดยการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอละอุ่นปัจจุบัน(พ.ศ. 2554) ยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยวผ่านการจัดงานเทศกาลเพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 งานเทศกาลหลักด้วยกัน คือ 1) งานเปิดเมือง กินฟรี ของดีเมืองละอุ่น ในช่วงของเดือนธันวาคม-มกราคมของทุกปี 2) งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวงจัดขึ้นระหว่างเดือนกรกฎาคม - สิงหาคมของทุกปี 3) งานประเพณีแข่งเรือยาวตำบลบางแก้วจัดขึ้นระหว่างเดือนตุลาคมของทุกปี โดยกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่นปัจจุบันยังคงต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้นำในการจัดการมีเพียงบางชุมชนท้องถิ่น และผู้คนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วม และมีบทบาทในการจัดการ ส่งผลให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน เช่น การที่ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการท่องเที่ยว และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งผลให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง และมีพัฒนาการอย่างล่าช้า

ด้านโครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น เนื่องจากการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่นส่วนหนึ่งเป็นแนวคิดที่ริเริ่มจากระดับนโยบายโดยเกิดขึ้นจากแนวทางยุทธศาสตร์ในระดับจังหวัดเพื่อต้องการพัฒนาจังหวัดระนองให้เป็นเมืองท่องเที่ยวที่เน้นในด้านสุขภาพ ดังนั้นการบริหารจัดการหรือการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ในพื้นที่จะต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้ที่เข้ามาบริหารจัดการ โดยจากการเก็บรวบรวมเอกสาร และการลงพื้นที่สำรวจในพื้นที่ศึกษา พบว่า โครงสร้างการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการบริหารจัดการท่องเที่ยวระดับกลุ่มกิจกรรมในหมู่บ้าน

5.1.2 การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.74$, S.D. = 0.84) และเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการติดตามผลมากที่สุด ($\bar{x}=2.81$, S.D.= 0.78) รองลงมาคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหา ($\bar{x} = 2.74$, S.D. = 0.90) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนนั้นกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด ($\bar{x}=2.63$, S.D.= 0.85) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.78 - 0.90 ทุกด้านกับค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) ของระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวม ($\bar{x}= 2.74 \pm 0.12$) แสดงว่าระดับการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม

5.1.3 การศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การศึกษาระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง พบว่า โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x}=2.94$, S.D.= 0.67) และเมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน ($\bar{x} = 3.00$, S.D.= 0.98) รองลงมาคือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ($\bar{x} = 2.94$, S.D. = 0.82) และต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ ($\bar{x} =2.92$, S.D.= 0.88) ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.86$, S.D.= 0.91) และเมื่อพิจารณาจากค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ที่มีค่าอยู่ระหว่าง 0.82 – 0.98 รวมทุกด้านกับค่าเฉลี่ย($\bar{x}$) ของระดับความต้องการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนโดยภาพรวม ($\bar{x}= 2.94 \pm 0.16$) แสดงว่าระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอละอุ่นของกลุ่มตัวอย่างโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง และมีระดับความต้องการมีส่วนร่วมในระดับที่ใกล้เคียงกันในทุกขั้นตอนของกระบวนการมีส่วนร่วม

5.1.4 ปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น

การศึกษาปัญหาและ อุปสรรคในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น พบว่า โดยภาพรวมสภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.65$, S.D.= 0.91) และเมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มีระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 3.02$, S.D.= 0.92) รองลงมา เป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริการ ($\bar{x} = 2.96$, S.D.= 0.92) และปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ($\bar{x} = 2.80$, S.D.= 0.92) ปัญหาชุมชนกับแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 2.64$, S.D.= 0.96), ($\bar{x} = 1.93$, S.D.= 0.84) ส่วนปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นน้อยที่สุด ($\bar{x} = 2.54$, S.D.= 0.87), ($\bar{x} = 1.93$, S.D.= 0.84) ตามลำดับ

5.1.5 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง เป็นการดำเนินการหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนของการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แล้วนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และประกอบการพิจารณาเพื่อดำเนินการหาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมและเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลการศึกษสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญ และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2) ควรมีการสนับสนุน และส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ โดยการสลับหมุนเวียนกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่น เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรมเพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึกรัก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้าร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไป

4) ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัด หรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยว เพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับของอำเภอ ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม

5) ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่ และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง มีประเด็นการอภิปรายผลและพัฒนา ดังต่อไปนี้

5.2.1 สภาพทั่วไปด้านการจัดการท่องเที่ยว

จากการศึกษา พบว่า สภาพทั่วไปทางด้านสภาพภูมิศาสตร์ สภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจรวมทั้งลักษณะนิสัยของผู้คนในพื้นที่ มีศักยภาพที่เหมาะสมในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ส่วนการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่น ปัจจุบันยังอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการพัฒนา โดยการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเริ่มต้นมาจากหน่วยงานภาครัฐระดับอำเภอในปี พ.ศ. 2551 โดยทางสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่นเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยว โดยส่วนใหญ่คณะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมจะอยู่ในรูปแบบของคณะที่มาศึกษาคูงานในพื้นที่แล้วถือโอกาสเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวในอำเภอละอุ่นปัจจุบันยังขึ้นอยู่กับฤดูกาลท่องเที่ยวผ่านการจัดงานเพื่อการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว 3 งานหลักด้วยกัน คือ งานเปิดเมือง กินฟรี ของดีเมืองละอุ่น งานเปิดเมืองกินผลไม้ฟรีที่ตำบลในวง และงานประเพณีแข่งเรือยาวตำบลบางแก้ว โดยกระบวนการจัดการท่องเที่ยวของอำเภอละอุ่นปัจจุบันยังคงต้องอาศัยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้นำในการจัดการมีเพียงบางชุมชนท้องถิ่น และผู้คนบางกลุ่มเท่านั้นที่เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในการจัดการ ส่งผลให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมาประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน เช่น การที่ไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบและมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการท่องเที่ยว และขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้ส่งผลให้การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่อง และต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) การดำเนินการจัดการท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายนั้น ต้องอาศัยระยะเวลาค่อนข้างมาก ไม่สามารถเห็นผลได้ชัดเจนในช่วงระยะเวลาอันสั้น ดังนั้นในการ

ดำเนินการพัฒนาพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวอาจควรให้ความสำคัญกับพื้นที่หรือแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งเป็นหลัก ในขณะที่เดียวกันต้องใช้ระยะเวลาการดำเนินงานในระดับหนึ่งจนมั่นใจว่าการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลยั่งยืนแก่ชุมชนในพื้นที่

5.2.2 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากผลการศึกษาโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อำเภอละอุ่น อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้ามามีส่วนร่วมในด้านการติดตามประเมินผลมากที่สุด รองลงมาคือ การเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาและด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ส่วนด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนนั้นกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด โดยผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยโครงการวิจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ ของวิลาวัลย์ บุญศรี และคณะ (2550) ที่พบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดอีสานใต้โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เช่นเดียวกับการศึกษาวิจัย เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษากรณีชุมชนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ของ พิเชษฐ ไพบุลย์ (2544) ที่พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมด้านการศึกษาค้นหาปัญหา ด้านร่วมในการวางแผน ด้านร่วมในการดำเนินงาน และด้านร่วมในการติดตามผล อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาวิจัยในต่างประเทศของ Assefa and Oyhus (2008) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการจัดการและพัฒนาโครงการการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ : กรณีพื้นที่รัฐทีกีร์ยทางตอนเหนือของประเทศเอธิโอเปีย โดยพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่ศึกษาของรัฐทีกีร์ยทางตอนเหนือของประเทศ มีระดับการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่สูง และมีศักยภาพสูงในการพัฒนา โดยประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าโครงการดังกล่าวจะช่วยให้เกิดการปรับปรุงความเป็นอยู่ของท้องถิ่นชุมชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

จากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของระดับคะแนน พบว่า ขั้นตอนการวางแผนนั้น กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับขั้นตอนอื่นๆ ส่วนหนึ่งอาจมีสาเหตุมาจากลักษณะการดำเนินการของภาครัฐที่มีความมุ่งมั่นในการขับเคลื่อนนโยบายด้านการท่องเที่ยวให้เป็นประสบความสำเร็จโดยเร็ว ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการวางแผนบางส่วนไว้ล่วงหน้า เพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมองว่าการดำเนินการดังกล่าวพวกเขาไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก และอาจเข้าใจได้ว่าลักษณะการดำเนินการดังกล่าวเป็นการดำเนินการแบบข้างบนลงสู่ข้างล่าง ซึ่งเป็นลักษณะที่หน่วยงานรัฐเป็นฝ่ายริเริ่ม คิดตัดสินใจ

ให้มีโครงการหรือกิจกรรมขึ้นมา และเห็นว่าสมควรจะให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการด้วย จึงได้แจ้งและมอบหมายให้ประชาชนเข้าดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้ จึงมีลักษณะเป็นการสั่งการจากรัฐลงสู่ประชาชน ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่มีได้เกิดจากความต้องการโดยแท้ของประชาชน ประชาชนอาจไม่เห็นความสำคัญและความจำเป็นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้นจึงไม่เกิดความรู้สึกจะร่วมดำเนินการใด ๆ ด้วย และบางครั้งจำเป็นต้องเข้าไปมีส่วนร่วมเนื่องจากเป็นการสั่งการหรือมอบหมายของเจ้าหน้าที่ที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ เพราะฉะนั้นเมื่อโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ดำเนินการไปได้ระยะหนึ่ง ก็จะมีอันล้มเลิกไป การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จึงเป็นการปฏิบัติตามนโยบายของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง จึงอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามแต่ นโยบายที่อาจเปลี่ยนแปลงตามเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาดูแลประชาชน ซึ่งก็ไม่ได้เป็นเจ้าหน้าที่ที่ประจำการตลอดไป เพราะมีการสับเปลี่ยนโยกย้ายตามความเหมาะสม (สุนีย์ มัลลิกะมาลัย และคณะ, 2528) ส่วนการติดตามประเมินผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวอยู่ในระยะเริ่มต้น ผลการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมมากนัก ประกอบกับการที่กลุ่มตัวอย่างเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนค่อนข้างน้อย ดังนั้นจึงต้องการใช้การติดตามประเมินผลเหล่านี้เป็นการให้ข้อมูล และเป็นแนวทางในการพัฒนาปรับปรุงโครงการหรือกิจกรรม เพื่อให้โครงการหรือกิจกรรมครั้งต่อไปเกิดประโยชน์และเป็นไปตามความต้องการของพื้นที่มากขึ้น การติดตามประเมินผลด้วยตัวเองจะทำให้บุคคลและชุมชนมีความตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการทั้งหมดนั้นดีหรือไม่เพียงไร และควรพิจารณาว่าจะดำเนินการต่อไปอย่างไร จะปรับปรุงให้ดีขึ้นอย่างไร ทำให้บุคคลได้เรียนรู้ และประโยชน์ของการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน และจะส่งผลถึงการดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกันในโอกาสต่อ ๆ ไปให้ประสบความสำเร็จและเป็นไปตามเป้าหมายที่ได้วางไว้มากขึ้น

เมื่อพิจารณาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาที่แบ่งตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมได้ออกเป็น 3 ระดับ(บัญญัติ, 2539) คือ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง พบว่า การศึกษาในครั้งนี้โดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมอยู่ในระดับที่ 2 คือ การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน (Partial-participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนตัวส่วนหนึ่งเท่านั้น กิจกรรมสำคัญในระดับนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน (Informing) การปรึกษาหารือกัน(Consultation) และการให้แสดงความคิดเห็น (Placation) แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ แม้ว่าโดยภาพรวมภาครัฐจะเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ได้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมมากขึ้น รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ที่มีความมุ่งมั่น และให้ความร่วมมือช่วยกันผลักดันการท่องเที่ยวเป็นอย่างดี แต่ด้วยข้อจำกัดใน

หลายด้าน ส่งผลให้การที่จะพัฒนาไปสู่การมีส่วนร่วมที่แท้จริงนั้นจะต้องใช้ระยะเวลาและความต่อเนื่องในการดำเนินการพัฒนา

ดังนั้นการที่กลุ่มตัวอย่างมีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่มากเท่าที่ควร เพราะบางส่วนเข้าใจว่าการพัฒนาส่วนใหญ่เป็นแผนหรือเป็นแนวทางที่หน่วยงานภาครัฐหรือการท่องเที่ยวได้วางแผนมาให้เสร็จสรรพ พวกเขาจึงมีส่วนร่วมเพียงการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรม หรือเสนอความคิดเห็น แต่ไม่ได้มีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมตัดสินใจในโครงการหรือการพัฒนาต่าง ๆ ซึ่งถือเป็นหลักการสำคัญของการพัฒนา แสดงให้เห็นได้ว่าการที่จะทำให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างแท้จริงในพื้นที่นั้นอาจเป็นเรื่องที่จะต้องใช้เวลาในการพัฒนา เพราะในการที่จะทำให้พื้นที่ใดเกิดการพัฒนาไม่ว่าจะในด้านใดก็ตาม จะต้องเป็นการริเริ่มวางแผนพัฒนาจากประชาชนในพื้นที่ รวมถึงการลงมือปฏิบัติกิจกรรม ต้องได้รับความร่วมมือ และร่วมกันตัดสินใจจากส่วนรวม เพื่อทำให้เกิดการขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยโครงการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้ของ วิลาวัลย์ บุญศรี และคณะ (2550) ที่กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนนั้น ควรเป็นการให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายเริ่มขั้นตอนต่างๆ ในการตัดสินใจ กำหนดปัญหา กำหนดความต้องการที่แท้จริงของชุมชน กำหนดรูปแบบการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเอง ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรี และสามารถพัฒนาศักยภาพของชุมชนของตนเองมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับรอการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งนี้เนื่องจากทุกคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ที่ได้รับประโยชน์และมีส่วนร่วมได้เสียจากการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในทุกด้าน ดังนั้นจากการศึกษาในส่วนนี้ จึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐในการดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมทั้งการสื่อสารความเข้าใจระหว่างหน่วยงานภาครัฐ กับภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ เพื่อก่อให้เกิดการประสานความร่วมมือในการดำเนินการ และนำไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้บรรลุไปสู่เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ต่อไป

5.2.3 ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการศึกษาโดยภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาความต้องการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน พบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในด้านการวางแผนมีระดับค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมา คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามผลนั้นมีค่าเฉลี่ยของ

ระดับคะแนนน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยเรื่อง ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของ ประชาชนกรณีบ้านหาดไคร้ ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงรายของ อรรถธรณ พันธุ์เนตร (2541) ที่พบว่า ประชาชนหมู่บ้านหาดไคร้ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่มีความต้องการมีส่วนร่วม ในการพัฒนาหาดจับปลาบึกในระดับปานกลาง

จากผลการศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ที่มีความต้องการมีส่วนร่วม ในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการวางแผนมากที่สุด เป็นเพราะส่วนหนึ่งมาจาก นโยบายหรือโครงการต่างๆ ที่ดำเนินการในพื้นที่ที่ผ่านมาสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดวางแผนมากนัก เป็นเพียงผู้ที่จะต้องดำเนินการนโยบายหรือโครงการ นั้นๆ ที่หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานจากภายนอกเป็นผู้กำหนดหรือวางแผนดำเนินการให้ เรียบร้อย ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดการภายใน ชุมชน เพื่อให้การดำเนินการมีความสอดคล้องเหมาะสมกับพื้นที่ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน อย่างแท้จริง รวมทั้งการดำเนินการดังกล่าวจะทำให้ประชาชนมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของกิจกรรม เกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการดำเนินกิจกรรมที่วางไว้ไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่พบว่า การมีส่วนร่วมในขั้นตอน ของการวางแผนการดำเนินการนั้นมีสัดส่วนน้อยที่สุด ดังนั้นเมื่อกลุ่มตัวอย่างมีความรู้สึกที่ว่าผ่าน มาตนเองไม่ได้มีโอกาสหรือมีบทบาทในการเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการวางแผนการ ดำเนินการมากนัก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จึงสะท้อนออกมาเป็นความต้องการในขั้นตอนดังกล่าว มากที่สุด ส่วนความต้องการด้านการเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ ดำเนินการก่อนการวางแผนการดำเนินการนั้นกลุ่มตัวอย่างเห็นว่ามีความต้องการรองลงมา ส่วน ด้านการติดตามประเมินผลกลุ่มตัวอย่างมีความต้องการในระดับน้อยที่สุด ส่วนหนึ่งอาจเห็นว่าการ ดำเนินการในการติดตามและประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ จึงไม่เห็นความสำคัญ อีกทั้งบางส่วนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ ไกลตัว และชาวบ้านเองก็ไม่ได้เป็นผู้ที่ริเริ่มหรือเสนอขึ้น จึงอาจไม่ได้รับความสนใจ รวมทั้งผลที่ เกิดจากการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมมากนัก ดังนั้นจึงเข้ามามี ส่วนร่วมในขั้นตอนดังกล่าวค่อนข้างน้อย

จากผลการศึกษาที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีความต้องการ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเกิดจากกลุ่มตัวอย่างบางส่วน ยังคงไม่เห็นถึงความสำคัญของการเข้าร่วม และยังไม่ได้รับประโยชน์โดยตรงจากการท่องเที่ยว ร่วมทั้งส่วนหนึ่งอาจเกิดจากการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ยังอยู่ในระยะเริ่มแรก ประกอบ กับประชาชนบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างแท้จริง ดังนั้นการ

พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่จำเป็นจะต้องอาศัยระยะเวลาในการพัฒนาควบคู่ไปกับการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.2.4 สภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น

สภาพปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่มีระดับมากที่สุด รองลงมาเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบริการและปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ส่วนปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นน้อยที่สุดตามลำดับ

ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าโดยภาพรวมมีระดับของปัญหาในระดับปานกลาง และปัญหาที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า มีระดับมากที่สุด คือ ปัญหาการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องแนวทางจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาที่วนอุทยานภูชี้ฟ้าจังหวัดเชียงรายของ นิพล เชื้อเมืองพาน (2542) ที่พบว่า ภูชี้ฟ้าเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่โดดเด่นด้านรูปร่างทางธรณีวิทยาและพืชพันธุ์ แต่ยังคงขาดกระบวนการบริหารจัดการ เพราะเพิ่งได้รับการจัดตั้งเป็นวนอุทยาน การศึกษาดังกล่าวยังสอดคล้องกับการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวที่รวมทั้งการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขาดผู้ที่รับผิดชอบประสานงานในการดำเนินการโดยตรง การจัดการส่วนใหญ่ยังต้องอาศัยหน่วยงานในระดับอำเภอเป็นหลักในการขับเคลื่อนการจัดการการท่องเที่ยว องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นเพียงองค์กรที่สนับสนุน

ปัญหา รองลงมา คือ การบริการและปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ในด้านบริการต่างๆ ทั้งด้านสถานที่พัก สิ่งอำนวยความสะดวกในสถานที่ท่องเที่ยว ความปลอดภัย เป็นต้น ยังไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แม้ว่าจะมีการส่งเสริมและอบรมผู้ประกอบการหรือตัวแทนชาวบ้านผ่านโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวหลายโครงการแล้วก็ตาม แต่เป็นเพราะจำนวนนักท่องเที่ยวมีความไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้การดำเนินการในด้านบริการและการพัฒนาด้านการบริการขาดความต่อเนื่องในด้านการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ได้ตามมาตรฐาน ส่วนด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ ส่วนใหญ่เป็นปัญหาจากเส้นทางสัญจรไปยังแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งที่พักมากที่สุด โดยเห็นได้จากสภาพเส้นทางเดินทางมาสู่พื้นที่อำเภออุ้นที่เส้นทางส่วนใหญ่มีลักษณะคดเคี้ยวและลาดชันมาก รวมทั้งสภาพเส้นทางไปยังสถานที่

ท่องเที่ยวบางแห่งมีสภาพถนนเป็นผิวขรุขระ(ลูกรัง)เป็นหลุมเป็นบ่อ ทำให้ต้องใช้ความพยายามและระมัดระวังในการเดินทางค่อนข้างมากและเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยสอดคล้องกับการศึกษาเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน กรณีศึกษาเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา ของ อภิรมย์ พรหมจรรยา และคณะ(2543) ที่พบว่า สภาพลักษณะภูมิประเทศที่มีภูเขา และเกาะบริวารโดยรอบ ทำให้ยากต่อการพัฒนาเส้นทางคมนาคม และการสื่อสาร ทำให้เกาะยาวน้อยมีการพัฒนาการด้านการท่องเที่ยวเกิดขึ้นอย่างช้าๆ ส่วนด้านสิ่งแวดล้อมเห็นได้ชัดว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าในขณะนี้สิ่งแวดล้อมของพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกำลังทรุดโทรม ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรได้รับการแก้ไขปรับปรุงอย่างเร่งด่วน ส่วนด้านปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม และปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยวเกิดขึ้นน้อยที่สุด ทั้งนี้เพราะจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เข้ามายังไม่มาก และไม่สม่ำเสมอ ส่งผลให้กิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งสถานที่ท่องเที่ยวไม่ได้กระทำอย่างต่อเนื่อง โดยเช่นเดียวกับปัญหาของนักท่องเที่ยว เพราะโดยส่วนมากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในพื้นที่มาเพื่อศึกษาดูงานหรือไม่ก็เป็นคณะที่เป็นกลุ่มทดลองนำเที่ยวซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก ดังนั้นการบริการด้านต่างๆ มีการจัดเตรียมความพร้อมในการต้อนรับอยู่แล้ว จึงส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นน้อยที่สุด

5.2.5 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม

จากการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมสามารถสรุปได้ดังนี้

- 1) ควรเร่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แก่ตัวแทนของกลุ่มกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวรวมทั้งประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนทั้งในปัจจุบันและอนาคต ทั้งยังเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
- 2) ควรมีการสนับสนุน ส่งเสริม ให้มีการจัดการประชุมหรือดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นหรือชุมชนต่างๆ โดยการสลับหมุนเวียนกันไปในแต่ละชุมชนท้องถิ่นเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งยังเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นหรือชุมชนให้หันมาให้ความสำคัญในการร่วมกันจัดการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น
- 3) ควรมีการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในแต่ละท้องถิ่นหรือชุมชน ให้เป็นเอกลักษณ์ประจำชุมชนท้องถิ่น โดยมอบหมายให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการจัดทำโครงการ/กิจกรรม เพราะหากประชาชนได้มีส่วนร่วมแล้วจะเกิดความรู้สึก และหวงแหนชุมชนของตนเอง ซึ่งจะส่งผลย้อนกลับให้ต้องการที่จะเข้าร่วมดูแลชุมชนของตนเองต่อไป

4) ควรมีการจัดทำรูปแบบตัวชี้วัด หรือมาตรฐานการจัดการท่องเที่ยว เพื่อประเมินพัฒนาการของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งในระดับของอำเภอ ชุมชนท้องถิ่น และระดับกลุ่มกิจกรรม

5) ควรมีการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งภายในพื้นที่ และภายนอกพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

จากแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทั้ง 5 แนวทางเห็นได้ชัดว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เป็นจริงภายในกรอบที่เหมาะสม ดังนั้น แนวทางการปฏิบัติจึงควรมีความยืดหยุ่นระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อนุชา เล็กสกุลดิลก(2552) ได้เสนอแนวทางการปฏิบัติในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ดังนี้

1) การวางแผนการจัดการในแหล่งท่องเที่ยว โดยมีการกำหนดพื้นที่ (Zoning) กิจกรรม และการบริการที่เหมาะสมกับแหล่งท่องเที่ยว และจำแนกบทบาทการตอบสนองการท่องเที่ยวที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่รองรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2) การจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยว การบริการ การศึกษาเรียนรู้ และการปฏิบัติตนในแหล่ง และจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ รวมทั้งการร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยว มัคคุเทศก์ ศูนย์ข้อมูล สถานบริการที่พัก ร่วมกับสื่อสาธารณะและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ในการกระจายข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องรอบด้านไปสู่กลุ่มนักท่องเที่ยว

3) การควบคุมแหล่งให้ข้อมูล ศูนย์บริการ มัคคุเทศก์เฉพาะเรื่อง และโปรแกรมการให้ความรู้ ให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายการท่องเที่ยวและกิจกรรม รวมทั้งการมีมาตรการควบคุมกิจกรรมและการปฏิบัติของนักท่องเที่ยว

4) การจัดทำแบบประเมินผล เกี่ยวกับทรัพยากร กิจกรรมการท่องเที่ยว ทัศนคติ และการปฏิบัติตนของนักท่องเที่ยว และอื่น ๆ เป็นต้น

5) การพัฒนาความรู้ ความสามารถ โดยการร่วมปฏิบัติงานจริง และโดยการฝึกอบรม โครงการฝึกทักษะในการปฏิบัติงานกับผู้เกี่ยวข้องสม่ำเสมอ มีทักษะและพฤติกรรมกรให้บริการ

สำหรับแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนนั้น บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา(2548) กล่าวว่า iva จะต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป โดยใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม รวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม ทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และต้องมีรายได้เข้าสู่ชุมชน แต่ยังคงรักษาวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณีของชุมชนเอาไว้ และการศึกษาวางแผนเพื่อส่งเสริมรวมทั้งสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมอย่างคุ้มค่า และยาวนานที่สุด ใน

ขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่หรือเสื่อมสภาพน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างประชาชน และสิ่งแวดล้อมร่วมกับการท่องเที่ยวให้มากที่สุด โดยสอดคล้องกับการศึกษาของ ราโพนธรณ แก้วสุริยะ (2543) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงาน จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้าน และเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสาน ความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลักควบคู่กันไป และจากการวิจัยศึกษาของ รลิกา อังกูร และคณะ(2548) เรื่อง การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า แนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้แก่ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาเป็นแกนหลักในการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยว การกระจายอำนาจการบริหารจัดการแก่ชุมชนและการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในฐานะเจ้าของวัฒนธรรม

นอกจากนี้ มนัส สุวรรณ (2538) กล่าวว่า iva การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จมีสิ่งสำคัญที่ต้องประเมินประกอบการตัดสินใจในการพัฒนา ได้แก่ ความปรารถนาของผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง และความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ และการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวว่าการจะสร้างหรือพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้นั้น จะต้องคำนึงถึงจุดสำคัญในด้านสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ทั้งในแง่กายภาพและภูมิภาค ตำแหน่งที่ตั้งหรือชื่อเสียงของสถานที่ที่กระจายไปสู่โลกภายนอก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นิคม จารุมณี (2536) ที่กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อให้ประสบผลสำเร็จต้องประกอบด้วย ความสามารถในการใช้บริการของผู้ท่องเที่ยว ความสะดวกในการเดินทางและการเข้าถึง รวมทั้งความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยแบ่งออกเป็นข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย ข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวแต่ละระดับ และข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาวิจัยครั้งต่อไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัย

จากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยเพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้นำไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ควรมีการเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แหล่งท่องเที่ยวและกฎระเบียบข้อบังคับของแหล่งท่องเที่ยวแก่ประชาชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวชาวไทย และต่างประเทศในลักษณะของการประชาสัมพันธ์ เช่น จัดทำป้ายประชาสัมพันธ์ เอกสารแผ่นพับ โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดระนอง วิทยาลัยชุมชนจังหวัดระนอง เป็นต้น

2) ควรมีการจัดอบรม และส่งเสริมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นให้เห็นถึงการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและผลเสีย/ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับท้องถิ่น หากไม่มีการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชน และผู้ประกอบการให้เกิดความรัก ความหวงแหนและร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อม โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระนอง วิทยาลัยชุมชนจังหวัดระนอง เป็นต้น

3) ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการจัดทำกิจกรรมหรือโครงการที่เกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างต่อเนื่อง และกระจายไปยังชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเกิดความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการมากขึ้น โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระนอง สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง วิทยาลัยชุมชนจังหวัดระนอง เป็นต้น

4) ควรพัฒนาการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการท่องเที่ยวทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอ หน่วยงานระดับท้องถิ่น กับประชาชนในท้องถิ่นในการวางแผนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างชัดเจน และดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพและความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระนอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ เป็นต้น

5) ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการ/กิจกรรมที่เกิดจากการท่องเที่ยว เพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวโดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยมีหน่วยงานดำเนินการได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดระนอง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ พัฒนาชุมชนอำเภอละอุ่น เป็นต้น

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ

1) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐ และภาคเอกชนรวมทั้งผู้ประกอบการท่องเที่ยวทั้งในระดับภาคใต้ฝั่งอันดามัน และระดับจังหวัดเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ในการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวทั้งทางด้านรูปแบบ และเส้นทางการท่องเที่ยวเข้ามาสู่พื้นที่อำเภอละอุ่น

2) ควรศึกษาศักยภาพและความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวบริเวณชายแดนเพื่อรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต ในฐานะประชาคมอาเซียนทั้งทางการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวและการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างประเทศเพื่อนบ้าน

3) ควรมีการจัดตั้งศูนย์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อเป็นจุดบริหารแนะนำนักท่องเที่ยว และมีหน่วยงานผู้รับผิดชอบการท่องเที่ยวโดยตรงเพื่อให้การท่องเที่ยวในพื้นที่ขับเคลื่อนไปได้

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ควรมีการบูรณาการร่วมกันระหว่างองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยมีการกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์ร่วมกันทั้งในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของอำเภอ

2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรเข้ามามีส่วนร่วม และร่วมกันส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านการจัดตั้งกลุ่มทางสังคมขึ้นในชุมชนให้มากขึ้น โดยให้ภาคประชาชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ และกิจกรรมที่ควรจัดขึ้นรวมตัวกันเป็นกลุ่มต่างๆ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการนั้นๆ อย่างต่อเนื่อง

3) ควรเร่งดำเนินการประชาสัมพันธ์การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจัง และเร่งด่วนเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้ามาในพื้นที่ให้มากขึ้น เมื่อจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นจะกลายเป็นแรงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนัก และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากขึ้น

5.3.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการท่องเที่ยวในระดับกลุ่มกิจกรรม

- 1) ควรมีการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่น ทั้งในส่วนของภาครัฐ และเอกชนในการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้อง รวมทั้งจัดให้มีการฝึกอบรมในเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแต่ละด้านอย่างเหมาะสม
- 2) ควรมีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร หรือการรวมกลุ่มอาชีพที่มีลักษณะใกล้เคียงกันให้มีขนาดใหญ่เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และเพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการของกลุ่ม
- 3) การศึกษาดูงานในพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถนำมาปรับใช้ในพื้นที่ได้อย่างเหมาะสม

5.3. □ ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารั้งต่อไป

- 1) ควรมีการศึกษารูปแบบการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากภายนอกให้เข้ามาในพื้นที่ และยังเป็นการกระตุ้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่
- 2) ควรมีการศึกษาและจัดทำมาตรฐานการท่องเที่ยวทั้งในส่วนของบริการทางด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก รวมทั้งผู้นำเที่ยว
- 3) ควรเลือกทำการศึกษาพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวภายในอำเภอ เพื่อการบริหารจัดการที่ดีและสามารถใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่อื่นต่อไป

บรรณานุกรม

กนิษฐา อู่ถาวร, บางรักษ์ เชษฐสิงห์, อัญชลี นครไชย, เกரியงไกร สมณรินทร์, หลาด ชันทอง, สมพงษ์ คุ้มคำ, สมาน กงทอง, สุรินทร์ สุขมี, บรรพต ร่องจิก และเกษม จิมสุค. 2545.โครงการวิจัยการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน บริเวณอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง สาขาหนองแม่นา จังหวัดเพชรบูรณ์. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2552. การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กระบวนทัศน์การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวยุคใหม่. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ประจำปีไตรมาสที่ 3/2552.

_____. 2544. แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัล-ชา จำกัด.

กรมการท่องเที่ยว. 2554. สถิตินักท่องเที่ยวปีพ.ศ.2553. http://www.tourism.go.th/2010/upload/filecenter/file/stat_2554/Aug/Total%20Tourism%2053.pdf. (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2554).

กรมควบคุมมลพิษ. 2554. พระราชบัญญัติและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมมลพิษ. http://www.pcd.go.th/info_serv/reg_relatedlaw.html. (สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2554).

กรมป่าไม้. 2548. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์. www.forest.go.th/WEFCOM/Part2TAT.html. (สืบค้นเมื่อ 1 มีนาคม 2554)

กรมพัฒนาที่ดิน. 2549. ข้อมูลสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จังหวัดระนอง. <http://www.ldd.go.th/gisweb>. (สืบค้นเมื่อ 25 กรกฎาคม 2553).

กฤตยาภรณ์ เดชดี, วัชรีย์ สี่ห่านาญธุรกิจ, ระเบิด ทองนาค และพัชรียา ก้าวเจริญ. 2553. *การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, ถวัลย์รัฐ วรเทพพุดพิงษ์ และพิสิฐ สุกรีพงศ์. 2545. *แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหา อุปสรรค และทางออก*. กรุงเทพฯ:ธรรมดาเพรส.

โหมยิต ปิ่นเปี่ยมรัชฎ์. 2536. *การพัฒนาประเทศไทย : แนวคิดและทิศทาง*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกเบี๋ย.

จตุพล ชูจันทร์. 2549. *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ในตำบล บ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

เฉลิมชัย ปัญญาดี. 2543. *การพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัย ระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.

เฉลียว บุรีภักดี. 2545. *การวิจัยชุมชนชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง*. กรุงเทพฯ : สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ.

นัตราภรณ์ วิวัฒนวานิช. 2552. *รัฐธรรมนูญกับการบริหารจัดการ ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม(เอกสารวิชาการ)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

ชูสิทธิ์ ชูชาติ. 2544. *รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในเขตลุ่มแม่น้ำวาวง*. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภณาการพิมพ์.

ชวีช เบญจจารีกุล. 2529. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของชาวนาในการพัฒนา : หมู่บ้าน
ชาวเขาชนะเลศการประกวดหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่างของศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา
จังหวัดเชียงใหม่ ประจำปี พ.ศ.2527. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, คณะสังคม
สงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

นรินทร์ชัย พัฒนาพงศา. 2547. การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิค และกรณีตัวอย่าง.
เชียงใหม่ : สิริลักษณ์การพิมพ์.

นิคม จารุมณี. 2636. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
การศาสนา.

นิพล เชื้อเมืองพาน. 2542. แนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตามหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
กรณีศึกษา : วนอุทยานภูชี้ฟ้า จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยมหิดล.

นรินทร์ จงวุฒิเวศน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการ
พิมพ์.

นำชัย ทนุผล. 2542. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : แนวคิดและวิธีการ : เอกสารประกอบการ
สอนวิชา พท 322 Ecotourism management : concepts and practices. เชียงใหม่ :
สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว, คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

_____ และคณะ. 2543. การส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์บริการการท่องเที่ยว และพัฒนาธุรกิจ
ชุมชนด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จังหวัดแพร่. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

บัญญัติ แก้วส่อง, บัณฑิต พรหมพักพิง, สัมพันธ์ เตชะอริก, บุญเลิศ มรกต, ดวงดาว นิลวัชรารัง
และ สุเมธ ปานจำลอง. 2539. การมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรพัฒนา. วารสาร
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธิ. 2535. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.

- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2548. *การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน*. ศูนย์วิชาการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์ จำกัด.
- บุปผา พิภูลแก้ว, วชิรภรณ์ พัดเกิด, วัชรพงษ์ พนิตธารัง และปิย สุดิสุสติ. 2550. *แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด*. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- บุษบา สิทธิกร. 2544. *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ชุมชนบ้านแม่กลางหลวง คอย อิน ท น ท ที่จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยสำนักงานภาค.
- ปัทมา สุปคำปึง. 2552. *การมีส่วนร่วมของประชาชนชาวไทยในรอบทศวรรษที่ผ่านมา : สภาพปัญหาและความท้าทายในอนาคต*. (บทความวิชาการ) กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร, พระมหาสุทิตย์ อบอุ่น และสหัทยา วิเศษ. 2542. *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. *การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ: สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- แผนพัฒนาสามปี เทศบาลตำบลละอุ่นประจำปี (2554 – 2556). 2553. กองวิชาการและแผนงาน. เทศบาลตำบลละอุ่น อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. <http://www.nmt.or.th/ranong/lan/DocLib7/Forms/AllItems.aspx>. (สืบค้น เมื่อ 25 มีนาคม 2554).
- แผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว ประจำปี (2554 – 2556). 2553. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว. องค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง.

แผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ ประจำปี (2554 – 2556). 2553. องค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. http://www.bangphranuae.go.th/datacenter/plan_3.php. (สืบค้น เมื่อ 25 มีนาคม 2554).

แผนพัฒนาสามปี องค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ ประจำปี (2554 – 2556). 2553. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ. องค์การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. http://www.launnuae.go.th/datacenter/plan_3.php. (สืบค้น เมื่อ 25 มีนาคม 2554).

แผนยุทธศาสตร์พัฒนาอำเภอละอุ่น 4 ปี(2553-2556). 2552. ที่ทำการปกครองอำเภอละอุ่น. อำเภอละอุ่น. จังหวัดระนอง.

พิเชษฐ ไพบูลย์ศิริ. 2544. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: ศึกษาเฉพาะกรณี หุมนนเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ภาคนิพนธ์พัฒนาบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พิทยะ ศรีวัฒนสาร. 2554. *นิยาม แนวคิด ปัญหา และอุปสรรคของการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน*. บทความ. http://sustainabletourismdpu.blogspot.com/2011/02/blog-post_7353.html. (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2554)

ไพรัตน์ เจริญรินทร์. 2527. *นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน*. ม.ป.ท.

มนัส สุวรรณ. 2538. *นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. *หลักการพัฒนาชุมชนและพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย.

รติกา อังกูร, นวลละออ แสงสุข, วรชัย วิริยารมภ์ และอินทิรา นาคันตร์. 2548. *การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น*(รายงานวิจัย). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2543. *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน = Ecotourism and sustainable tourism*. กรุงเทพฯ : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. 2545. “ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.”เอกสารการประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ, ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์, กรุงเทพมหานคร, 7-9 มีนาคม 2545.

วัฒนา วงศ์เกียรติรัตน์, สุรียา วีรวงศ์, จรรยาภรณ์ พานิชเจริญนาม, พินิจ อุตสาโห, สุรีย์ สุทธาโรจน์ บุญเสริม พูลสงวน และพินิจ ลาภชนานนท์. 2547. การประเมินผลการส่งเสริมให้คนไทยเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยและการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว. *วารสารวิจัยสังคม* 2 (1/2547) : 45-96.

วรรณา วงษ์วานิช. 2546. *ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สกฤษะพัฒน์ และอุดม เขยถิวังศ์. 2548. *การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แสงดาว.

วิลาวลัย บุญศรี และคณะ. 2550. โครงการปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวในกลุ่มอีสานใต้. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

สถาบันดำรงราชานุภาพ. 2539. *ปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. รายงานการวิจัยสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย ร่วมกับกองวิชาการและแผนงาน กรมการปกครอง*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2542. *รายงานขั้นสุดท้ายการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อการรักษาระบบนิเวศ. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย.

สุนีย์ มัลลิกะมาลัย, อมราวดี อังคสุวรรณ, และวีณา เรืองสกุล. 2528. รายงานผลการวิจัยตุลาการหมู่บ้าน. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุทนต์ ศรีไสย์, จุฬาลักษณ์ พัฒนศักดิ์ภิญโญ, สัมพันธ์ เตชะอธิก และไพรัช ตระการศิริรินทร์และคณะ. 2545. การจัดอันดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้าร่วมโครงการรางวัลพระปกเกล้าประจำปี 2545 ความเป็นเลิศด้านความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนและการศึกษาภาพรวมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : สถาบันพระปกเกล้า.

เสน่ห์ จามริก. 2538. ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชุมชน ประสบการณ์จากนักพัฒนา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

เสน่ห์ จามริก. 2540. เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์. (เอกสารประกอบการสัมมนา). มปท. สมศักดิ์ สุวรรณสุจริต. 2534. แนวความคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนเมืองท้องถิ่น. มปท.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง. 2553. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนากท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดระนอง ปี พ.ศ. 2553-2556. จังหวัดระนอง : สำนักงานจังหวัดระนอง.

สำนักงานจังหวัดระนอง. 2553. เอกสารบรรยายสรุปอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. <http://www.ranong.go.th.htm> (สืบค้นเมื่อ 20 มีนาคม 2554).

สำนักงานบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 4. 2554. ข้อมูลภูมิสารสนเทศ(สุราษฎร์ธานี). <http://www.dmca4.com/gis/comunication1.htm> (สืบค้นเมื่อ 25 มีนาคม 2554).

อนุชา เล็กสกุลคิด. 2552. ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. การจัดการการท่องเที่ยวในชุมชน “เพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจของไทย”. (รายงานวิจัย). วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร หลักสูตร วปอ. รุ่น 51, 2552. <http://ecoknowledge.blogspot.com/2009/02/blog-post.html>. (สืบค้นเมื่อ 20 มกราคม 2554)

อนุภาพ ธีรลาภ. 2528. การวิเคราะห์เชิงสมมติฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา
 ชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิต, สาขาบริหารบริหารรัฐกิจ คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิรมย์ พรหมจรรยา, ชัยนันท์ ไชยเสน, สุนทร บุญแก้ว, เกศินี ชัยศรี และคมสัน รัชตพันธ์. 2543.
 การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อชุมชน :กรณีศึกษาชุมชนเกาะยาวน้อย จังหวัดพังงา.(รายงาน
 วิจัย).สงขลา : โครงการจัดตั้งคณะอุตสาหกรรมบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อุมาพร สุกการ. 2549. การพัฒนาการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของประชาชน ตำบล
 สะพลี จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาสังคมศาสตร์เพื่อ การ
 พัฒนา, มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

อรวรรณ พันธุ์เนตร. 2541. ความต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวของประชาชนกรณีบ้านหาดไคร้
 ตำบลเวียง อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย. (รายงานวิจัย). สาขาวิชาการจัดการมนุษย์
 กับสิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยราชเชียงใหม่.

อำภรณ์ ช่างเกวียน. 2540. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่า
 ชายเลนชุมชนตำบลเข้าไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 มหาบัณฑิตบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.

การสัมภาษณ์

กฤษณะ แสงศิลป์. 2553. หัวหน้าสำนักงานปลัดเทศบาลตำบลละอุ่น. (13 ตุลาคม 2553).

ฉลาด อำนวย. 2553. ประธานกลุ่มอนุรักษ์บัวผุด “บ้านในวงน้อย”(อดีต กำนันตำบลในวงเหนือ)
 (17 ตุลาคม 53).

ณรงค์ วงคำแก้ว. 2553. พัฒนาชุมชน อำเภอละอุ่น. (9 ตุลาคม 53).

ทองพูล ปัญญา. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน ม.3 ต.ในวงเหนือ. (17 ตุลาคม 53).

- นำชัย ฤทธิสังข์. 2553. ประธานกลุ่มประมงพื้นบ้าน ต.บางพระใต้. (2 กุมภาพันธ์ 54).
- ประคอง คงตะโก. 2553. กำนันตำบลบางพระเหนือ. (12 ตุลาคม 2553).
- ประจวบ จันทร์ลำภู. 2553. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลละอุ่นเหนือ. (15 ตุลาคม 2553).
- สวัสดิ์ แก้วเคชะ. 2553. ประธานกลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ปลาภูเขา วังตาแก้วและกลุ่มอนุรักษ์กล้วยไม้และพืชสมุนไพร. (18 ตุลาคม 53).
- สุทธิพงษ์ เกษระนอง. 2553. กำนันตำบลละอุ่นใต้. (10 ตุลาคม 2553).
- สุมาภรณ์ ภิรมย์. 2553. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางแก้ว. (12 ตุลาคม 2553).
- สุริยศักดิ์ โภคะสุวรรณ. 2553. พัฒนาการอำเภอละอุ่น. (10 ตุลาคม 2553).
- สุรินทร์ สีนกัน. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน ม.2 ต.ในวงเหนือ(ตัวแทนกลุ่มโฮมสเตย์บ้านคอกช้าง). (17 ตุลาคม 53).
- สมจิต ชูชาติ. 2553. กำนันตำบลบางแก้ว(ประธานกลุ่มท่องเที่ยวเชิงนิเวศตำบลบางแก้ว). (16 ตุลาคม 2553).
- สมบูรณ์ สุดไชเรศ. 2553. ผู้ใหญ่บ้าน ม.1 ต.ในวงใต้. (17 ตุลาคม 53).
- โสภา ตาลอำไพ. 2553. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบางพระเหนือ. (12 ตุลาคม 2553).
- โสภณัฐ ลักษณะ. 2553. นักวิชาการประชาสัมพันธ์ อบต.บางแก้ว. (12 ตุลาคม 2553).

- Aref, Fariborz. 2009. Assessing the Level of Community Participation as a Component of Community Capacity Building for Tourism Development. *European Journal of Social Sciences* 8, No.1 (July):68 – 75. http://www.eurojournals.com/ejss_8_1_07.pdf. (accessed August 15, 2010).
- Assefa, Micheal Tsegay. 2009. *Local Community participation in the management and development of ecotourism projects, A Case from Tigray, Northern Ethiopia*. Paper Presented to the 3rd International Colloquium on Tourism and Leisure, Bangkok, Thailand July, 2009.pp. 1-34.
- Carry. Lo, J. 1976. *Community Development as process*, Columbia University of Missouri Pres.
- Cronbach, L. J. 1951. *Coefficient alpha and the internal structure of tests*. Psychometrika.
- Delen, Corazon AlmaG. 1977. *People participation*. Philippine Encyclopedia of Social Works.
- Leksakundilok, Anucha. 2004. *Community participation in ecotourism development in Thailand. A thesis philosophy (Science) School of Geosciences, Faculty of Science, University of Sydney*.
- Sangkakorn, Korawan. 2009. *People's participation in community-based tourism , northern Thailand case studies*. Social Research Institute, Chiang Mai University, Thailand.
- Wang, Tongmin. 2009. *Research on community participation in environmental management of ecotourism Hongshu., China International Journal of Business and Management* 4, No.3 (March) : 131-135. <http://www.journaldatabase.org/journal/issn1833-3850>. (accessed January 20, 2010).
- WHO.1978. *Report of the international conference on primary health care*. NewYork: N.P.Press.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือการศึกษาวิจัย

ประกอบด้วย	หน้า
ก 1 แบบสอบถามผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	170
ก 2 แบบสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	181
ก 3 แบบบันทึกการประชุมกลุ่มย่อยผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	187
ก 4 แบบสังเกตของผู้วิจัย	190

แบบสอบถามสำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

คำชี้แจง: แบบสอบถามชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ของนายอภิรัฐ ปานแป้น คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ส่วนที่ 4 ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
ผู้ให้ข้อมูล.....
สถานที่เก็บข้อมูล.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ ..... ปี (เกิน 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี)

3. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อนุปริญญา

ปริญญาตรี สูงกว่าปริญญาตรี ไม่ได้รับการศึกษา

4. อาชีพ .....

5. รายได้ต่อเดือนประมาณ

- ต่ำกว่า 5,000 บาท   5,001 – 10,000 บาท
 10,001- 15,000 บาท   15,001 – 20,000 บาท   20,001 บาท ขึ้นไป

6. ท่านอาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอละอูนนานเพียงใด

- ต่ำกว่า 1 ปี   1 – 10 ปี
 11 – 20 ปี   20 ปีขึ้นไป
 อยู่มาตั้งแต่เกิด

7. ท่านอยู่ในคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศคณะใด

- คณะกรรมการอำนวยการ
 คณะอนุกรรมการฝ่ายศึกษาข้อมูลการท่องเที่ยว
 คณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดการด้านสาธาณูปโภค
 คณะอนุกรรมการฝ่ายดูแลด้านความปลอดภัย
 คณะอนุกรรมการฝ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์
 คณะอนุกรรมการฝ่ายส่งเสริมการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
 คณะอนุกรรมการฝ่ายประสานงานชุมชนและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน
 คณะที่ปรึกษา

8. ในส่วนของคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านสังกัดมีการประชุมหรือไม่

- มี   ไม่มี

9. การประชุมของคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีความถี่อย่างไร

- เดือนละครั้ง   2 เดือน ต่อครั้ง   3 เดือน ต่อครั้ง
 6 เดือน ต่อครั้ง   1 ปี ต่อครั้ง   ไม่แน่นอน

10. ท่านให้ความสำคัญอย่างไรต่อการเข้าร่วมการประชุม

- ไม่เคยเข้าร่วม   เข้าร่วมบ้าง
 เข้าร่วมเกือบทุกครั้ง   เข้าร่วมทุกครั้ง

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ประเมินดังนี้

ระดับการมีส่วนร่วมมากที่สุด	หมายถึง	เข้าร่วมทุกครั้ง
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	หมายถึง	เข้าร่วมเกือบทุกครั้ง
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	หมายถึง	เข้าร่วมบางครั้ง
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	หมายถึง	เข้าร่วมเพียงครั้งคราว
ระดับการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	หมายถึง	เข้าร่วมน้อยมาก

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1	ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา					
1.1	ท่านได้ร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.2	ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยว กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.3	ท่านได้ร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่กับคณะกรรมการท่องเที่ยวฯ					
1.4	ท่านได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการท่องเที่ยวฯ					
1.5	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่					

ข้อ	ประเด็น	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.6	ท่านได้ร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่					
1.7	ท่านได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ					
2.	ด้านร่วมในการวางแผน					
2.1	ท่านได้ร่วมเสนอแนะแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กร					
2.2	ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่					
2.3	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่					
2.4	ท่านได้ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่					
2.5	ท่านได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่					
3.	ด้านร่วมในการดำเนินงาน					
3.1	ท่านได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ที่กำหนดไว้					
3.2	ท่านได้ร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่					
3.3	ท่านได้ร่วมเป็นผู้นำหรือชักชวนให้ประชาชนหรือหน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่					
3.4	ท่านได้ร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้					

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.5	ท่านได้ร่วมรับผลประโยชน์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่					
4.	ด้านร่วมในการติดตามผล					
4.1	ท่านได้ร่วมติดตามผลการประชุมของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่					
4.2	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติที่สร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดีตลอด					
4.3	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงามตลอด					
4.4	ท่านได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีในพื้นที่					
4.5	ท่านได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่					
4.6	ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่					

ส่วนที่ 3 ความต้องการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดโดยพิจารณาจากเกณฑ์ ประเมินดังนี้

ระดับความต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด	หมายถึง	ต้องการเข้าร่วมทุกครั้ง
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมมาก	หมายถึง	ต้องการเข้าร่วมเกือบทุกครั้ง
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง	หมายถึง	ต้องการเข้าร่วมบางครั้ง
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมน้อย	หมายถึง	ต้องการเข้าร่วมเป็นบางครั้ง
ระดับความต้องการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด	หมายถึง	ต้องการเข้าร่วมน้อย

ข้อ	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา					
1.1	ท่านต้องการร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.2	ท่านต้องการร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.3	ท่านต้องการร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.4	ท่านต้องการร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการจัดการท่องเที่ยวฯ					
1.5	ท่านต้องการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่					
1.6	ท่านต้องการร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่					

ข้อ	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.7	ท่านต้องการร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ					
2.	ด้านร่วมในการวางแผน					
2.1	ท่านต้องการร่วมเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชน					
2.2	ท่านต้องการร่วมแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในพื้นที่					
2.3	ท่านต้องการร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่					
2.4	ท่านต้องการร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่					
3.	ด้านร่วมในการดำเนินงาน					
3.1	ท่านต้องการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ที่กำหนดไว้					
3.2	ท่านต้องการร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่					
3.3	ท่านต้องการร่วมเป็นผู้นำเพื่อนบ้านหรือประชาชนในชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่					
3.4	ท่านต้องการร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยว เชิงนิเวศในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้					
4.	ด้านร่วมในการติดตามผล					
4.1	ท่านต้องการร่วมติดตามผลการประชุมขององค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) หรือกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่					

ข้อ	ขั้นตอนการมีส่วนร่วม	ระดับความต้องการ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.2	ท่านต้องการร่วมดูแลทรัพย์สินสมบัติสาธารณะในแหล่งท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดี					
4.3	ท่านต้องการร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่และแหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงามตลอด					
4.4	ท่านต้องการร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ที่มีในพื้นที่					
4.5	ท่านต้องการร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่					
4.6	ท่านต้องการร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่					

ส่วนที่ 4 ปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และข้อเสนอแนะ

กรุณาใส่เครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยพิจารณาจากเกณฑ์ ประเมินดังนี้

ระดับปัญหาและอุปสรรคที่พบมากที่สุด	หมายถึง	ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นทุกครั้ง
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่พบมาก	หมายถึง	ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเกือบทุกครั้ง
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่พบบานกลาง	หมายถึง	ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นบางครั้ง
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อย	หมายถึง	ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง
ระดับปัญหาและอุปสรรคที่พบน้อยที่สุด	หมายถึง	ปัญหาดังกล่าวแทบไม่เกิดขึ้นเลย

ข้อ	ข้อความ	ระดับของปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่					
1.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว					
1.2	ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว					
1.3	ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว					
1.4	ขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่					
2.	ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม					
2.1	กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพวัฒนธรรมของพื้นที่					
2.2	ผู้ประกอบการมุ่งแต่ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม					
2.3	เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว					
2.4	ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง					
3.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ					
3.1	สถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังไม่สะอาด ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย					
3.2	มีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน					
3.3	การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน					
3.4	การบริหารจัดการ ควบคุมดูแล เกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว					

ข้อ	ข้อความ	ระดับของปัญหา				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4.	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์					
4.1	ขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่					
4.2	ขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้าในแหล่งท่องเที่ยว					
4.3	สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย					
4.4	มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว					
5.	ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว					
5.1	นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม					
5.2	นักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่					
5.3	นักท่องเที่ยวขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ					
5.4	วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่					
6.	ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว					
6.1	เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่น					
6.2	ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					
6.3	ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่					
6.4	ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ					

7. ปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในพื้นที่

.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....

ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
อภิรัฐ ปานแป้น

แบบสัมภาษณ์สำหรับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์ชุดนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง ของนายอภิรัฐ ปานแป้น คณะกรรมการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เพื่อนำข้อมูลไปจัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยผลการวิจัยในครั้งนี้จะไม่ส่งผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....
ผู้ให้สัมภาษณ์.....
สถานที่เก็บข้อมูล.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

1. ข้อมูลส่วนบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-สกุล .....อายุ.....ปี คุณวุฒิทางการศึกษา .....

อาชีพ ..... รายได้เฉลี่ย / ปี .....บาท ภูมิลำเนาเดิม.....

ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ ..... หมู่ที่ .....ตำบล .....อำเภอ.....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์ ..... โทร. .... อีเมลล์.....

**ส่วนที่ 2 แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วม และข้อเสนอแนะในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง**

1. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้เข้าร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และร่วมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการร่วมกันค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการร่วมกันแสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม รวมทั้งร่วมตัดสินใจคัดเลือกแผนงาน โครงการและในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมเสนอแนะแนวทางการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือผู้นำท้องถิ่น

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ได้กำหนดไว้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกันประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกันติดตามผลการประชุมของกลุ่มองค์กรต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งร่วมติดตามการปฏิบัติงานของกลุ่มองค์กรเหล่านั้นในพื้นที่

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกันดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งพื้นที่สาธารณะต่างๆ ให้มีความสวยงามและสะอาดเรียบร้อย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

9. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ร่วมกันติดตามดูแลผลประโยชน์ของชุมชนที่ควรได้รับจากการดำเนินโครงการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านมีแนวทางการแก้ไขปัญหาในเรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในส่วนของคณะกรรมการการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ท่านสังกัดอยู่อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

11. ท่านมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
เพื่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

12. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรให้นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในแหล่ง
ท่องเที่ยว

.....

.....

.....

.....

.....

.....

13. ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติอย่างไรในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นใน
การเข้ามามีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. ท่านมีข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่อย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....
.....
.....
.....
.....
.....

ขอบพระคุณที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี
อภิรัฐ ปานแป้น

แบบบันทึกการประชุมสนทนากลุ่ม (Focus groups)
เรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ:
กรณีศึกษาอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ลำดับที่	ประเด็นข้อคำถาม	บันทึกข้อสนทนาผู้เข้าร่วมประชุม	หมายเหตุ
1	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรให้เป็นการ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศแก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่	....	
2	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรในการให้ทุกภาคส่วนใน พื้นที่ร่วมกันสนับสนุนกิจกรรม ต่างๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	....	
3	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทาง ปฏิบัติอย่างไรในการสร้าง เอกลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวใน พื้นที่แก่ชุมชนของท่านให้มี ความโดดเด่นสามารถเป็นที่ ดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว	....	

ลำดับที่	ประเด็นข้อคำถาม	บันทึกข้อเสนอแนะผู้เข้าร่วมประชุม	หมายเหตุ
4	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรในการจัดทำตัวชี้วัดเพื่อ ประเมินผลการพัฒนาการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	....	
5.	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรเพื่อเป็นการพัฒนา มาตรฐานการจัดการท่องเที่ยวใน พื้นที่	....	
6.	ท่านมีแนวคิดหรือวิธีการอย่างไร ในการประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวในพื้นที่ของท่านให้กับ บุคคลภายนอกได้รับรู้	....	

ลำดับที่	ประเด็นข้อคำถาม	บันทึกข้อเสนอแนะผู้เข้าร่วมประชุม	หมายเหตุ
7	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรให้นักท่องเที่ยวมีความพึง พอใจในการจัดการท่องเที่ยวเชิง นิเวศ	....	
8	ท่านมีแนวคิดหรือแนวทางปฏิบัติ อย่างไรในการส่งเสริมการมีส่วน ร่วมของท้องถิ่นในการเข้ามามี ส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	....	
9	ท่านมีข้อเสนอแนะในกา พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศใน พื้นที่อย่างไรบ้าง	....	
10	อื่นๆ (ระบุ).....	....	

บันทึกเพิ่มเติม

.....
.....

ลงชื่อ.....ผู้บันทึก

(.....)

ภาคผนวก ข
ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
PAR01	63.0000	118.6897	.5987	.9494
PAR02	62.9333	116.7540	.8152	.9471
PAR03	63.2000	113.3379	.8072	.9466
PAR04	63.1333	117.2920	.6748	.9485
PAR05	63.1333	115.0851	.7213	.9478
PAR06	63.1000	112.2310	.8216	.9464
PAR07	62.8000	117.4759	.6433	.9488
PAR08	63.0000	117.7931	.7353	.9480
PAR09	63.0333	115.6195	.8001	.9470
PAR10	63.2333	114.1161	.7970	.9468
PAR11	63.1667	114.5575	.7417	.9475
PAR12	63.1333	114.9471	.6486	.9490
PAR13	62.9000	120.4379	.4469	.9511
PAR14	63.3333	118.9195	.6004	.9493
PAR15	62.8333	113.4540	.7801	.9470
PAR16	62.8000	116.7862	.6921	.9482
PAR17	63.3000	118.7690	.5645	.9498
PAR18	63.1333	115.3609	.6611	.9487
PAR19	62.9000	119.4034	.4460	.9515
PAR20	62.9000	118.4379	.5880	.9495
PAR21	63.2000	115.7517	.7002	.9481
PAR22	63.2667	120.6851	.4354	.9512
PAR23	63.1000	121.9552	.4442	.9509

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 23

Alpha = .9508

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****
RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
NPAR01	58.8000	48.7172	.1498	.8401
NPAR02	58.8000	46.5793	.4452	.8288
NPAR03	58.7667	45.9092	.5733	.8246
NPAR04	58.7333	45.4437	.4959	.8261
NPAR05	58.8667	44.6023	.5352	.8239
NPAR06	59.0000	44.8966	.5589	.8233
NPAR07	58.9000	44.0241	.5769	.8217
NPAR08	58.9333	42.6851	.6192	.8186
NPAR09	58.8333	43.8678	.5933	.8209
NPAR10	58.7000	45.0448	.5751	.8231
NPAR11	58.9333	43.4437	.6639	.8177
NPAR12	58.8000	44.9241	.5984	.8222
NPAR13	58.9333	46.4782	.4584	.8283
NPAR14	59.0667	47.0299	.2984	.8348
NPAR15	58.9667	46.2402	.4207	.8294
NPAR16	59.2333	50.3230	-.0368	.8492
NPAR17	59.0000	52.2069	-.2157	.8568
NPAR18	58.9333	48.6161	.1854	.8382
NPAR19	58.9333	47.3747	.2289	.8387
NPAR20	59.1667	44.4885	.5413	.8236
NPAR21	59.0333	46.1713	.3682	.8318

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 21

Alpha = .8369

***** Method 1 (space saver) will be used for this analysis *****

—

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

Item-total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item- Total Correlation	Alpha if Item Deleted
PT01	61.2333	119.9782	.6341	.9108
PT02	61.3333	121.8161	.4416	.9138
PT03	61.0667	119.8575	.4096	.9152
PT04	61.6000	119.0759	.5160	.9126
PT05	61.8333	124.4195	.3808	.9147
PT06	61.9333	118.6161	.7171	.9094
PT07	61.9333	117.5126	.5825	.9112
PT08	61.3333	121.1264	.4534	.9137
PT09	61.3333	117.7471	.5874	.9111
PT10	61.2000	121.2690	.4854	.9131
PT11	61.1667	117.9368	.6854	.9095
PT12	61.6000	117.2138	.6931	.9092
PT13	61.7333	119.6506	.4681	.9136
PT14	60.8667	120.5333	.5327	.9123
PT15	61.7667	114.8747	.6361	.9101
PT16	62.1333	117.8437	.5703	.9115
PT17	62.1667	119.6609	.6186	.9109
PT18	62.3667	120.9299	.4512	.9137
PT19	62.4000	120.2483	.5080	.9127
PT20	61.9333	117.7885	.6318	.9103
PT21	61.9667	117.9644	.5913	.9110
PT22	61.5333	117.2230	.5506	.9120
PT23	61.9333	123.0989	.2727	.9179
PT24	61.3000	120.9069	.5614	.9119

Reliability Coefficients

N of Cases = 30.0

N of Items = 24

Alpha = .9156

ภาคผนวก ก
ตารางแสดงการวิเคราะห์ข้อมูล

ประกอบด้วย	หน้า
ค 1 ตารางการแสดงข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	196
ค 2 ตารางการแสดงข้อมูลระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	201
ค 3 ตารางการแสดงข้อมูลสภาพปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	205

ค 1 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 13 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ด้านร่วมศึกษาค้นหาปัญหา								
1.1	ท่านได้ร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการฯ	5 (4%)	7 (5%)	51 (36%)	60 (43%)	17 (12%)	2.45	0.90	น้อย
1.2	ท่านได้ร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวกับคณะกรรมการฯ	3 (2%)	14 (10%)	74 (53%)	47 (34%)	2 (1%)	2.78	0.73	ปานกลาง
1.3	ท่านได้ร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่กับคณะกรรมการฯ	9 (6%)	19 (14%)	59 (42%)	43 (31%)	10 (7%)	2.81	0.98	ปานกลาง
1.4	ท่านได้ร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่กับคณะกรรมการฯ	7 (5%)	12 (9%)	80 (57%)	34 (24%)	7 (5%)	2.84	0.84	ปานกลาง
1.5	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น	3 (2%)	22 (16%)	62 (44%)	38 (27%)	15 (11%)	2.71	0.93	ปานกลาง
1.6	ท่านได้ร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	11 (8%)	13 (9%)	61 (44%)	49 (35%)	6 (4%)	2.81	0.95	ปานกลาง

ตาราง 13 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.7	ท่านได้ร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวและทรัพยากรธรรมชาติ	13 (9%)	41 (29%)	53 (38%)	29 (21%)	4 (3%)	3.21	0.97	ปานกลาง
รวม						2.80	0.90	ปานกลาง	

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน								
2.1	ท่านได้ร่วมเสนอแนะแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กร	8 (6%)	11 (8%)	67 (48%)	46 (33%)	8 (6%)	2.75	0.90	ปานกลาง
2.2	ท่านได้เข้าร่วมประชุมเพื่อวางแผนการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่	3 (2%)	14 (10%)	72 (51%)	38 (27%)	13 (9%)	2.69	0.86	ปานกลาง
2.3	ท่านได้ร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	3 (2%)	12 (9%)	73 (52%)	43 (31%)	9 (6%)	2.69	0.80	ปานกลาง

ตาราง 1 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2.	ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน								
2.4	ท่านได้ร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	2 (1%)	9 (6%)	57 (41%)	61 (44%)	11 (8%)	2.50	0.79	ปานกลาง
2.5	ท่านได้ร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงานในกิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่	1 (1%)	18 (13%)	50 (36%)	56 (40%)	15 (11%)	2.53	0.88	ปานกลาง
รวม							2.63	0.85	ปานกลาง

ตาราง 15 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.	ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ								
3.1	ท่านได้ร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่ที่กำหนดไว้	4 (3%)	21 (15%)	73 (52%)	34 (24%)	8 (6%)	2.85	0.85	ปานกลาง
3.2	ท่านได้ร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้นในพื้นที่	4 (3%)	6 (4%)	58 (41%)	59 (42%)	13 (9%)	2.49	0.84	น้อย

ตาราง 15 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.3	ท่านได้ร่วมเป็นผู้นำหรือ ชักชวนให้ประชาชนหรือ หน่วยงานเข้าร่วมกิจกรรมที่ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่มีขึ้น ในพื้นที่	1 (1%)	25 (18%)	62 (44%)	40 (29%)	12 (9%)	2.74	0.88	ปานกลาง
3.4	ท่านได้ร่วมประชาสัมพันธ์ งานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ ให้กับบุคคลภายนอกได้รับรู้	2 (1%)	34 (24%)	71 (51%)	33 (24%)	0 (0%)	3.04	0.73	ปานกลาง
3.5	ท่านได้ร่วมรับผลประโยชน์ ต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับการจัดการ ท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่	2 (1%)	9 (6%)	48 (34%)	67 (48%)	14 (10%)	2.41	0.81	น้อย
รวม							2.71	0.82	ปานกลาง

ตาราง 16 การมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
□	ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล								
4.1	ท่านได้ร่วมติดตามผลการประชุม ของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการ ท่องเที่ยวในพื้นที่	2 (1%)	15 (11%)	57 (41%)	58 (41%)	8 (6%)	2.61	0.81	ปานกลาง
4.2	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาธารณะ สมบัติที่สร้างขึ้นในแหล่ง ท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดีตลอด	2 (1%)	35 (25%)	71 (51%)	31 (22%)	1 (1%)	3.04	0.75	ปานกลาง

ตาราง 16 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
☐ ด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามผล									
4.3	ท่านได้ร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงาม	1 (1%)	38 (27%)	73 (52%)	28 (20%)	0 (0%)	3.09	0.70	ปานกลาง
4.4	ท่านได้ร่วมตรวจสอบการดำเนินงานโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่	1 (1%)	13 (9%)	74 (53%)	46 (33%)	6 (4%)	2.69	0.73	ปานกลาง
4.5	ท่านได้ร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการต่างๆ ในพื้นที่	5 (4%)	14 (10%)	73 (52%)	37 (26%)	11 (8%)	2.75	0.87	ปานกลาง
4.6	ท่านได้ร่วมติดตามการปฏิบัติงานของ อบต. หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่	4 (3%)	8 (6%)	78 (56%)	41 (29%)	9 (6%)	2.69	0.79	ปานกลาง
รวม							2.81	0.78	ปานกลาง

ตาราง 17 ภาพรวมการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
1.	การมีส่วนร่วมในด้านศึกษาค้นหาปัญหา	2.80	0.90	ระดับปานกลาง
2.	การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	2.63	0.85	ระดับปานกลาง
3.	การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ	2.71	0.82	ระดับปานกลาง
4.	การมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผล	2.81	0.78	ระดับปานกลาง
ภาพรวม		2.7☐	0.8☐	ระดับปานกลาง

ค 2 การวิเคราะห์ระดับความต้องการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 18 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมศึกษาค้นหาปัญหา

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับความต้องการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1. ด้านความต้องการร่วมศึกษาค้นหาปัญหา									
1.1	ต้องการร่วมประชุมสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่	7 (5%)	16 (11%)	56 (40%)	31 (22%)	30 (21%)	2.56	1.10	ปานกลาง
1.2	ต้องการร่วมประชุมปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวฯ	0 (0%)	20 (14%)	95 (68%)	25 (18%)	0 (0%)	2.96	0.57	ปานกลาง
1.3	ท่านต้องการร่วมกำหนดปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	11 (8%)	20 (14%)	59 (42%)	36 (26%)	14 (10%)	2.84	1.05	ปานกลาง
1.4	ท่านต้องการร่วมค้นหาสาเหตุหรือวิธีการแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวฯ	9 (6%)	23 (16%)	84 (60%)	20 (14%)	4 (3%)	3.09	0.82	ปานกลาง
1.5	ท่านต้องการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น	9 (6%)	38 (27%)	58 (41%)	31 (22%)	4 (3%)	3.12	0.93	ปานกลาง
1.6	ต้องการร่วมประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานแก้ปัญหาด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	0 (0%)	15 (11%)	95 (68%)	30 (21%)	0 (0%)	2.89	0.56	ปานกลาง
1.7	ท่านต้องการร่วมอำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ เกี่ยวกับการท่องเที่ยวฯ	4 (3%)	27 (19%)	89 (64%)	18 (13%)	2 (1%)	3.09	0.70	ปานกลาง
รวม							2.9	0.82	ปานกลาง

ตาราง 19 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับความต้องการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2.	ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการวางแผน								
2.1	ต้องการร่วมเสนอแนะแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ในการจัดการท่องเที่ยวแก่ผู้นำชุมชนหรือกลุ่มองค์กร	8 (6%)	26 (19%)	79 (56%)	24 (17%)	3 (2%)	3.09	0.82	ปานกลาง
2.2	ท่านต้องการร่วมแสดงความคิดเห็นให้ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	16 (11%)	19 (14%)	61 (44%)	31 (22%)	13 (9%)	2.96	1.09	ปานกลาง
2.3	ท่านต้องการร่วมคัดเลือกแผนงานและโครงการฯ	14 (10%)	21 (15%)	70 (50%)	33 (24%)	2 (1%)	3.09	0.92	ปานกลาง
2.4	ท่านต้องการร่วมตัดสินใจในการกำหนดนโยบายและแผนงาน	12 (9%)	24 (17%)	51 (36%)	39 (28%)	14 (10%)	2.86	1.09	ปานกลาง
รวม							3.00	0.98	ปานกลาง

ตาราง 20 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับความต้องการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.	ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน								
3.1	ท่านต้องการร่วมปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการในพื้นที่	9 (6%)	33 (24%)	70 (50%)	22 (16%)	6 (4%)	3.12	0.90	ปานกลาง
3.2	ท่านต้องการร่วมออกเงินหรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ	7 (5%)	12 (9%)	51 (36%)	54 (38%)	16 (11%)	2.57	0.98	ปานกลาง

ตาราง 20 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับความ ต้องการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.3	ท่านต้องการร่วมเป็นผู้นำหรือชักชวนให้กลุ่มตัวอย่างเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว	0 (0%)	22 (16%)	92 (66%)	23 (16%)	3 (2%)	2.95	0.64	ปานกลาง
3.4	ท่านต้องการร่วมประชาสัมพันธ์งานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่	15 (11%)	22 (16%)	64 (46%)	32 (23%)	7 (5%)	3.04	1.01	ปานกลาง
รวม							2.92	0.88	ปานกลาง

ตาราง 21 ความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับความ ต้องการ มีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
☐ ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล									
4.1	ท่านต้องการร่วมติดตามผลการประชุมของกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่	0 (0%)	17 (12%)	75 (54%)	43 (31%)	5 (4%)	2.74	0.71	ปานกลาง
4.2	ท่านต้องการร่วมดูแลรักษาสาธารณะสมบัติที่สร้างขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวให้ใช้งานได้ดีตลอด	9 (6%)	26 (19%)	71 (51%)	25 (18%)	9 (6%)	3.01	0.94	ปานกลาง
4.3	ท่านต้องการร่วมดูแลรักษาสภาพแวดล้อมในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวให้สะอาด สวยงามตลอด	10 (7%)	25 (18%)	68 (49%)	28 (20%)	9 (6%)	2.99	0.96	ปานกลาง
4.4	ท่านต้องการร่วมตรวจสอบการดำเนินงาน โครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรท่องเที่ยว	3 (2%)	23 (16%)	65 (46%)	30 (21%)	19 (14%)	2.72	0.97	ปานกลาง

ตาราง 21 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับความต้องการมีส่วนร่วม					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับความต้องการมีส่วนร่วม
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
☐ ด้านความต้องการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล									
4.5	ท่านต้องการร่วมตอบคำถามและชี้แจงรายละเอียดของแผนงาน / โครงการ / กิจกรรมต่างๆ ในพื้นที่	5 (4%)	16 (11%)	61 (44%)	44 (31%)	14 (10%)	2.67	0.93	ปานกลาง
4.6	ท่านต้องการร่วมติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือคณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่	13 (9%)	19 (14%)	73 (52%)	30 (21%)	5 (4%)	3.04	0.93	ปานกลาง
รวม							2.86	0.91	ปานกลาง

ตาราง 22 ภาพรวมความต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับการมีส่วนร่วม
1.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านศึกษาค้นหาปัญหา	2.94	0.82	ระดับปานกลาง
2.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	3.00	0.98	ระดับปานกลาง
3.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินการ	2.92	0.88	ระดับปานกลาง
4.	ความต้องการมีส่วนร่วมในด้านการติดตามผล	2.86	0.91	ระดับปานกลาง
ภาพรวม		2.9 ☐	0.67	ระดับปานกลาง

ค 3 การวิเคราะห์ข้อมูลระดับปัญหา และอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 23 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
1.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่								
1.1	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดการประสานความร่วมมือในการจัดการท่องเที่ยว	13 (9%)	20 (14%)	76 (54%)	26 (19%)	5 (4%)	3.07	0.92	ปานกลาง
1.2	ขาดการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว	8 (6%)	43 (31%)	66 (47%)	21 (15%)	2 (1%)	3.24	0.83	ปานกลาง
1.3	ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณในการส่งเสริมการท่องเที่ยว	12 (9%)	43 (31%)	53 (38%)	25 (18%)	7 (5%)	3.20	1.00	ปานกลาง
1.4	ขาดการสนับสนุนด้านนโยบายที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่	4 (3%)	13 (9%)	58 (41%)	49 (35%)	16 (11%)	2.57	0.91	ปานกลาง
รวม							3.02	0.92	ปานกลาง

ตาราง 2 □ ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
2.	ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม								
2.1	กิจกรรมการท่องเที่ยวบางอย่างไม่เหมาะสมกับสภาพ วัฒนธรรมของพื้นที่	5 (4%)	7 (5%)	55 (39%)	50 (36%)	23 (16%)	2.44	0.95	ปานกลาง
2.2	ผู้ประกอบการมุ่งแต่ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรม	3 (2%)	5 (4%)	41 (29%)	76 (54%)	15 (11%)	2.32	0.80	น้อย
2.3	เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว	0 (0%)	10 (7%)	40 (29%)	72 (51%)	18 (13%)	2.30	0.78	น้อย
2.4	ขาดกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง	9 (6%)	37 (26%)	61 (44%)	27 (19%)	6 (4%)	3.11	0.94	ปานกลาง
รวม						2.5 □	0.87	ปานกลาง	

ตาราง 25 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับการบริการ

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ								
3.1	สถานที่บริการนักท่องเที่ยวต่าง ๆ ยังไม่สะอาด ไม่สะดวก และไม่ปลอดภัย	10 (7%)	28 (20%)	59 (42%)	34 (24%)	9 (6%)	2.97	1.00	ปานกลาง

ตาราง 25 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
3.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ								
3.2	มีสถานที่บริการนักท่องเที่ยว เช่น ที่พัก อาหาร บริการนำเที่ยว ไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน	5 (4%)	34 (24%)	62 (44%)	33 (24%)	6 (4%)	2.99	0.89	ปานกลาง
3.3	การบริการนักท่องเที่ยวไม่มีมาตรฐาน	10 (7%)	28 (20%)	56 (40%)	42 (30%)	4 (3%)	2.99	0.95	ปานกลาง
3.4	การบริหารจัดการควบคุมดูแลเกี่ยวกับการบริการนักท่องเที่ยว	7 (5%)	16 (11%)	76 (54%)	34 (24%)	7 (5%)	2.87	0.86	ปานกลาง
รวม						2.96	0.93	ปานกลาง	

ตาราง 26 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4.	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์								
4.1	ขาดการบริหารจัดการเกี่ยวกับการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมในพื้นที่	5 (4%)	22 (16%)	65 (46%)	42 (30%)	6 (4%)	2.84	0.87	ปานกลาง
4.2	ขาดการปรับปรุงสภาพพื้นที่ให้เหมาะสม เช่น สภาพถนน ทางเดิน ทางเท้าในแหล่งท่องเที่ยว	13 (9%)	60 (43%)	44 (31%)	22 (16%)	1 (1%)	3.44	0.89	ปานกลาง

ตาราง 26 (ต่อ)

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
4.	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์								
4.3	สิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ในแหล่งท่องเที่ยวถูกทำลาย	11 (8%)	44 (31%)	31 (22%)	46 (33%)	8 (6%)	3.03	1.09	ปานกลาง
4.4	มีปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในแหล่งท่องเที่ยว	1 (1%)	4 (3%)	22 (16%)	66 (47%)	47 (34%)	1.90	0.82	น้อย
รวม							2.80	0.92	ปานกลาง

ตาราง 27 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
5.	ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว								
5.1	นักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม	1 (1%)	1 (1%)	29 (21%)	68 (49%)	41 (29%)	1.95	0.77	น้อย
5.2	นักท่องเที่ยวมีมากกว่าขีดความสามารถในการรองรับ	2 (1%)	3 (2%)	20 (14%)	58 (41%)	57 (41%)	1.82	0.86	น้อย
5.3	นักท่องเที่ยวการขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่ออนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติ	2 (1%)	2 (1%)	26 (19%)	52 (37%)	58 (41%)	1.84	0.88	น้อย
5.4	วัตถุประสงค์การท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวไม่ตรงกับวัตถุประสงค์ของพื้นที่	2 (1%)	3 (2%)	39 (28%)	58 (41%)	38 (27%)	2.09	0.87	น้อย
รวม							1.93	0.8	น้อย

ตาราง 28 ข้อมูลปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในด้านปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว

ข้อ	ข้อความ	ระดับปัญหา					$\bar{X}$	S.D.	ความหมายระดับปัญหา
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด			
6.	ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว								
6.1	เกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น	1 (1%)	9 (6%)	38 (27%)	56 (40%)	36 (26%)	2.16	0.91	น้อย
6.2	ขาดความร่วมมือจากประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	11 (8%)	32 (23%)	52 (37%)	33 (24%)	12 (9%)	2.98	1.06	ปานกลาง
6.3	ประชาชนในพื้นที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่	0 (0%)	13 (9%)	34 (24%)	64 (46%)	29 (21%)	2.22	0.88	น้อย
6.4	ประชาชนในพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	12 (9%)	38 (27%)	62 (44%)	19 (14%)	9 (6%)	3.18	0.99	ปานกลาง
รวม							2.6	0.96	ปานกลาง

ตาราง 29 ภาพรวมระดับปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอำเภอ
ละอุ่น จังหวัดระนอง

ข้อ	ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย ระดับปัญหา
1.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่	3.02	0.92	ระดับปานกลาง
2.	ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม	2.54	0.87	ระดับปานกลาง
3.	ปัญหาเกี่ยวกับการบริการ	2.96	0.92	ระดับปานกลาง
4.	ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์	2.80	0.92	ระดับปานกลาง
5.	ปัญหาเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว	1.93	0.84	ระดับน้อย
6.	ปัญหาเกี่ยวกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว	2.64	0.96	ระดับปานกลาง
ภาพรวมสภาพปัญหา		2.65	0.91	ระดับปานกลาง

ภาคผนวก ง

ภาพการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

ประกอบด้วย	หน้า
ง 1 ภาพการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่ศึกษา	212
ง 2 ภาพการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์	213
ง 3 ภาพการสนทนากลุ่มและการประชุมกลุ่ม	214

ง 1 ภาพการลงพื้นที่ศึกษาข้อมูลบริบทของพื้นที่ศึกษา

ง 2 ภาพการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์

ง 3 ภาพการสนทนากลุ่มและการประชุมกลุ่ม

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ – สกุล นายอภิรัฐ ปานแป้น

รหัสประจำตัวนักศึกษา 5210920073

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภูมิศาสตร์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	2549

ตำแหน่งและสถานที่ทำงาน

ดำรงตำแหน่งผู้จัดการศูนย์ภาคใต้ บริษัทโมเดิร์น ฟร็อพเพอร์ตี้ คอนซัลแตนท์ จำกัด

การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงาน

อภิรัฐ ปานแป้น. 2551. แนวทางการพัฒนาพื้นที่เพื่อบรรเทาอุทกภัย กรณีศึกษา อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. การประชุมวิชาการภูมิศาสตร์ระดับชาติปี พ.ศ. 2551 ระหว่างวันที่ 23-25 มกราคม พ.ศ. 2551 ณ โรงแรมซีเอส อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ภาควิชาภูมิศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี.

อภิรัฐ ปานแป้น. 2554. แนวทางการพัฒนาระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อำเภอละอุ่น จังหวัดระนอง. การประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ แม่โจ้ – แพร่ วิจัย ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 1-2 กันยายน พ.ศ. 2554 ณ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่.